

การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาดิ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

วิทยานิพนธ์

ของ

เกียรติศักดิ์ แปโค

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

เมษายน 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

วิทยานิพนธ์

ของ

เกียรติศักดิ์ แป๊ะโค

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

เมษายน 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Development of the Students' Morality Based on Buddhism-oriented
School at Chumchon Ueang Ko Na Di School Under the Office of
Nakhon Phanom Primary Education Service Area 2

KIATTISAK PAEKHO

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for The
Master of Education Degree in Educational Administration
At Sakon Nakhon Rajabhat University

April 2015

All Rights Reserved by Sakon Nakhon Rajabhat University

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือแนะนำเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.ปิยะพันธ์ ชัยเสนา กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาแนะนำ เสนอแนะ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพใหญ่ กรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร นายชวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 นายสุริยา คชะวรงค์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ว่าที่ร้อยตรีเพียร มะละกา ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พระใบฎีกาชีวา อนุตฺตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำตำบลบ้านเอื้อง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือในการวิจัยและแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธด้วยความยินดียิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี คณะครู นักเรียน และบุคลากรโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินการด้านต่างๆ ในการวิจัยครั้งนี้ด้วยดี

ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแด่ บิดา มารดา บรรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว และบูรพาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอนจนผู้วิจัยสามารถดำรงตน และบรรลุผลสำเร็จในปัจจุบัน

เกียรติศักดิ์ เปโค

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ปัญหาของการวิจัย	8
ความมุ่งหมายของการวิจัย	8
ความสำคัญของการวิจัย	8
ขอบเขตการวิจัย	9
กรอบแนวคิดของการวิจัย	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	18
ความหมายของคุณธรรม	18
ค่านิยมที่พึงประสงค์	20
องค์ประกอบของคุณธรรม	21
ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมในสถานศึกษา	27
โรงเรียนวิถีพุทธ	30
ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ	30
รูปแบบของโรงเรียนวิถีพุทธ	32
แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ	38
การจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้	43
การจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ	45
กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา	46
การพัฒนานุเคราะห์และคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ	48
การถือกุศลสัมพันธโรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน	49
ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ	52

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิจัยปฏิบัติการ	60
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการ	60
รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ	62
การเขียนรายงานการวิจัย	64
ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ	65
การประยุกต์การวิจัยปฏิบัติการในการพัฒนาการศึกษา	69
บริบทของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี	70
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	77
งานวิจัยในประเทศ	77
งานวิจัยต่างประเทศ	84
3 วิธีดำเนินการวิจัย	91
กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย	91
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	93
การวางแผน	93
การปฏิบัติการ	95
การสังเกตการณ์	98
การสะท้อนกลับ	98
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	98
การเก็บรวบรวมข้อมูล	103
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	103
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	104

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	105
การดำเนินการในรอบที่ 1	105
การดำเนินการในรอบที่ 2	140
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	157
ความมุ่งหมายของการวิจัย	157
กลุ่มเป้าหมาย	158
ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	159
สรุปผลการวิจัย	161
อภิปรายผลการวิจัย	164
ข้อเสนอแนะ	171
บรรณานุกรม	173
ภาคผนวก	183
ภาคผนวก ก เครื่องมือและผลการวิเคราะห์เครื่องมือในการวิจัย	185
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญ	235
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ	239
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย	247
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย	251
ประวัติย่อของผู้วิจัย	263

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของคุณธรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ	26
2 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัย	53
3 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ	55
4 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลผลิต	57
5 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลกระทบ	58
6 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี	72
7 บัญชีบุคลากรโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี	73
8 แผนการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2	94
9 ความพึงพอใจต่อการศึกษาดูงานโรงเรียนสามผงวิทยาคมของผู้ร่วมวิจัย เพื่อพัฒนา คุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี	118
10 กำหนดการอบรมการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี	120
11 แผนปฏิบัติงานการนิเทศติดตาม	124
12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรม ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีก่อนการดำเนินการพัฒนาโดยผู้ให้ข้อมูล	126
13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรม ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีหลังการดำเนินการพัฒนา	131
14 การเปรียบเทียบการประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียน ชุมชนเอื้องก่อนาคี ก่อนและหลังการพัฒนา โดยผู้ให้ข้อมูล	135
15 แผนการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2	142
16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรม ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีหลังการดำเนินการพัฒนา	147
17 การเปรียบเทียบการประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ก่อนและหลังการพัฒนา โดยผู้ให้ข้อมูล	151

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
18 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบสัมภาษณ์การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินการของโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2	196
19 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบบันทึกการประชุมการพัฒนาคุณธรรม นักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี	202
20 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบบันทึกการศึกษาดูงานเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2	207
21 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบบันทึกการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2	210
22 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบบันทึกกิจกรรม การพัฒนา คุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2	213
23 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการ พัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2	226
24 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2	233

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	12
2 ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา	34
3 รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ	37
4 ขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ	42
5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนา นักวิจัยและชาวบ้าน	67
6 ประชุมชี้แจงการทำงานวิจัย	253
7 ศึกษาดูงานโรงเรียนสามผงวิทยาคม	253
8 การนิเทศติดตาม	254
9 คณะครูร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ	254
10 ประชุมผู้ปกครองแจ้งแนวปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน	255
11 อบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	255
12 อบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน 2	256
13 นำนักเรียนเข้าร่วมวันสำคัญทางศาสนา	256
14 ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา 1	257
15 ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา 2	257
16 นักเรียนร่วมกันพัฒนากายภาพ/สิ่งแวดล้อม	258
17 กิจกรรมน้องใหม่พี่พี่ใหม่	258
18 ทำบุญตักบาตรวันพระ	259
19 นั่งสมาธิก่อนเข้าเรียน	259
20 ป้ายสุภาพ	260
21 ป้ายคุณธรรม	260
22 บรรยายธรรมรายสัปดาห์	261
23 บรรยายธรรมรายสัปดาห์	261

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
ผู้วิจัย	นายเกียรติศักดิ์ เปโค
กรรมการที่ปรึกษา	ผศ.ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ ดร.ปิยะพันธ์ ชัยเสนา
ปริญญา	ค.ม. (การบริหารการศึกษา)
สถาบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ปีที่พิมพ์	2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี 2) หาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธและ 3) ติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ 2 วงรอบ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนกลับ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย กลุ่มผู้ร่วมวิจัย 16 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 63 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการประชุมและแบบบันทึกผลการนิเทศติดตาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพและปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี พบว่า

1.1 สภาพการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ มีการจัดทำแผนการดำเนินงาน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์และด้านการบริหารจัดการ พร้อมทั้งนำเสนอผลการดำเนินงานและเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบ

1.2 ปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
ได้แก่ บุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ทันต่อการ
เปลี่ยนแปลง งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานไม่เพียงพอ การจัดทำป้ายคติธรรมมี
จำนวนน้อยไม่หลากหลาย นักเรียนส่วนมากไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรม
นักเรียนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาตบประมาณการนำ
นักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนไม่เพียงพอ โรงเรียนขาดการนิเทศแบบ
กัลยาณมิตร บุคลากรบางคนไม่ได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมทำให้มีพฤติกรรม
ไม่เหมาะสม ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน คณะกรรมการนิเทศไม่ได้นิเทศติดตามอย่าง
ต่อเนื่อง คณะกรรมการประเมินผล ไม่นำผลการประเมิน มาจัดทำแผนพัฒนาในปีต่อไป
และการรายงานผลการดำเนินงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เป็นปัจจุบัน

2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน
ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่ 1) การศึกษาดูงาน 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการของ
บุคลากร 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ และ
4) การนิเทศติดตาม

3. ผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชน
เอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบประเมินพฤติกรรมการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนว
โรงเรียนวิถีพุทธโดยผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ทราบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการ
แสดงพฤติกรรม พบว่า วงรอบที่ 1 ภายหลังการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียน
วิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษ
านครพนม เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกตัวชี้วัด วงรอบที่ 2 ภายหลังการพัฒนาพฤติกรรมการ
มีคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุดทุกตัวชี้วัด

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณธรรม, โรงเรียนวิถีพุทธ

TITLE Development of the Students' Morality Based on the
Buddhism-oriented School at Chumchon Ueang Ko Na Di
School under the Office of Nakhon Phanom Primary
Educational Service Area 2

AUTHOR Kiattisak Paekho

ADVISORS Asst. Prof. Dr. Watana Suwannatrai
Dr. Piyaphan Chaisena

DEGREE M.Ed. (Educational Administration)

INSTITUTION Sakon Nakhon Rajabhat University

YEAR 2015

ABSTRACT

This study aimed at 1) investigating the states and problems of developing the students' morality based on the Buddhism-oriented School at Chumchon Ueang Ko Na Di School under the Office of Nakhon Phanom Primary Educational Service Area 2, 2) finding out guidelines in developing the students' morality based on the Buddhism-oriented School, and 3) monitoring effects of the students' morality development based on the Buddhism-oriented School. The 2-spiral action research with 4 stages: planning, action, observation and reflection was employed. The target group consisted of the researcher and 15 co-researchers along with 63 informants. Instruments used were a form of interview, a form of meeting minute record, as well as a form of coaching supervision record. Mean, percentage, and standard deviation were applied to analyze data.

Findings of this study were as follows:

1. The states and problems on the students' morality development based on the Buddhism-oriented School in Chumchon Ueang Ko Na Di School revealed that:

1.1 The states of the students' morality development at

the School were composed of: the setting of vision, commitment and goals of the school performance to develop the students based on the Buddhism-oriented School. The performance setting included 5 following aspects: physical aspect, aspect on fundamental way of life, instructional aspect, aspect on atmosphere and interaction together with aspect on management and the presentation of performances along with dissemination of performance to the public.

1.2 The problems of the students' morality development at Chumchon Ueang Ko Na Di School included that most of the teachers at the School had never been developed in the use of the modern technology to pace up with changes. The budget to support the development was inadequate. The money spent for the making of the morality signs was too little and was not diverse. Most of the students paid no attention to the attendance of activities provided. Some students did not cooperate in the Trisikha means. The budget spent on the study tour of out-of-classroom learning resources was inadequate. The school encountered a lack of amicable supervision. The school personnel were not developed on morality making them obtain indecent behaviors. They could not be exemplary teachers for the students. The supervisory committee did not perform continuous supervision. The evaluation committee did not take the evaluation results to be included in the development plan for the next year. The reports of performance to the school units/sections concerned were not up-to-date.

2. The guidelines of the students' morality development based on the Buddhism-oriented School in Chumchon Ueang Ko Na Di School comprised: Personnel development for the students' morality development based on the Buddhism-oriented School including 1) a study tour 2) a workshop for the personnel 3) Application of the students' morality development based on the Buddhism-oriented School, and 4) coaching supervision.

3. The effects of the students morality development based on the Buddhism-oriented School in Chumchon Ueang Ko Na Di School under the Office of Nakhon Phanom Primary Educational Service Area 2 indicated that the results of data

analysis according to a form of behavior evaluation of the morality development committee based on the Buddhism-oriented School by the informants found that, in the first spiral after the development, the students' morality development based on the Buddhism-oriented School at Chumchon Ueang Ko Na Di School was at the high level in every indicator. In the second spiral after the development, the students' behaviors on morality based on the Buddhism-oriented School at Chumchon Ueang Ko Na Di School were at the highest level in every indicator.

KEY WORDS: Morality Development, Buddhism-oriented School

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการศึกษาไว้ในมาตรา 49 ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากต้องได้รับสิทธิและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 50 กล่าวถึง บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษา อบรม การเรียนการสอน การวิจัยและการเผยแพร่ผลงานวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง นอกจากนี้มาตรา 80 ยังกล่าวถึงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรมดังในข้อ 3 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย ดำเนินถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและ ข้อ 6 การส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาติตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2550 หน้า 15-24) สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กล่าวไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยเรื่องมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาว่า“การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้

เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและ
วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่รวมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 52) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐานจึงได้กำหนดกลยุทธ์ จุดเน้นและแนวทางการดำเนินงานที่รองรับด้านคุณธรรม
จริยธรรมไว้เป็นกลยุทธ์แรกในการพัฒนา คือ เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรม
นำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถี
ประชาธิปไตย ขณะเดียวกันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ได้
นำกลยุทธ์ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาแปลงเป็นนโยบายสู่การปฏิบัติโดยได้
จัดทำกลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนในสังกัดเพื่อมุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานของสถานศึกษา
เป็นแนวทางเดียวกันและประสานขอความร่วมมือให้โรงเรียนดำเนินกิจกรรมให้บรรลุผล
สำเร็จต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. 2555 : 6)

สภาพปัญหาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนที่กำลังเพิ่มขึ้นจนอาจกลายเป็น
ปัญหาใหญ่ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการแต่งกายไม่ถูกระเบียบ การพูดจาที่
ไม่สุภาพ การไม่มีสัมมาคารวะ ขาดความสามัคคี มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ขาดความ
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ลักษณะเช่นนี้หากไม่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ถูกต้องตั้งมา
แล้ว เด็กในวันนี้อาจจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีคุณธรรม จริยธรรม ขาดจิตสำนึกของการ
เป็นคนดีจนยากต่อการแก้ไข (รัตนากร วงศ์ศรีและคณะ. 2551 : 69) ปัญหาของเด็กและ
เยาวชนที่มีความรุนแรงและขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างน่าวิตก เมื่อได้พิจารณาถึงรากเหง้าของ
ปัญหาทำให้ทราบได้ว่า เกิดจากการขาดการบูรณาการทางความคิดและการดำเนินงาน
ร่วมกันของสถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงนำมาสู่
กระบวนการหล่อหลอมทางสังคมที่ไร้ประสิทธิภาพ ไม่ครอบคลุมปัญหาและการพัฒนา
ประกอบกับสถานะของสังคมไทยในปัจจุบันตกอยู่ในขั้นวิกฤต เกิดวิกฤตศีลธรรมและ
จรรยาบรรณในตัวบุคคลอันนำมาสู่ปัญหาและความไม่สอดคล้องกันของคนในชาติ ขาดซึ่ง
การมีอุดมการณ์ ความรักชาติและการมีจิตสำนึกร่วมกันของคนในชาติ สิ่งต่างๆ เหล่านี้
เป็นเครื่องบ่งชี้และกระตุ้นเตือนให้กับทุกภาคส่วนของสังคมและประชาชนทั้งประเทศได้
ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุตรหลานของตนได้เป็นอย่างดี ในปัจจุบันการศึกษาเป็น
กระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถปรับตัวได้อย่างรู้
เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และมีคุณลักษณะตามที่ประเทศชาติพึงประสงค์ เหมาะ
แก่กาลเวลาและบริบทสังคมไทย ดังปรากฏจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่ให้

ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้พัฒนาสู่ความเป็นคนที่สมบูรณ์ คือ เป็นคนดี เก่งและมีความสุขอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 6)

กระแสการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นทั่วโลกรวมทั้งในประเทศไทยเพื่อเตรียมรับความเจริญก้าวหน้าและวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น และเป็นการปฏิรูปทั้งระบบดังในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ.2542 ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 หมวดที่ 1 บททั่วไปที่ว่าด้วยความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาในมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 ที่ให้ความสำคัญเชิงปรัชญา ระบบโครงสร้างและกระบวนการ จัดการ ศึกษาอย่างครอบคลุมโดยเฉพาะในมาตรา 6 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจให้มีความรู้ คุณธรรมมีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข”(กระทรวงศึกษา- ธิการ, 2546 ข หน้า 5-6) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2552-2559) ที่ได้ ให้ความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนโดยกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 กล่าวถึงการพัฒนาคนอย่างรอบคอบและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดย กำหนดนโยบายเพื่อดำเนินการ ข้อ 3 กล่าวถึงให้มีการปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม นอกจากนั้นยังได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ข้อ 2 กล่าวถึงการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคม คุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้โดยกำหนดแนวนโยบายเพื่อดำเนินการข้อ 5 กล่าวถึง การให้มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของคนและแนวนโยบายเพื่อดำเนินการข้อ 7 กล่าวถึงให้มีการสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการ เรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 ข หน้า 37,50,60,70)

กระทรวงศึกษาธิการได้วางแนวทางในการบริหารจัดการในรูปแบบต่างๆ โดยมี หลักการบริหารด้านการเรียนการสอนที่แตกต่างจากการสอนแบบเดิมเพื่อให้ตอบสนองต่อ ความต้องการของผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและตอบสนองต่อความ ต้องการของประชาชนในสังคมซึ่งมี 5 รูปแบบคือ 1) โรงเรียนในกำกับรัฐบาล 2) โรงเรียน สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ 3) โรงเรียนสองภาษา 4) โรงเรียนต้นแบบเทคโนโลยี สารสนเทศ (Information Communication Technology : ICT) และ 5) โรงเรียนวิถีพุทธ

(กิตติ วงษ์แหวน, 2550 หน้า 3) โดยโรงเรียนทั้ง 5 รูปแบบมีจุดเน้นที่ต่างกันได้แก่

- (1) โรงเรียนในกำกับของรัฐมีจุดเน้นที่การบริหารจัดการแบบเอกชนที่คล่องตัว
- (2) โรงเรียนสองภาษามีจุดเน้นที่ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ (3) โรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษมีจุดเน้นมุ่งให้การจัดการศึกษาช่วยพัฒนาผู้ที่มีความสามารถพิเศษได้เต็มตามศักยภาพและนำไปสู่การสร้างสรรคความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมและประเทศชาติได้อย่างก้าวกระโดดต่อไป (4) โรงเรียนต้นแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นโครงการที่ใช้ ICT พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข สำหรับเป็นต้นแบบแก่โรงเรียนอื่นๆ ต่อไปซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า (ประสาน ต่างใจ, 2551 หน้า 31) สรีระมนุษย์ได้พัฒนาเต็มที่แล้วและสมองก็เต็มที่มาตั้งแต่แรกแล้วแต่จิตเราพัฒนาได้ครึ่งทางคือระดับเหตุผลและใช้มันเพื่อสนองความต้องการบริโภคเสพสุขของตนเองจนเกินเลยทำให้ทรัพยากรธรรมชาติโดนทำลายถึงขั้นวิกฤตจนโลกกลับไม่ไหวสรุปคือ จิตเราพัฒนาไม่ทันกาย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการจัดประชุมเรื่อง“หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา”ที่ประชุมได้หารือการจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคลเพื่อนำเด็กและเยาวชนไทยก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร้ขีดจำกัด

โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทย สามารถพัฒนาตามศักยภาพให้เป็นคนดี คนเก่งของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขโดยรูปแบบการดำเนินการของโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งจะนำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ พัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาบูรณาการซึ่งโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับงบประมาณสนับสนุนโดยจัดครูพระเข้ามาสอนในโรงเรียนซึ่งเป็นวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมของชาวไทยที่ได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกๆของประวัติศาสตร์ชาติไทยจนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธคือวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 1-2) ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในความล้ำค่าของพุทธธรรมและในความเป็นสมบัติของชาติซึ่งได้ก่อร่างสร้างฐานของวัฒนธรรมไทยมาแต่ในอดีตด้วยคุณค่าอันนับอนันต์ขององค์ความรู้ในพุทธธรรมและระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการให้การศึกษาค้นคว้าผู้เรียนทุกวัย กระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวคิดที่ส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์เข้ากับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบันเพื่อ

พัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด ที่มีคุณสมบัติเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขอย่างแท้จริงอันเป็นเป้าหมายของพุทธธรรมอยู่ แล้วให้มีความชัดเจนขึ้นโดยผ่านการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ (กระทรวงศึกษา-ธิการ. 2546 : 14-15) โดยมีการขยายความร่วมมือกับกรมศาสนาและสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรในสถานศึกษาซึ่งเป็น ผู้มีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนในระบบไตรสิกขา ทั้งในฐานะเป็นผู้อบรมสั่งสอนและ ผู้จัดการเรียนรู้ในพื้นที่โดยมีที่ปรึกษาทางวิชาการและมีแหล่งเรียนรู้อยู่ใกล้โรงเรียน เพื่อที่จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน พร้อมทั้งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี และเพื่อพัฒนาสภาพโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 5 ด้าน ให้เป็นวิถีชีวิตซึ่งเป้าหมายสำคัญของการ พัฒนาสภาพโรงเรียนวิถีพุทธแต่ละด้าน เพื่อให้นักเรียนตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็น คนดี มีคุณธรรม จิตใจงดงาม เอื้ออาทรต่อบุคคลรอบข้าง

ฉะนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่สำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนให้มีประสิทธิภาพซึ่งปัจจุบันมีโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวนมากที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ พยายามปรับกระบวนการบริหารจัดการ ให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธแต่ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นไม่บรรลุตามเป้าหมายเพราะโรงเรียนไม่สามารถ จัดสภาพการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามแนวทางการ ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 5 ด้านได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ เช่น 1) ด้าน กายภาพ การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนยังไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ไม่มีแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาศีล สมาธิและปัญญา ขาด งบประมาณสนับสนุน ขาดความเอาใจใส่ดูแลรักษาสภาพแวดล้อม 2) ด้านกิจกรรม พื้นฐานวิถีชีวิต นักเรียนไม่มีส่วนร่วมและไม่ได้แสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรม ร่วมกัน นักเรียนไม่มีอิสระในการจัดกิจกรรมและนักเรียนไม่มีความตระหนักถึงการได้รับ ประโยชน์จากการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา 3) ด้านการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การบูรณาการหลักพุทธศาสนาในโรงเรียนยังไม่เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน ครูยังไม่นำนวัตกรรมเทคนิค วิธีการสอนใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมนักเรียน ขาดครูที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ใน การสอนวิชาพุทธศาสนาขาดเทคนิคในการสอนหรือถ่ายทอดวิชา ไปสู่นักเรียน ขาดการ ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาและสาระสำคัญของ

เนื้อหาจริยธรรมที่สอดแทรกในหลักสูตรยังไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ขาดการสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ครู อาจารย์ส่วนใหญ่มีแนวคิดและมีอคติในเรื่องระเบียบวินัย ข้อบังคับต่างๆ ของโรงเรียนไม่ตรงกัน ขาดความร่วมมือประสานงานอย่างจริงจังของบุคลากรในสถานศึกษาซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร และ 5) ด้านการบริหารจัดการ การวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนไม่ชัดเจน ขาดการสร้างเครือข่ายเพื่อการบริหารจัดการ บ้าน วัด โรงเรียนที่เข้มแข็งและการจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการบริหารจัดการและการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการติดตาม การรายงาน การประเมินผลไม่เป็นปัจจุบัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. 2555 หน้า 95) ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลให้นักเรียนไม่เอาใจใส่ต่อการเรียนขาดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบไม่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่และครูอาจารย์ทะเลาะเบาะแว้ง ยกพวกตีกัน หรือมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรรวมถึงการขาดจิตสำนึกในการรักษาสาธารณะสมบัติ การมีจิตสาธารณะซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการภายในโรงเรียนทั้งสิ้นแต่ก็มีบางโรงเรียนในที่มีการบริหารจัดการจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนจนได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธดีเด่นเป็นต้นแบบหรือโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำซึ่งการดำเนินงานในโรงเรียนวิถีพุทธจะประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย เพียงโดยอ้อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความพร้อมของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนชุมชน ความพร้อมด้านการบริหารจัดการสถานที่ งบประมาณและที่สำคัญคือเทคนิค กระบวนการบริหารที่ผู้บริหารนำมาใช้บริหารจัดการภายในโรงเรียน (โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. 2555, หน้า 56)

สภาพปัจจุบันโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีมีผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรกปีการศึกษา 2546 พบว่าคุณภาพด้านผู้เรียนของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีมีภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.98) (สมศ.2546 : 8) และผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสองปีการศึกษา 2549 ระหว่างวันที่ 26-28 ธันวาคม 2549 ผ่านการประเมินอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.47) (สมศ.2548 : 258) แต่เมื่อตรวจสอบตัวบ่งชี้และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการประเมิน พบว่า มีจุดที่ควรพัฒนาในมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนได้แก่ การประหยัด การออม การดูแลรักษาสິงของส่วนรวม ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การแต่งกาย ผลจากการสังเกต สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง คณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน กล่าวถึงปัญหาของนักเรียน โรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาติ ว่านักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหลายประการ ได้แก่ การไม่รู้จักรักการเก็บออม การไม่รู้จักรักการประหยัดใช้ทรัพย์สินทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ไม่สนใจแสวงหาความรู้ด้วย แต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน โกหกเพื่อขอเงินผู้ปกครองไปใช้ในสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการเรียน ไปโรงเรียนไม่ทันแถวเคารพธงชาติ เป็นต้น โรงเรียนพยายามขอความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนแต่ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควรคิดว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาก็มีความจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องหากกลยุทธ์มาแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อหารูปแบบที่ชัดเจนในการแก้ปัญหาผู้วิจัยในฐานะหัวหน้างานกิจการนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาติถือเป็นภาระที่ด้านการเสริมสร้างคุณธรรมของนักเรียนให้มากขึ้น เพราะการมีคุณธรรมของนักเรียนย่อมส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น จึงมีความสนใจที่จะเสริมสร้างคุณธรรมของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ด้านการประหยัดอดออม ด้านความขยันหมั่นเพียร ด้านการมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์และด้านความรับผิดชอบซึ่งเป็นลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลกโดยใช้กลยุทธ์ในกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธเป็นกรอบในการดำเนินการโดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการดำเนินการซึ่งจะผสมผสานอยู่ในกระบวนการการบริหารและการจัดการในโรงเรียน เน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน โดยหวังว่านักเรียนจะมีคุณธรรมตามที่ต้องการ

โรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาติ ได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตั้งแต่ปีการศึกษา 2548 และจัดการเรียนการสอนยึดแนวทางแบบโรงเรียนวิถีพุทธในการพัฒนา นักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การดำเนินการดังกล่าวนี้ ได้ดำเนินการตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธมาเป็นระยะเวลาพอสมควรแต่ยังไม่ได้มีการติดตามประเมินผลโครงการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนากระบวนการดำเนินงานในโรงเรียนวิถีพุทธให้บรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นนั้นการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธจะส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ปัญหาการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ทำวิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัยไว้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นอย่างไร
3. ผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ทำวิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการทำวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ทำวิจัยได้กำหนดความสำคัญของการทำวิจัย ไว้ดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
2. ได้แนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
3. ครู นักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ
4. ผลการวิจัยนี้จะเป็นสารสนเทศสำหรับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีความสนใจที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธและเป็นแนวทางในประยุกต์ใช้เพื่อที่พัฒนางานด้านอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย แบ่งเป็น
 - 1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 16 คน ประกอบด้วย
 - 1.1.1 ผู้วิจัย คือ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556
 - 1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย คือ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 ทั้งหมด 14 ห้อง จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากความสมัครใจเข้าร่วมทำวิจัย
 - 1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 63 คน ประกอบด้วย
 - 1.2.1 ผู้นิเทศ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ
 - 1.2.2 วิทยากรพิเศษ คือ ผู้ที่ให้ความรู้ในการอบรมคุณธรรม จำนวน 2 คน คือ นายชวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตาม
แนวโรงเรียนวิถีพุทธ และพระใบฎีกาชีวา อนุตฺตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำ อำเภอ
ศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ผู้เชี่ยวชาญด้านการอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน

1.2.3 ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน คือ ประธาน
คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น และตัวแทนศิษย์เก่า ซึ่งเต็มใจเข้าร่วมการทำวิจัย

1.2.4 ตัวแทนนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 18 คน
ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากนักเรียน 9 ห้อง ห้องละ 2 คน คือ หัวหน้าห้อง
และรองหัวหน้าห้อง

1.2.5 ตัวแทนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 10 คน ซึ่ง
ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากนักเรียน 5 ห้อง ห้องละ 2 คน คือ หัวหน้าห้อง และ
รองหัวหน้าห้อง

1.2.6 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาดี สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน
28 คน ซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่คัดเลือกมา

1.3 กลุ่มเป้าหมายการพัฒนา

กลุ่มเป้าหมายการพัฒนา คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6
และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาดี สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 โดยเป็นนักเรียน จำนวน
338 คนประกอบด้วย

1.3.1 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 35 คน

1.3.2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 35 คน

1.3.3 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 41 คน

1.3.4 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 45 คน

1.3.5 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 50 คน

1.3.6 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 48 คน

1.3.7 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 25 คน

1.3.8 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 24 คน

1.3.9 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 35 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังนี้

2.1 เนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการและทฤษฎีทางด้านคุณธรรมรวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนใน 5 ด้าน คือ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความซื่อสัตย์ และ 5) ความซื่อสัตย์

2.2 แนวทางที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย

2.2.1 การศึกษาดูงาน

2.2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.2.3 การจัดกิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้านคือ ด้าน 1) ภาวะผู้นำ/สิ่งแวดล้อม ด้านบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร จัดการและด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต

2.2.4 การนิเทศติดตาม

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยระหว่างเดือน มิถุนายน – กันยายน 2556

วงรอบที่ 1 ระหว่างวันที่ 5 มิถุนายน – 30 กรกฎาคม 2556

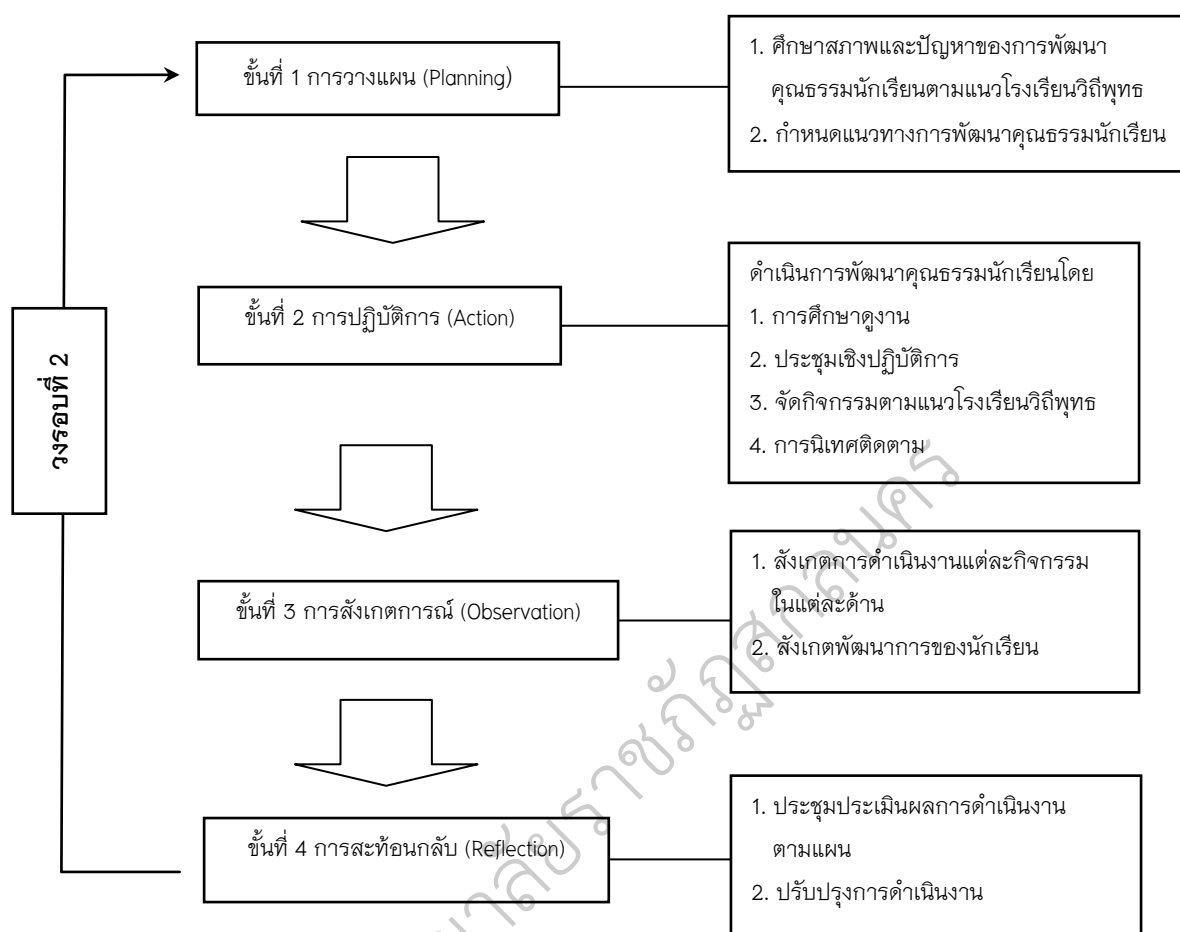
วงรอบที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม – 30 กันยายน 2556

4. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ตาม แนวคิดของ อองจัน นัยวัฒน์. (2551 : 301-303. อ้างอิงมาจาก Kemmis & Mc Taggart 1990 : 5) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การปฏิบัติการ (Action) 3) การสังเกตการณ์ (Observation) และ 4) การสะท้อนกลับ (Reflection)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ดังภาพประกอบ 1 ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้งานวิจัยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อย่างบูรณาการ
2. คุณธรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง ลักษณะหรือพฤติกรรมของการมีคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้อองก์อนาคติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ประกอบด้วย

- 2.1 ความขยัน หมายถึง ความเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย
- 2.2 ความประหยัด หมายถึง รู้จักในการใช้จ่ายตามฐานะของตน รู้จักออม รู้จักใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นประโยชน์และจำเป็น
- 2.3 ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ความรับผิดชอบต่อตนเองและเพื่อน
- 2.4 ความมีวินัย หมายถึง ความประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมกับจรรยา มารยาท กฎระเบียบวินัย กฎหมายและหลักของศีลธรรม
- 2.5 ความมีน้ำใจ หมายถึง นักเรียนช่วยกันทำงาน ช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนหรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ
3. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีโดยใช้วิธีการพัฒนาบุคลากรกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ และการนิเทศติดตามซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ
- 3.1 การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ หมายถึง การจัดกิจกรรมศึกษานอกสถานที่สำหรับคณะครู โดยไปศึกษาดูงานในโรงเรียนตัวอย่างคุณธรรมชั้นนำในวันที่ 7 มิถุนายน 2556 คือ โรงเรียนสามผงวิทยาคม
- 3.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การดำเนินการประชุมครู แนะนำส่งเสริม ให้ผู้เข้ารับการประชุมเกิดความรู้ ความเข้าใจทั้งด้านทักษะ ด้านทฤษฎีและการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
- 3.3 กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธดังต่อไปนี้
- 3.3.1 ด้านกายภาพ หมายถึง สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม โดยให้มีศูนย์รวมศรัทธาของครู นักเรียนและบุคคลในชุมชน คือมีพระพุทธรูปที่เด่นชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย มีสวนพุทธธรรมประกอบด้วยต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาดเป็นระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย
- 3.3.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต หมายถึง สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิต ประจำวัน ประจำสัปดาห์หรือในโอกาสต่างๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้งศีล สมาธิ และปัญญาโดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน

อยู่ ดู ฟังด้วยสติสัมปชัญญะเพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิตโดยมีกิจกรรม ดังนี้

3.3.2.1 กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียน ประจำวัน (เพื่อใกล้ชิดศาสนา)

3.3.2.2 มีกิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่างๆ เช่น นั่งสมาธิเป็นประจำวันก่อนเรียน (เพื่อพัฒนาสมาธิ)

3.3.2.3 มีกิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหาร กลางวัน (เพื่อให้กินเป็น กินอย่างมีสติ มีปัญญาารู้เข้าใจ)

3.3.2.4 กิจกรรมการสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์ (เพื่อพัฒนาศีลสมาธิปัญญา) การอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ได้ดำเนินการอบรม คุณธรรมและทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ ตั้งแต่วันที่ 17 มิถุนายน – 23 กันยายน 2556 โดยมีคณะครูผลัดเปลี่ยนกันเป็นวิทยากร และมีวิทยากรพิเศษอีก 2 คน คือ นายชวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ คีษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 และพระใบฎีกาชีวา อนุตฺตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำ อำเภอ ศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

3.3.2.5 มีกิจกรรมบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรม (เน้นย้ำและเสริมแรงการทำความดี)

3.3.2.6 ทุกห้องเรียนมีการกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดย เข้าใจเหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน (พัฒนาศีล วินัย ด้วยปัญญา) เป็นต้น

3.3.3 ด้านการเรียนการสอน สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร สถานศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนที่การบูรณาการหลักธรรมทั้งที่เป็นความรู้ (Knowledge) ศรัทธาค่านิยมคุณธรรม (Attitude) และการฝึกปฏิบัติธรรม (Practice) และประสานร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ทั้งสาระพระพุทธศาสนาและกลุ่ม สาระหรือกิจกรรมอื่นๆ ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียน การสอนอย่างชัดเจนและจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

3.3.3.1 กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร คือ กิจกรรมค่าย พุทธบุตร

3.3.3.2 กิจกรรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์ ได้แก่

1) กิจกรรมหน้าเสาธง ได้แก่ กิจกรรมที่กระทำเพื่อรำลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ก่อนเคารพธงชาติ) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตา และสงบนิ่ง (สมาธิ) กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิตวันละบท กิจกรรมน่องไวไฟ (ในแถวหน้าเสาธง) และกิจกรรมเดินแถวเข้าห้องเรียนอย่างมีสติ เช่นเดินพร้อมท่องคติธรรมขณะเข้าห้องเรียน

2) กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน ได้แก่ กิจกรรมเดินอย่างมีสติ ก่อน เข้าโรงอาหาร กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนการรับประทานอาหาร กิจกรรมรับประทานอาหารอย่างมีสติเช่น มีกติกากว่า ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ กิจกรรมขอบคุณหลังรับประทานอาหารและกิจกรรมนั่งสมาธิ 1 นาทีก่อนเรียน (อาจให้นักเรียนทำพร้อมกันหน้าห้องเรียน) เป็นต้น

3) กิจกรรมก่อนเลิกเรียน เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรม รำลึกพระคุณของผู้มีพระคุณและกิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ

4) กิจกรรมประจำสัปดาห์ ได้แก่ กิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำวันพระ

3.3.3.3 กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวิถิพุทธจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา

3.3.3.4 กิจกรรมพิเศษอื่นๆ เช่น กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี กิจกรรมอาสาตาวิเศษ (มีผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติธรรม) กิจกรรมบันทึกความดีของผู้ปฏิบัติธรรม กิจกรรมต้นไม้พูดได้ (เน้นคติธรรม) กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม เช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ เช่น ครูต้อนรับ ทักทายนักเรียนด้วยกิริยา วาจาอ่อนหวาน และสัมผัสที่ประกอบด้วยเมตตา กิจกรรมต้นไม้อธิษฐาน กิจกรรมอธิษฐานจิตก่อนเรียน กิจกรรมอบรมธรรมะ 5 นาที (อาจจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง) และกิจกรรมถือศีล นอนวัด ปฏิบัติธรรมช่วงเข้าพรรษา เป็นต้น

3.3.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่องโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การยกย่องผู้ทำดี การปลูกศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น

3.3.5 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชน สร้างความตระหนักและศรัทธารวมทั้งเสริมสร้างปัญญา เข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกันโดยมีจุดเน้น ประยุกต์ไตรสิกขา ในระดับชั้นเรียน (การจัดกระบวนการเรียนรู้รายวิชา) เน้นการประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันภาพรวม

3.4 การนิเทศติดตาม หมายถึง การให้คำแนะนำและคำชี้แนะ เพื่อให้ครู สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลการพัฒนาคุณธรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้น จากการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้แก่ หลังการพัฒนามีคุณธรรมสูงกว่า ก่อนการพัฒนา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

5. การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง การวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหา หรือพัฒนางานของหน่วยงาน องค์กรหรือชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย

5.1 การวางแผน (Planning) เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาร่วมกันระหว่าง ผู้บริหารและครูภายในโรงเรียน เพื่อให้ได้ปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไขตลอดจนการ แยกแยะรายละเอียดของปัญหาและนำปัญหานั้นมากำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา

5.2 การปฏิบัติการ (Action) เป็นขั้นนำแนวคิดและแผนปฏิบัติการที่ กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นการวางแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาให้หมดไปหรือให้ ปัญหาลดลง

5.3 การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นขั้นตรวจสอบการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง โดยอาศัย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเข้ามาช่วย

5.4 การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นขั้นการประเมินการทำงาน ตรวจสอบกระบวนการในการแก้ไขปัญหาหรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัด ตลอดจนสรุปผลการ ดำเนินงานประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างลงมือปฏิบัติการตามแผนโดยสังเกต การดำเนินงานแต่ละกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้าน และสังเกตพัฒนาการของนักเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
 - 1.1 ความหมายของคุณธรรม
 - 1.2 ค่านิยมที่พึงประสงค์
 - 1.3 องค์ประกอบของคุณธรรม
 - 1.4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรม
2. โรงเรียนวิถิพุทธ
 - 2.1 ความหมายของโรงเรียนวิถิพุทธ
 - 2.2 รูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ
 - 2.3 แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ
 - 2.4 การจัดวิถิพุทธสู่วิถีการเรียนรู้
 - 2.5 การจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธ
 - 2.6 กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา
 - 2.7 การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถิพุทธ
 - 2.8 การเกี่ยวกลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน
 - 2.9 ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ
3. การวิจัยปฏิบัติการ
4. บริบทโดยทั่วไปของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
 - 4.1 ประวัติความเป็นมา
 - 4.2 ข้อมูลโดยทั่วไป
 - 4.3 สภาพโดยทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

คุณธรรม จริยธรรม เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน บางคนก็ใช้ควบคู่กันไปจนหลายๆ คนเข้าใจว่าเป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน เช่น คนที่มีคุณธรรมสูงก็คือ คนที่มีจริยธรรมสูง แต่ความเป็นจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น คนที่มีคุณธรรมสูงอาจจะมีจริยธรรมต่ำ คำสองคำนี้จึงใช้แทนกันไม่ได้ (ธนุพล สุนทรรัตน์. 2550 : 11) จากคำกล่าวดังกล่าว ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งนักการศึกษา นักวิชาการ นักจิตวิทยา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

1. ความหมายของคุณธรรม

คุณธรรม (Morality) เป็นคุณงามความดี สภาพที่เกื้อกูล การประพฤติธรรม และวิชาที่เกี่ยวกับการประพฤติธรรมจะต้องประพฤติอยู่ในกุศลธรรม กฎเกณฑ์ความถูกต้อง หรือหลักธรรมคำสั่งสอนในศาสนาต่างๆ ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้มากมายเช่น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549 : 2) ได้อธิบาย ความหมายของคุณธรรม ไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมหรือระบบที่คุณค่าของมนุษย์ ชุมชน สังคมตระหนักให้ความสำคัญยึดถือเป็นมโนสำนึก เป็นจิตวิญญาณที่สะท้อนความเป็นจริง ความดีงาม ความถูกต้อง ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษายังได้รวบรวมความหมายของคุณธรรมจากผู้รู้ต่างๆ เช่น พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของคุณธรรม ว่าเป็นคุณสมบัติฝ่ายดีโดยส่วนตัวเป็นที่ยึดหรือเป็นประโยชน์แก่สันติภาพหรือสันติสุข ที่เป็นที่ต้องการของมนุษย์ คุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องอบรม โดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดขึ้นเหมาะสมกับที่เราต้องการ และพระราชวรณีย์ ก็ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า เป็นธรรมที่เป็นคุณงามความดี สภาพที่เกื้อกูล นอกจากนี้แล้ว พระเมธีธรรมมาภรณ์ ให้ความหมายของคุณธรรมว่าเป็นเรื่องของความจริงแท้หรือสัจธรรม คุณธรรมทำให้เกิดการประพฤติที่ดีทำให้เกิดการรักษาศีล คุณธรรมเป็นตัวหลักและกระจายออกไปเป็นจริยธรรมและจรรยาบรรณ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552 : 8)

นางลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ (2551 : 25) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติที่ถูกต้องดีงามและแสดงถึงคุณลักษณะของบุคคลที่อาจเกี่ยวข้องหรือไม่

เกี่ยวข้องกับจริยธรรมก็ได้ ในขณะที่คำว่า จริยธรรม เป็นกรอบหรือหลักประพฤติดีปฏิบัติของกลุ่มคนหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานที่สังคมอันเป็นที่ยอมรับของสังคม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2552 : 5) ให้ความหมายของคำว่า คุณธรรม หมายถึง ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคลประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดีด้วยความรู้สึกลงในทางดีงามคุณธรรมเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลสซึ่งเป็นความ ไม่ดีในจิตใจ ผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มากด้วยกิเลสซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นคนดี

ชฎิล นิมนวล (2552 : 20) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ดีงาม อันจะเป็นฐานรากเริ่มต้นจากปรัชญาความคิดที่ถูกต้อง ประกอบกับมีค่านิยมที่ถูกต้องเมื่อประพฤติแล้วเป็นเหตุก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องควบคุมและกำกับการประพฤติของคนในสังคมให้มีความรู้สึกนึกคิดและแสดงออกในสิ่งที่ดีงามก่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคมส่วนรวม จุดมุ่งหมายสูงสุดของการมีคุณธรรมในสังคมให้ทุกชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสันติและมีความสุข

รจนา ฎกทองไชย (2553 : 32) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี และคุณลักษณะหรือสภาวะที่มีค่าอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นภาวธรรมอยู่ในจิตใจของแต่ละคน

Dewey (1998 : 12, อ้างถึงใน กำแหง จิตตะมาก. 2548 : 14) ได้กล่าวว่า คุณธรรม จริยธรรม คือ หลักความประพฤติที่มีการฝึกอบรมให้เป็นความประพฤติของพลเมืองดีโดยเน้นที่รายบุคคลเท่ากับที่ตระหนัก ถึงผลทางสังคมที่จะดำรงรูปแบบของสังคมนั้น ดังนั้น หลักจริยธรรมจึงไม่มีใครคนใดคนหนึ่งผูกขาดการตัดสินใจ ไม่ใช่เรื่องเหนือธรรมชาติ ไม่สร้างรูปแบบเฉพาะผูกขาดหรือวิธีชีวิตเพียงอย่างเดียวหนึ่ง การแปลความหมายคุณธรรมในชีวิตสังคมซึ่งเต็มไปด้วยการเร่งรัดหน้าที่จะสร้างลักษณะนิสัยของบุคคลโดยเน้นความสำคัญในด้านจิตใจในการจัดจริยศึกษา

Kohlberg (1999 : 5, อ้างถึงใน กำแหง จิตตะมาก. 2548 : 14) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า คุณธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติและปฏิบัติในสังคมและทำให้บุคคลมีการพัฒนาจนกระทั่งมีลักษณะพฤติกรรมเป็นของตนเองมาตรฐานการตัดสินใจของสังคมจะเป็นเครื่องตัดสินว่าการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นเรื่องที่ผิดหรือถูก

จากแนวคิดและความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักธรรม ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคลมีความประพฤติที่ดีงามอันจะเป็นฐานรากเริ่มต้นจากปรัชญาความคิดที่ถูกต้องยึดหลักความประพฤติที่มีการฝึกอบรมให้เป็นความประพฤติของพลเมือง ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดีด้วยความรู้สึกในทางดีงามคุณธรรมเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลสซึ่งเป็นความไม่ดีในจิตใจ ผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มากด้วยกิเลสซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นคนดีโดยเน้นที่รายบุคคลเท่ากับที่ตระหนัก ถึงผลทางสังคมที่จะดำรงรูปแบบของสังคมนั้นซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ถูกต้องดีงาม และแสดงถึงคุณลักษณะของบุคคลซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือสภาพความดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลสามารถแสดงออกมาอย่างถูกต้อง เพื่อทำให้สังคมของเราเป็นสังคมที่น่าอยู่

2. ค่านิยมที่พึงประสงค์

การที่องค์กรหนึ่งๆ จะบรรลุถึงเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรเป็นสำคัญ แม้ว่าการกำหนดลักษณะงานและเป้าหมายผลงานจะมีส่วนช่วยให้พนักงานปฏิบัติให้เป็นไปตามผลที่คาดหวังได้ แต่หากมี“ตัวช่วย”ซึ่งนะพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของสมาชิกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรก็จะทำให้องค์กรได้รับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ได้ง่ายขึ้น อีกทั้งช่วยลดความเสี่ยงที่ผลการปฏิบัติงานของพนักงานจะเบี่ยงเบนไปจากที่คาดหวังได้อีกทางหนึ่งด้วย

การเสริมสร้าง“ค่านิยมร่วม”(Shared Values) เพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่พึงประสงค์เป็นวิธีการหนึ่งในการปลูกฝังแนวประพฤติปฏิบัติที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในหมู่พนักงาน ค่านิยมร่วมนี้ยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ผูกพันกับองค์กร อีกทั้งทำให้พนักงานเกิดความชัดเจนว่าองค์กรคาดหวังพฤติกรรมแบบใดจากตน และประเมินตนเองได้อย่างมั่นใจว่า เมื่อปฏิบัติตามนั้นแล้วย่อมส่งผลดีต่อผลงานของตนและองค์กร แม้ว่ายังไม่ปรากฏในรายงานผลการปฏิบัติงานของช่วงเวลานั้นก็ตาม การปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์จนเกิดผลเป็นการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอทั้งองค์กร ควรดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดค่านิยมที่พึงประสงค์ ในการกำหนดค่านิยมที่พึงประสงค์ จะต้องเริ่มด้วยการนำวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ขององค์กรมาเป็นตัวตั้ง นอกจากนั้น ยังต้องคำนึงถึงระบบงานและลักษณะเด่นของพนักงานในภาพรวม ค่านิยมที่ดี ควรมีน้อยรายการจำได้ง่ายและอยู่ในวิสัยที่พนักงานทุกคนจะปฏิบัติได้ในการ

ทำงาน คำนิยมแต่ละรายการควรส่งเสริมซึ่งกันและกัน เมื่อปฏิบัติแล้วจะส่งเสริม
กลยุทธ์หลักขององค์กรด้วย

2. กำหนดแผนกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่ค่านิยมที่พึงประสงค์ การปลูกฝัง
ค่านิยมที่พึงประสงค์ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องจึงต้องกำหนดแผนดำเนินงานในภาพรวม
และขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งรวมทั้งการประชาสัมพันธ์ และการบูรณาการ
ค่านิยมที่พึงประสงค์เข้ากับระบบบริหารงานบุคคลอย่างครบวงจร

3. รณรงค์และดำเนินการส่งเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นการนำ
ขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ไปดำเนินการ ตลอดจนจัดเวทีอภิปราย รับฟัง
ความคิดเห็นและรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้คนในองค์กรเข้าใจตรงกันว่า พฤติกรรมและวิธี
ปฏิบัติงานที่พึงประสงค์ในบริบทเฉพาะของตำแหน่งงานของตนนั้นคืออะไร เพื่อพนักงาน
ทุกคนจะสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามแนวทางที่คาดหวัง

4. ประเมินผลการดำเนินงานเสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์
เพื่อวัดความคืบหน้า และประสิทธิภาพประสิทธิผลของการนำแผนกลยุทธ์ไปดำเนินการ
อีกทั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลไปปรับปรุงพัฒนาในสิ่งที่จะต้องดำเนินการเพิ่มเติม ตลอดจน
ปรับปรุงระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ระบบบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล
ระบบประเมินผลงาน เป็นต้น เพื่อให้ระบบบริหารจัดการต่างๆ ภายในองค์กรสามารถ
สนับสนุนค่านิยมที่พึงประสงค์ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน

จากแนวคิดและความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ค่านิยมที่พึง
ประสงค์ มีแนวทางดำเนินการ คือ 1) กำหนดค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) กำหนดแผนกลยุทธ์
เพื่อนำไปสู่ค่านิยมที่พึงประสงค์ 3) รณรงค์และดำเนินการส่งเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์
และ 4) ประเมินผลการดำเนินงานเสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์

3. องค์ประกอบของคุณธรรม

ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้รวบรวมองค์ประกอบคุณธรรมของบุคคลทั่วไป ซึ่งมี
รายละเอียด ดังนี้

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549 : 15) สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ด้านเงื่อนไของค์ประกอบคุณธรรมไว้ 6 ประการ ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความสุจริต
3) ความขยัน 4) ความอดทน 5) มีสติปัญญา 6) การแบ่งปัน

กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึด
คุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ความสามัคคี สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของ
กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา
และสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข
ดังนั้นเพื่อให้การขับเคลื่อนดังกล่าวให้มีความชัดเจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถ
นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ควรเร่งปลูกฝัง
ประกอบด้วย

1. ความขยัน

ความขยัน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่อง
สม่ำเสมอ อดทน ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กันกับการใช้สติปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผล
สำเร็จ

ผู้ที่มีความขยัน คือ ผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร
เป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่
อย่างจริงจัง

2. ความประหยัด

ความประหยัด คือการรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่
พอประมาณให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ฟุ้งเฟ้อ

คนที่มีความประหยัด คือผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จัก
ฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า
รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3. ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ ความประพฤติที่ไม่เอินเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ
ปลอดจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ

ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าต่อวิชาชีพ ตรง
ต่อเวลา ไม่ใช่เล่ห์กล คดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่าง
เต็มที่ถูกต้อง

4. ความมีวินัย

ความมีวินัย คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ช้อบังคับ และข้อปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม

ผู้มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนเองในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน/องค์กร/สังคมและประเทศ โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

5. ความสะอาด

ความสะอาด คือ การปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม ความผ่องใส เป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

ผู้ที่มีความสะอาด คือ ผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามสุขลักษณะ ฝึกฝนจิตใจมิให้ขุ่นมัว จึงมีความแจ่มใสอยู่เสมอ

6. ความสุภาพ

ความสุภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ

ผู้ที่มีความสุภาพ คือ ผู้ที่อ่อนน้อม ถ่อมตนความสละสลวยและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง แต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจ ในตนเองเป็นผู้มีมารยาท วางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

7. ความสามัคคี

ความสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้เรียกอีกอย่างว่า “ความสมานฉันท์”

ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

8. ความมีน้ำใจ

ความมีน้ำใจ คือ ความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ ให้ความสนใจใน

ความต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่น และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ
เกื้อกูลกันและกัน

ผู้มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละ
ความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือ
สังคมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่ง
ที่ดีงามให้เกิดในชุมชน

พุทธทาสภิกขุ (2529, อ้างถึงใน สมคิด บางโม. 2549 : 95) กล่าวถึง
คุณธรรม ประจำใจที่ต้องมี องค์ประกอบ คือ 1) หิริ หมายถึง ความละอายต่อบาป
หรือความชั่ว เป็นความสำนึกในใจตนเอง ความชั่วในฐานะผู้บริหาร ได้แก่ ความไม่ซื่อสัตย์
คดโกง คอร์รัปชัน เอาเปรียบลูกน้องไม่รับผิดชอบการทำงาน มาทำงานสายเสมอ ลำเอียง
ไม่เป็นธรรม กลั่นแกล้งลูกน้อง แอบอ้างผลงานลูกน้องว่าเป็นของตน 2) โอตตัปปะ
หมายถึง ความเกรงกลัวต่อความชั่ว เกิดความสำนึกในตนเองว่า ทำความชั่วแล้วจะได้รับ
ผลกรรมแน่นอน ความกลัวนี้จะฝังอยู่ในจิตใจตลอดไปไม่มีความสุข เกรงคนอื่นจะรู้
ผู้ยึดถือหลักธรรมข้อนี้จะไม่ยอมทำชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลัง และโลกธรรม 8 มีลาก
กับความเสื่อมลาภ ทรัพย์สินเงินทองที่ได้มาและสร้างความพึงพอใจให้ ถ้าใช้หรือดูแล
ไม่เป็นยอมทำให้ลาภที่ได้มาหมดไป มียศกับเสื่อมยศ ตำแหน่งหน้าที่การงานลี้เหล่านี
เมื่อได้มาวันหนึ่งก็ต้องหมดไป มีสรรเสริญกับนินทา สรรเสริญ คือ การได้รับการกล่าว
ยกย่องชมเชย เมื่อทำดีเป็นที่ชอบใจของผู้อื่นก็ได้รับคำสรรเสริญ แต่ถ้าไปขัดผลประโยชน์
หรือทำให้ผู้อื่นไม่ชอบใจก็จะได้รับคำนินทา สุขกับทุกข์ สุข คือ ความพึงพอใจที่ได้รับ
ในสิ่งที่ตนปรารถนา เมื่อสมหวังก็มีความสุข ทุกข์ คือ ความทนได้ยาก เมื่อผิดหวัง
หรือพลัดพรากจากสิ่งที่รักก็เป็นทุกข์ โลกธรรม 8 เป็นเครื่องเตือนสติผู้บริหารไม่ให้
ประมาท ต้องบริหารงานด้วยความระมัดระวังอยู่ในกรอบของคุณธรรม เมื่อเกิดสภาวะใด
ขึ้นจะได้ไม่เสียใจหรือดีใจจนเกินไป

นางลักษณ์ วิรัชชัยและคณะ (2551 : ๑) ได้รวบรวมองค์ประกอบคุณธรรม
จริยธรรม ที่มีความสำคัญในสังคมไทย รายละเอียดดังนี้ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
2) ความกตัญญู 3) ความขยันหมั่นเพียร 4) ความซื่อสัตย์ 5) ความประหยัด
6) กัลยาณมิตร 7) ความมีอิสระ 8) การมีวินัย 9) ความยุติธรรม 10) ความรับผิดชอบ
11) ความสามัคคี 12) ความอดทน 13) ความพอใจหรือฉันท์ 14) ความมีสติสัมปชัญญะ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 1) รักชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) ความมีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6)
มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ

พระพรหมสิทธิ (ออนไลน์.2558) กล่าวถึงผลของการสำรวจความคิดเห็น
ของผู้ประกอบการ ในการพิจารณารับสมัครเข้าทำงาน ในหน่วยงาน องค์กร สถาบันต่างๆ
พบว่า ผู้ประกอบการส่วนมากต้องการบัณฑิตที่มีคุณลักษณะด้านคุณธรรมที่ประกอบด้วย
ความซื่อสัตย์ ความประพฤติดี ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละและมีความรับผิดชอบ ซึ่งปรากฏการณ์
ในสังคม (พระพรหมสิทธิ เข้าถึงใน <http://www.jariyatam.com/th/moral-cultivation>, 8
มีนาคม 2558.)

Kitchener (2000 : 67) กล่าวว่า ถ้าบุคคลปฏิบัติตามหลัก 5 ประการ
จะทำให้สามารถตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 1) การเคารพใน
เสรีภาพ (respect autonomy) 2) ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (do not harm) 3) รู้จัก
สร้างประโยชน์ให้ผู้อื่น (benefit other) 4) มีความยุติธรรม (be just) 5) มีความซื่อสัตย์
(be faithful)

Velasquez (2002 : 131) กล่าวถึงมาตรฐานองค์ประกอบของคุณธรรม
(Moral Standard) ไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) การคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมสูงสุด
(maximize social utility) 2) ให้ความเอาใจใส่ต่อ ความถูกต้อง ความยุติธรรม
(respect moral rights) 3) แบ่งปันผลประโยชน์และความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียม
(distribute benefits and burdens justly) และ 4) เป็นห่วงเป็นใยต่อผู้อื่น (exercise caring)

Covey (2004, อ้างถึงใน ดนัย จันทรเจ้าฉาย 2548 : 111) กล่าวถึง
องค์ประกอบของคุณธรรมไว้ 4 ประการ คือ 1) วิสัยทัศน์ คือ การมองด้วยสติปัญญา
เพื่อดูว่า ทั้งตัวบุคคล ทั้งโครงการต่างๆ ทั้งเป้าหมาย รวมทั้งแผนการต่างๆ 2) วินัย คือ
สิ่งที่เราต้องทุ่มเทลงไปเพื่อให้วิสัยทัศน์นั้นเป็นความจริง 3) โฟกัส คือ ความรู้สึกแรง
กล้า ความปรารถนา เป็นพลังที่เกิดจากความเชื่อมั่น ช่วยให้เรารักษาวินัยเพื่อทำให้
วิสัยทัศน์เป็นจริง 4) มโนธรรม คือ การสำนึกในหลักศีลธรรมที่อยู่ภายในผลักดันให้
แสวงหาความหมายและการสร้างสรรค์ผลงานที่เกื้อกูลผู้อื่น

Lennick and Kiel (2005, อ้างถึงใน ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. 2548 : 18) กล่าวถึงการพัฒนาทักษะทางด้านคุณธรรม สำหรับผู้บริหารประกอบด้วยคุณธรรมด้าน 1) ความสัตย์จริงหมายถึง การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ คุณค่า และความเชื่อถือของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เป็นบุคคลที่พูดความจริงยืนหยัดต่อสิ่งที่ถูกต้องและรักษาสัญญาที่ได้ให้ไว้ 2) ความรับผิดชอบ 3) ความเมตตาสงสาร ให้ความเอาใจใส่ดูแลผู้อื่น 4) การให้อภัย หมายถึง การปล่อยวางความผิดของตนเอง ปล่อยวางความผิดของผู้อื่น

จากข้อมูลองค์ประกอบเกี่ยวกับคุณธรรมสามารถสังเคราะห์ดังตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของคุณธรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ

องค์ประกอบ	สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ (2549)	กระทรวงศึกษาธิการ(2550)	นงลักษณ์ วิรัชชัยและคณะ (2551)	สำนักงานวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา สพฐ.(2551)	พระพรหมสิทธิ (2558)	Kitchener (2000)	Velasquez (2002)	Covey (2004)	Lennick and Kiel (2005)	ความถี่	คิดเป็นร้อยละ
1. ความซื่อสัตย์	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	8	88.89
2. ความสุจริต	✓									1	11.11
3. ความขยัน	✓	✓	✓	✓	✓					5	55.56
4. ความอดทน	✓		✓		✓					3	33.33
5. สติปัญญา	✓		✓							2	22.22
6. ความมีน้ำใจ	✓	✓		✓			✓			4	44.44
7. ความประหยัด		✓	✓	✓	✓					4	44.44
8. ความมีวินัย		✓	✓	✓				✓		4	44.44
9. ความสะอาด		✓								1	11.11
10. ความสุขภาพ		✓								1	11.11
11. ความสามัคคี		✓	✓							2	22.22
12. เคารพในเสรีภาพ						✓				1	11.11
13. กตัญญู			✓							1	11.11
14. มุ่งผลสัมฤทธิ์			✓							1	11.11
15. กัลยาณมิตร			✓							1	11.11
16. ความมีอิสระ			✓							1	11.11
17. ความยุติธรรม			✓			✓	✓			3	33.33
18. ความรับผิดชอบ			✓		✓				✓	3	33.33

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ (2549)	กระทรวงศึกษาธิการ(2550)	นงลักษณ์ วิรัชชัยและคณะ (2551)	สำนักงานคณะกรรมการและมาตรฐาน การศึกษา สพฐ (2551)	พระพรหมสิทธิ (2558)	Kitchener (2000)	Velasquez (2002)	Covey (2004)	Lennick and Kiel (2005)	ความถี่	คิดเป็นร้อยละ
19. ความพอใจ			✓							1	11.11
20. ไม่สร้างความ เดือดร้อน						✓				1	11.11
21. รู้จักสร้างประโยชน์						✓	✓			2	22.22
22. มีวิสัยทัศน์								✓		1	11.11
23. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์				✓						1	11.11
24. รักความเป็นไทย				✓						1	11.11
25. ใฝ่เรียนรู้				✓						1	11.11
26. เสียสละ					✓					1	11.11

จากตาราง 1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบคุณธรรมเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี โดยนำเอาแนวคิด ทฤษฎี คุณธรรมตั้งแต่ ร้อยละ 40 ขึ้นไป มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความขยัน 3) ความมีน้ำใจ 4) ความประหยัด และ 5) ความมีวินัย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณธรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ประกอบด้วย คือ ความซื่อสัตย์ ความขยัน ความมีน้ำใจ ความประหยัด และความมีวินัย

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมในสถานศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวถึงการประเมินผลคุณธรรม 8 ประการของผู้เรียนจากการศึกษาเจตคติและพฤติกรรมโดยที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ เสริมสร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา

ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายและทิศทางหลักในการปฏิรูปการศึกษา โดยยึด “คุณธรรมนำความรู้” เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาลในปบประมาณ 2550 – 2551 โดยกำหนด 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ปลุกจิตสำนึก สร้างเจตคติ ปรับพฤติกรรม 2) ปรับกระบวนการเรียนรู้ หาด้นแบบสืบทอด 3) สร้างภูมิด้านทานโดยเครือข่ายขยายผล บ้านสถาบันการศึกษา สถานศึกษา ชุมชน สื่อ 4) กำกับ ติดตาม และประเมินผล

ในยุทธศาสตร์ที่ 4 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ดำเนินโครงการวิจัย ประเมินผลคุณธรรม 8 ประการของผู้เรียน : เจตคติและพฤติกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดและประเมินสถานภาพด้านคุณธรรมของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับใด และ เพื่อประเมินว่านโยบายคุณธรรมนำความรู้ของกระทรวงศึกษาธิการที่ผ่านมามีผลสัมฤทธิ์ในเชิงเจตคติและพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างไร ทั้งนี้ สำนักงานฯ ได้รับความร่วมมือจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยนักวิจัยจากคณะจิตวิทยาเป็นผู้ดำเนินการได้พัฒนาแบบวัดพฤติกรรมและเจตคติต่อคุณธรรม โดยอ้างอิงตามนิยาม คุณธรรม 8 ประการ จากการสัมมนาทางวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี 2550 คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัย พบว่านิยาม คำว่า “สะอาด” สามารถแบ่งได้ 2 ประเด็น คือ สะอาดกาย ที่เน้นความสะอาด ทางด้านร่างกาย และ สะอาดใจ ที่เน้นการไม่คิดทำร้ายใคร การมีจิตใจช่วยเหลือผู้อื่น จึงได้ แบ่งคุณธรรม “สะอาด” ออกเป็น 2 ส่วนคือ สะอาดกายและสะอาดใจ ทำให้ได้คุณธรรม ทั้งหมด 9 ประการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2551) จึงให้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมในสถานศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาระดับประถมศึกษา

สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ควรจะส่งเสริมการพัฒนาครูเพื่อช่วยให้เกิดพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียน เนื่องจากในระดับการศึกษานี้ ครูมีอิทธิพลสูง และมี “บทบาทโดยตรง” ในการดูแลจัดการ และเป็นต้นแบบให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมคุณธรรมขึ้นได้ ทั้งนี้ ควรจัดโครงการฝึกอบรมครูให้มีความเข้าใจในความหมายของ “คุณธรรม” ด้านต่างๆ ที่ต้องการส่งเสริมอย่างชัดเจน และฝึกทักษะครูในการถ่ายทอดคุณธรรมไปสู่ักเรียน ทั้งในลักษณะของการถ่ายทอดผ่านการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรให้กับเด็ก

นอกจากนี้ สถานศึกษายังสามารถกำหนดนโยบายต่างๆ ในการส่งเสริมคุณธรรม และจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนได้โดยตรง เนื่องจากผู้เรียนในระดับประถมศึกษา มีการยอมรับและเชื่อในครูผู้สอนค่อนข้างมาก ทั้งยังให้ความสำคัญกับกฎ ระเบียบมากกว่าผู้เรียนในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น นอกจากนี้ การที่นักเรียนในโรงเรียน ระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนเดียวกัน มักจะมีพฤติกรรมและความคิดไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากมาจากชุมชนใกล้เคียงโรงเรียนซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้รับบรรทัดฐานจากชุมชน ในระดับใกล้เคียงกัน และมีลักษณะครอบครัวที่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้ง่ายสำหรับสถานศึกษา ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่เป็นที่สนใจและเหมาะสมกับนักเรียนในชุมชนได้

2. สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย

การพัฒนาครู/อาจารย์เพื่อช่วยให้เกิดพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาระดับสูงนั้น ไม่ควรมุ่งเน้น “บทบาทตรง” ของครู/อาจารย์ในการดูแล จัดการ และเป็นต้นแบบให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมคุณธรรม แต่ควรจะมี “บทบาทเสริมสร้าง” ให้ครู/อาจารย์ได้มีบทบาทในการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ผู้เรียนใน 2 แง่มุม คือ พฤติกรรม การส่งเสริม และวิธีการส่งเสริม โดยสนับสนุนให้ครู/อาจารย์ได้มีพฤติกรรม การส่งเสริม คุณธรรม 8 ประการของผู้เรียน : เจตคติและพฤติกรรม สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ คุณธรรมแก่ผู้เรียนมากขึ้น พร้อมทั้งหาวิธีที่จะทำให้ พฤติกรรมส่งเสริมของคุณธรรมนั้น เข้าถึงผู้เรียนได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้เรียนมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ควรคำนึงถึง “ความสนใจของผู้เรียน” เป็นหลัก ว่าผู้เรียนสนใจกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม รูปแบบใด รวมถึงอาจส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนริเริ่มโครงการคุณธรรมด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนอย่างชัดเจน ลดบทบาทของครู/อาจารย์ และสถานศึกษา เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ มากกว่าจะเป็นผู้จัดโครงการคุณธรรมแก่ผู้เรียนเสียเอง

นอกจากนี้ สถานศึกษาระดับสูงควรพิจารณาให้ความสำคัญในการจัดบรรยากาศ สถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมและพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน นักศึกษา โดยอาจเน้นการส่งเสริมในด้านกิจกรรมนอกหลักสูตรต่างๆ ของนักเรียน นักศึกษา ให้เป็นกิจวัตรต่อเนื่องตลอดทั้งปี เพื่อให้บรรยากาศในการสร้างเสริมคุณธรรมในสถานศึกษามีความชัดเจน และเกิดการรับรู้ในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการกล่าวถึงการพัฒนาคุณธรรมโดยใช้คุณธรรม 8 ประการตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยอ้างอิงตามนิยาม คุณธรรม 8 ประการ จากการสัมมนาทางวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี 2550 คือ ชยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ให้ความสำคัญในการพัฒนาครูเพื่อช่วยให้เกิดพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียน และฝึกทักษะครูในการถ่ายทอดคุณธรรมไปสู่ นักเรียน ทั้งในลักษณะของการถ่ายทอดผ่านการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรให้กับเด็ก ส่วนสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย ไม่ควรมุ่งเน้น “บทบาทตรง” ของครู/อาจารย์ในการดูแล จัดการ แต่จะมุ่งเน้น “บทบาทเสริมสร้าง” ให้ครู/อาจารย์ได้มีบทบาทในการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ผู้เรียนใน 2 แง่มุม คือ พฤติกรรม การส่งเสริม และวิธีการส่งเสริม โดยสนับสนุนให้ครู/อาจารย์ได้มีพฤติกรรม การส่งเสริม คุณธรรม 8 ประการของผู้เรียน : เจตคติและพฤติกรรม

โรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ

ความหมาย ความสำคัญและความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธได้มีผู้กล่าวถึงความหมาย ความสำคัญและความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธดังนี้คือ

ไพรัช สู่แสนสุข และบรรเจตพร รัตนพันธุ์ (2554 : เว็บไซต์) กล่าวว่า โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนใน 5 รูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนในกำกับของรัฐ โรงเรียนสองภาษา โรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และโรงเรียนต้นแบบ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)

สืบเนื่องจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดประชุมเรื่อง “หลักสูตรใหม่ เด็กไทยพัฒนา” ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2545 เพื่อนำพาเด็ก และเยาวชนไทยก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร้ขีดจำกัด โรงเรียนวิถีพุทธเป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตาม ศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

กระทรวงศึกษาธิการนำความเห็นของที่ประชุมมาหารือต่ออีกหลายครั้งและได้กราบขอ คำแนะนำเรื่องการจัดโรงเรียนวิถีพุทธจากพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ณ วัดญาณ- เวศวัน เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546 นอกจากนั้นยังมีข้าราชการระดับสูงได้ไปกราบขอ คำแนะนำในเรื่องเดียวกันนี้จากพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งนิมนต์ท่านมาให้ข้อคิดในการประชุมระดมความคิด ครั้งแรกวันที่ 26-27 กุมภาพันธ์ 2546 เป็นการประชุมหารือเรื่องโรงเรียนวิถีพุทธเป็นครั้งแรกมีพระภิกษุและ ข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิมาร่วมประชุมประมาณ 30 รูป/คน ได้ข้อสรุป เบื้องต้นถึงหลักสำคัญของการจัดโรงเรียนวิถีพุทธ วันที่ 1-4 เมษายน พ.ศ. 2546 เป็นการ ประชุมหารือครั้งที่ 2 มีพระภิกษุและข้าราชการรวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิมาร่วมกำหนดแนวทาง ดำเนินการต่อจากหลักการที่ได้ข้อสรุปไว้ โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่ นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาเน้น กรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้พัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟังให้เป็น โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสงปัญญาและมีวัฒนธรรม เมตตา เป็น ฐานการดำเนินชีวิต วิธีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอน ของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทยจนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธคือวิถี วัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การ ยอมรับพุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของ โลกและชีวิตที่แท้จริงและฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่ ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไปคือการกินอยู่ ดู ฟัง จนถึงระดับการดำเนินชีวิต ของนักบวชผู้มุ่งมีชีวิตที่บริสุทธิ์พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักเป็นระบบการศึกษา 3 ประการเรียกว่าไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขาและอภิปญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรมเพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจและ ปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย อีกทั้งมี ความง่าย ยากตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียดซับซ้อนที่ยาก

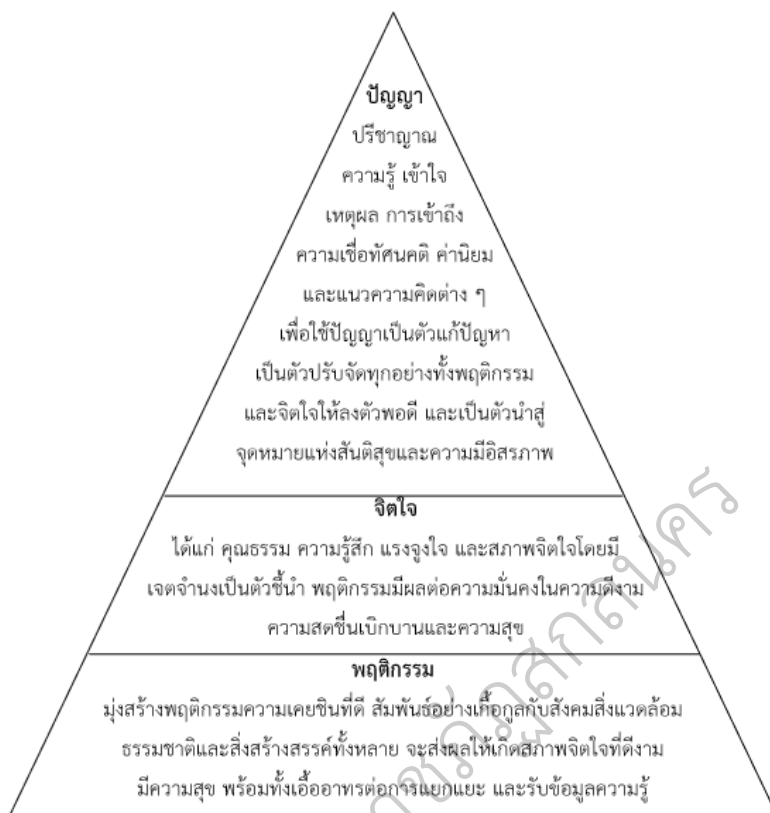
จะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้ การศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาและผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตอันยาวนานของไทย มีฐานจากการใช้พุทธธรรมมาอบรมสั่งสอนแต่อาจไม่มีระบบของการศึกษาบังคับอย่างในยุคปัจจุบันแม้ในปัจจุบันจะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่แต่มีได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษาแต่นำระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยมโดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนในการจัดการศึกษาทำให้พุทธธรรมเองเริ่มห่างเหินจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้นซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในคุณค่าของพุทธธรรมและจากการที่เป็นฐานของวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีตด้วยคุณค่าอันอนันต์ขององค์ความรู้ในพุทธธรรมและระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาพัฒนาผู้เรียนทุกวัยทางกระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบันเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติกำหนดที่มีคุณสมบัติของการเป็นคนที่ดี เก่ง มีความสุข อย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายแท้ของพุทธธรรมอยู่แล้วให้มีความชัดเจนขึ้นโดยผ่านการดำเนินงานของ “โรงเรียนวิถีพุทธ” อันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ในวงกว้างต่อไป สรุปได้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไป ที่นำเอาหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้พัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้พัฒนาการกินอยู่ ดู ฟัง ให้เป็นมีกรอบการพัฒนาหลักเป็นระบบการศึกษา 3 ประการเรียกว่า ไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขาและอภิปญญาสิกขาที่เรียกสั้นๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรมเพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจและปัญญาเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2. รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ

รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธและการจัดสภาพการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้มีผู้กล่าวถึงรูปแบบของโรงเรียนวิถีพุทธและการจัดสภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถีพุทธเอาไว้ ดังนี้

ไพรัช สู่แสนสุขและบรรเจอดพร รัตนพันธุ์ (2554 : เว็บไซด์) กล่าวถึงลักษณะจุดเน้นโรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นโดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือการนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาโดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือใช้

ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิตและการดำเนินการของสถานศึกษาแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรที่เอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญาลักษณะโรงเรียนวิถีพุทธเน้นการจัดสภาพต่างๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาคุณธรรม 4 ประการคือ 1) สัมปยุตสังสวะ หมายถึงการอยู่ใกล้คนดีใกล้ผู้รู้ มีครู อาจารย์ดีมีข้อมูล มีสื่อที่ดี 2) สัทธัมมัสสวะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี 3) โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิด วิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี 4) อัมมานุสम्मปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องเหมาะสมทั้งนี้การพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขาที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทั้งศีลหรือพฤติกรรมหรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคม สมานหรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุขและปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม(โยนิโสมนสิการ)โดยมีครูและผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญที่รักและปรารถนาดีที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา

ที่มา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2546 : 9

สถานศึกษาได้จัดสภาพการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียน

พัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็นมีวัฒนธรรมแสงปัญญา ทั้งนี้การจัดสภาพจะส่งเสริมให้เกิดลักษณะของ ปัญญาอุคคิธรรม 4 ประการคือ ประการแรก สัมปรีชสังสวะระหมายถึงการอยู่ใกล้คนดีใกล้ ผู้รู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ครูอาจารย์ดีมีข้อมูลมี สื่อที่ ดี ประการที่สอง สัทธัมมัสสวณะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี ประการที่สาม โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี และประการที่สี่ อัมมานุอัมมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรได้และดำเนินชีวิต ได้ถูกต้องตามธรรมซึ่งปัญญาอุคคิธรรม 4 ประการนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลัก ไตรสิกขาได้อย่างชัดเจน สำหรับแนวคิดเบื้องต้นของการจัดสภาพภายในสถานศึกษาที่ เหมาะสมในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมีดังนี้

2.1 ด้านกายภาพ สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม

ห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนา ศิล สมาธิ และปัญญาเช่นมีศาลา พระพุทธรูปเด่นเหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีมุมหรือห้องให้ศึกษา พุทธธรรมบริหารจิตเจริญภาวนาเหมาะสม หรือมากพอที่จะบริการผู้เรียนหรือการตกแต่ง บริเวณให้เป็นธรรมชาติหรือใกล้ชิดธรรมชาติชวนมีใจสงบและส่งเสริมปัญญาเช่น รมรื่น มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม คู่มือเสียงต่างๆ มีให้อีกที่ถ้าเปิดเพลงกระจายเสียงก็ฟังได้ ฟังเลือกเพลงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา เป็นต้น

2.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิต

ประจำวัน ประจำสัปดาห์หรือในโอกาสต่างๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาที่เป็นการปฏิบัติ บูรณาการทั้ง ศิล สมาธิ และปัญญาโดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟังด้วยสติสัมปชัญญะเพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิตโดยมีกิจกรรมตัวอย่าง ดังนี้

2.2.1 กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียน

ประจำวัน (เพื่อใกล้ชิดศาสนา)

2.2.2 มีกิจกรรมรับศีล หรือทบทวนศีลทุกวันอาจเป็นบทกลอนหรือเพลง

เช่นเดียวกับกิจกรรมแผ่เมตตา(เพื่อให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข)

2.2.3 มีกิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่างๆ เช่น นั่งสมาธิ ท่องอาขยานเพื่อ

สมาธิสวดมนต์สร้างสมาธิหรือทำสมาธิเคลื่อนไหวอื่นๆ เป็นประจำวันหรือก่อนเรียน (เพื่อ พัฒนาสมาธิ)

2.2.4 มีกิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน

(เพื่อให้กินเป็น กินอย่างมีสติ มีปัญญารู้เข้าใจ)

2.2.5 มีกิจกรรมอาสาดาวพิเศษปฏิบัติวินัยหรือศีล (เพื่อให้อยู่เป็นอยู่อย่าง

สงบสุข)

2.2.6 มีกิจกรรมประเมินผลการปฏิบัติธรรม (ศีล สมาธิ ปัญญา)

ประจำวัน (เพื่อให้อยู่เป็น)

2.2.7 การสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์หรือในวันพระ (เพื่อพัฒนา

ศีลสมาธิปัญญา)

2.2.8 มีกิจกรรมบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรม (เน้นย้ำและเสริมแรง

การทำความดี)

2.2.9 ทุกห้องเรียนมีการกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยเข้าใจ เหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน (พัฒนาศีล วินัย ด้วยปัญญา) เป็นต้น

2.3 ด้านการเรียนการสอน สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา หรือ จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียน การสอนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น

2.3.1 หลักสูตรสถานศึกษามีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สะท้อนการพัฒนาไตรสิกขาไปพร้อมๆ กัน หรือ

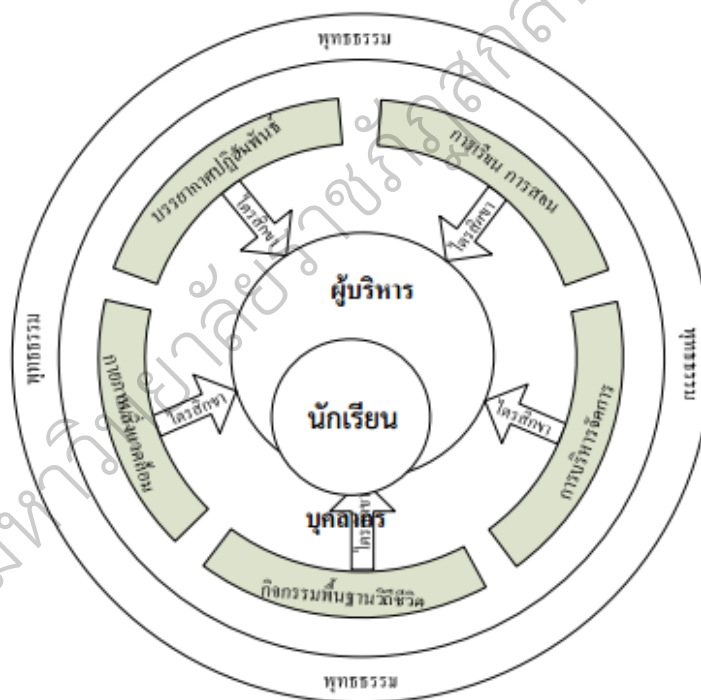
2.3.2 การจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้นให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการ เรียนรู้และปฏิบัติหรือการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งนำพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิดหรือ เป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติหรือเชื่อมโยงการเรียนรู้สู่หลักธรรมในการ พัฒนาดนและผู้อื่น

2.3.3 ประสานร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ทั้งสาระ พระพุทธศาสนาและกลุ่มสาระหรือกิจกรรมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใกล้ชิดกับ พระพุทธศาสนาในบริบทต่างๆ ทั้งนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้ควรมีลักษณะ “สอนให้รู้ ทำ ให้ดู อยู่ให้เห็น” โดยนักเรียนมีกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาทั้งด้านกาย (กายภาวนา) ด้านความประพฤติ (ศีลภาวนา) ด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) และด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) โดยมุ่งให้นักเรียนมีคุณลักษณะ “กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาดน และสังคมโดยไม่เบียดเบียนผู้ใดและเกื้อกูลในการพัฒนาวัฒนธรรมแสงปัญญา และ วัฒนธรรมเมตตา เช่น “การกิน อยู่เป็น” เพื่อยังประโยชน์ในดำรงชีวิตที่อยู่ได้เหมาะสม เป็นไปตามคุณค่าแท้หรือ “การดู ฟังเป็น” เพื่อเน้นประโยชน์ในการเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญา

2.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ สถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศของ การใฝ่เรียนรู้ และพัฒนาไตรสิกขาหรือส่งเสริมการมีวัฒนธรรมแสงปัญญาและมี ปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีบรรยากาศของการเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส การมีความเมตตากรุณาต่อกันทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และ ครูต่อครูด้วยกันและสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี แก่ผู้อื่น เช่น การลด ละ เลิกอบายมุขการเสียสละ เป็นต้น

2.5 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชน สร้างความตระหนักและศรัทธารวมทั้งเสริมสร้างปัญญา

เข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกันทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูและผู้บริหารเพียรพยายามสนับสนุนโดยลักษณะต่างๆ และการปฏิบัติตนเอง ที่จะสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียนตามวิถีชาวพุทธ สถานศึกษาวิเคราะห์จัดจุดเน้นหรือรูปแบบรายละเอียดโรงเรียนวิถีพุทธตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งแต่ละสถานศึกษาจะมีจุดเน้นและรายละเอียดรูปแบบที่แตกต่างกันได้ เช่น บางสถานศึกษาจะมีจุดเน้น ประยุกต์ไตรสิกขาในระดับชั้นเรียน(การจัดกระบวนการเรียนรู้รายวิชา) บางสถานศึกษาเน้นประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันภาพรวมบางสถานศึกษาอาจทำทั้งระบบทุกส่วนของการจัดการศึกษาที่เป็นไปได้ลักษณะรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธตามรายละเอียดข้างต้นสรุปประเด็นสำคัญเป็นแผนภาพ ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ
ที่มา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2546 : 13

สรุปได้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการเตรียมการพัฒนาให้เป็นนวัตกรรมแห่งการพัฒนาผู้เรียนไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ การนำเอาพุทธธรรมหรือคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้พัฒนาผู้เรียนโดยรวมของ

สถานศึกษาโดยมีแนวคิดในการจัดสภาพของสถานศึกษาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้รอบด้าน คือ ด้านกายภาพด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์และด้านบริหารจัดการเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี

3. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

ได้มีผู้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ดังนี้ การดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธมีลักษณะดังนี้

3.1 ลักษณะจุดเน้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 16-17) ได้กล่าวถึงโรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรม หรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้พัฒนาระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำจุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถ กิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือใช้สติปัญญา และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการของสถานศึกษาจะแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโฆชะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรม แสงปัญญา ทั้งนี้การพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขาที่ผู้เรียนศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้งศีล หรือพฤติกรรม หรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดั่งามสำหรับตนและสังคม สมาชิกหรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพมีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิดแก้ไขปัญหาที่แยบคาย (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญ ที่รักและปรารถนาดี ที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม

3.2 สภาพการจัดของสถานศึกษา สถานศึกษาจัดสภาพในทุกๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถ กิน อยู่ ดู ฟังเป็น มีวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาทั้งนี้การจัดสภาพจะส่งเสริมให้เกิดลักษณะของปัญญาวัตรธรรม 4 ประการคือ

3.2.1 สัมปยุตสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้ชิดคนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่สิ่งแวดล้อมที่ดี ครู อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อดี

3.2.2 สัทธัมมัสสวณะ หมายถึง การเอาใจใส่ศึกษาโยมียหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี

3.2.3 โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดี และถูกวิธี

3.2.4 ธัมมานุธัมมปัตติ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ และดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามธรรม

ปัญญาวุฒิธรรม 4 ประการนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักไตรสิกขาได้อย่างชัดเจน

3.3 แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 30-37) ได้เสนอแนวทางการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธที่เหมาะสมในด้านต่างๆ มีลักษณะดังต่อไปนี้คือ การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธให้มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีองค์ประกอบและลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบตามแนวของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.3.1 การเตรียมการเป็นขั้นตอนความพยายามที่จะเตรียมสิ่งที่จะทำการดำเนินการพัฒนาไปได้โดยสะดวกซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการเตรียมการ เช่น

3.3.1.1 การหาที่ปรึกษาแหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรึกษาที่เป็นกัลยาณมิตร ในการพัฒนาวิถีพุทธนี้ซึ่งอาจจะเป็นพระภิกษุสงฆ์หรือคฤหัสถ์ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมีศรัทธาและความรู้ชัดในพุทธธรรม ถ้าเป็นคฤหัสถ์ควรเป็นแบบอย่างในสังคมได้เช่นเป็นผู้ไม่ข้องแวะในอบายมุข เป็นผู้ทรงศีล ปฏิบัติธรรมเป็นต้น ที่ปรึกษาจะมีความจำเป็นมากโดยเฉพาะในระยะเริ่มของการพัฒนา

3.3.1.2 การเตรียมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษานักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นให้เกิดศรัทธาและฉันทะในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธรู้เข้าใจทิศทางจากศรัทธาและฉันทะการพัฒนา ร่วมกัน ความสำเร็จในการพัฒนาคาดหมายได้ว่าเกิดขึ้นได้ไม่ยากสำหรับวิถีการเตรียมผู้เกี่ยวข้องนี้สามารถดำเนินการได้หลากหลายตั้งแต่วิธีทั่วไปเช่นการประชุมชี้แจงการสัมมนา จนถึงการประชุมสัมพันธที่หลากหลาย การร่วมกันศึกษาดูงาน เป็นต้น

3.3.1.3 การกำหนดเป้าหมายจุดเน้นหรือวิสัยทัศน์และแผนงานที่ชัดเจนทั้งระยะยาวในธรรมนูญสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการรายปีก็ตามที่ผู้เกี่ยวข้องเห็น

พ้องกัน จะเป็นหลักประกันความชัดเจนในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างดี อันเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมการที่ดี

3.3.2 การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบเป็นการดำเนินการ จัดปัจจัยต่างๆ ของการพัฒนาผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยสภาพทั้งกายภาพและองค์ประกอบ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การเป็นปัจจัยในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักปัญญาวัตรธรรม 4 ประการ คือ

3.3.2.1 การอยู่ใกล้ชิดคนดี ใกล้ผู้มีข้อมูลมีสื่อที่ดี (สัปปุริสสัง-
เสวะ)

3.3.2.2 การใส่ใจศึกษาเล่าเรียนโดยฐานของหลักสูตร การเรียน
การสอนที่ดี (สัทธัมมัสสนะ)

3.3.2.3 การมีกระบวนการคิดที่ดี คิดถูกวิธี โดยมีสภาพและ
บรรยากาศที่ส่งเสริม (โยนิโสมนสิการ)

3.3.2.4 ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมหรือนำความรู้ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้เหมาะสม (ธัมมานุวัตรปฏิบัติ)

3.3.3 การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา จุดเน้นการ
ดำเนินการพัฒนาคือนักเรียนของสถานศึกษาโดยเป็นการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่เป็น
ลักษณะบูรณาการทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรมวิถีชีวิตต่างๆ
ที่ส่งเสริม “การกิน อยู่ ดู ฟังให้เป็น” เป้าหมายการพัฒนาจัดให้มีความชัดเจนที่พัฒนาทั้ง
องค์รวมของชีวิต ที่จะนำสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ในที่สุดนอกจากการพัฒนาผู้เรียน
อันเป็นภาระหลักแล้ว สถานศึกษาจำเป็นต้องไม่ละเลยการพัฒนาบุคลากรของตนเอง
ทั้งหมดด้วย เพราะบุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือครูและผู้บริหารจะเป็นปัจจัยสำคัญใน
การพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นยิ่งบุคคลได้รับการพัฒนาตามหลักไตรสิกขามากเท่าไรก็ยิ่งส่งผลดี
ต่อการช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนามากขึ้นเท่านั้นการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและ
บุคลากรตามหลักไตรสิกขาจะดำเนินการได้ดีหากในขั้นเตรียมการขั้นดำเนินการจัดสภาพ
และองค์ประกอบและชั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิดดำเนินการได้อย่างดีเพราะต่างเป็นเหตุปัจจัย
ที่สำคัญในการดำเนินการพัฒนาผู้เรียน

3.3.4 การดำเนินการสนับสนุนใกล้ชิดเป็นขั้นตอนสำคัญในการเป็น
ปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพทั้งนี้ลักษณะของ
การดูแลสนับสนุนที่เหมาะสมควรมีลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตรที่ปรารถนาดีต่อกัน

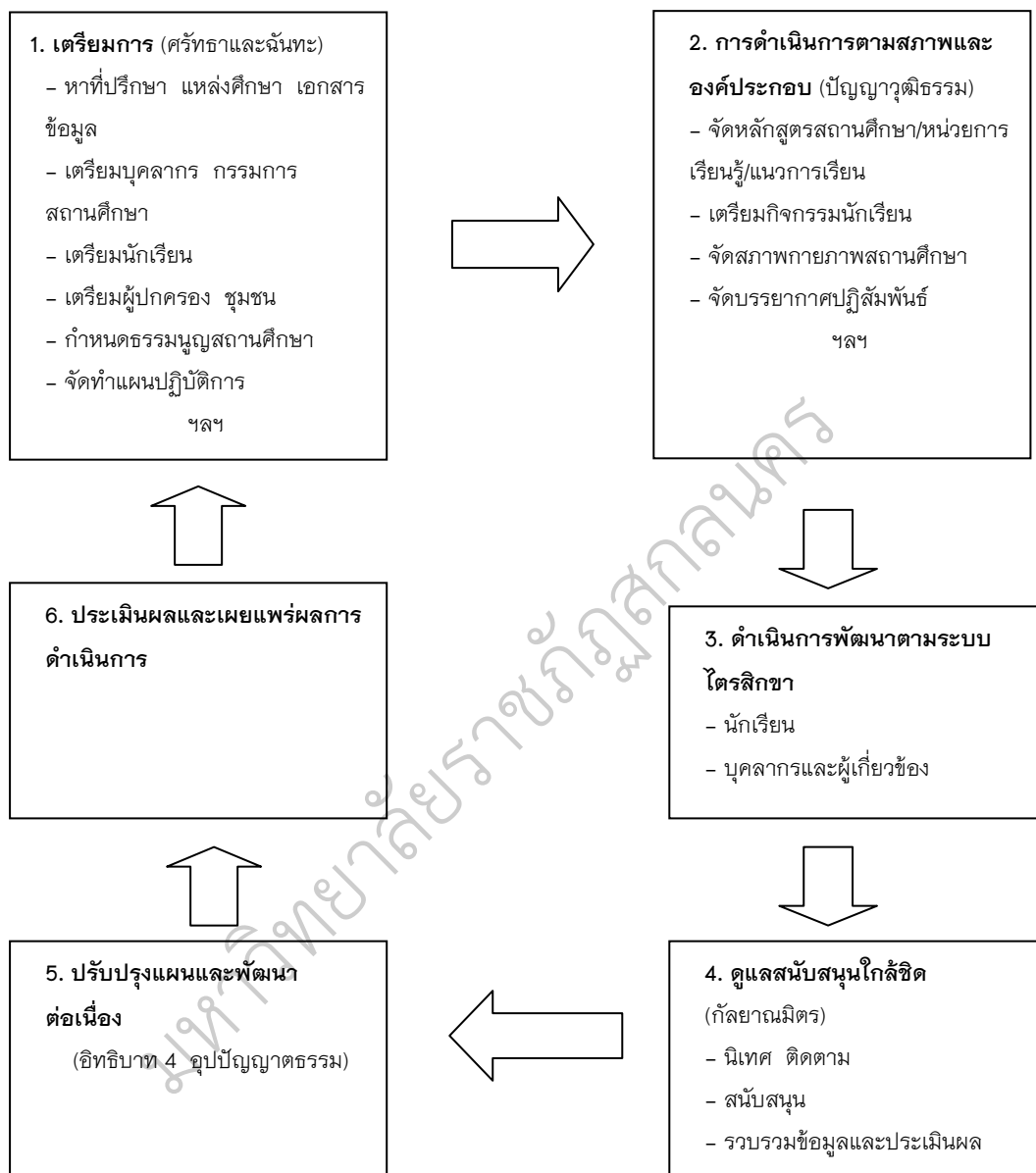
ปรารถนาดีต่อการพัฒนาผู้เรียนหรือต่องานกิจกรรมที่สำคัญของชั้นนี้คือการนิเทศติดตามที่จะดูแลงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้การให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ฯลฯ การสนับสนุนทั้งทรัพยากร ข้อมูลและเครื่องมือต่างๆ ในการช่วยเหลือดำเนินการให้เป็นไปอย่างราบรื่น การรวบรวมข้อมูลและการประเมินผลระหว่างดำเนินการ อันจะเป็นของการปรับปรุงต่อเนื่องต่อไปหรือแม้เป็นข้อมูลในการพิจารณาจัดการดูแลสนับสนุนได้อย่างเหมาะสม

3.3.5 การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องเป็นขั้นตอนของระบบบริหารจัดการที่กำหนดเพื่อเน้นย้ำการพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยนำข้อในขั้นตอนต้นๆ มาพิจารณาแล้วกำหนดปรับปรุงหรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ องค์ธรรมที่สนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนางานให้เป็นไปอย่างชัดเจนต่อเนื่อง คือ การมีอิทธิบาท 4 และอุปัฏฐาธรรม 2 เป็นต้น

3.3.6 การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะสะท้อนให้ทราบถึงผลการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่งๆ อาจเป็น 1 ปี หรือ 3 ปี หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมเป็นต้นและในการประเมินจะเน้นข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์เชื่อถือได้ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ที่สามารถนำสู่การเผยแพร่หรือรายงานผู้เกี่ยวข้องให้ทราบผลการดำเนินงานนั้นๆ และนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินการอื่นๆ ต่อไปและในระบบประกันคุณภาพขั้นตอนนี้มีความสำคัญไม่น้อยต่อการเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องยอมรับในการดำเนินการและบริหารจัดการ

แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. (2547 : 29)

ตัวอย่างสภาพและองค์ประกอบที่สำคัญที่จำเป็นต้องจัดส่งเสริมให้เกิดวิถีพุทธ ประกอบด้วย 1) หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนที่โรงเรียนวิถีพุทธควรคำนึงอย่างยิ่งแนวคิดหนึ่ง

ของการจัดก็คือการบูรณาการหลักธรรมทั้งที่เป็นความรู้ (Knowledge) ศรัทธาค่านิยม คุณธรรม (Attitude) และการฝึกปฏิบัติธรรม (Practice) ในการเรียนการสอนโดยอาจ กำหนดในระดับจุดเน้นหลักสูตรสถานศึกษาที่แทรกในทุกองค์ประกอบของหลักสูตร สถานศึกษาหรือกำหนดในระดับหน่วยการเรียนรู้ หรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจะ นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ต่อไป 2) การเตรียมกิจกรรมนักเรียนที่โรงเรียนต้องคิดและ กำหนดให้เหมาะสมกับผู้เรียนของตนมากที่สุดซึ่งลักษณะกิจกรรมที่กำหนดมีหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวันประจำสัปดาห์หรือประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิตซึ่ง ถ้าโรงเรียนเลือกกำหนดและเตรียมการไว้ล่วงหน้าจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอีก สะท้อนให้เห็นถึงคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาเริ่มต้นที่คนกิน อยู่ ดู ฟังเป็น” 3) การจัดสภาพ กายภาพสถานศึกษา ที่หมายครอบคลุมถึงอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม อาณาบริเวณของสถานศึกษาซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงการจัดให้ เหมาะสมและมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาไตรสิกขาให้มากที่สุด ทั้งที่ผ่านระบบ การเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาและผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตจริงจาก “การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น” ในชีวิตประจำวัน 4) การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยผ่านการเตรียมการ มอบหมายการรับผิดชอบ และ 5) การจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้บรรยากาศ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่องโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การยกย่องผู้ทำดี การปลูกศรัทธาค่านิยม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น

4. การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 47-58) ได้เสนอ แนวทางการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

4.1 หลักการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้

4.1.1 บูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อนำสู่การรู้เข้าใจ ความจริง

4.1.2 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ทุกสถานที่ทั้งทางตรง และทางอ้อม

4.1.3 ประสานความร่วมมือ วัด/คณะสงฆ์และชุมชนในการจัดการ เรียนรู้

4.2 หลักธรรมสำคัญสู่การจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ

4.2.1 โปรโตโมส (ตามหลักกัลยาณมิตตตา)

4.2.2 โยนิโสมนสิการ

4.2.3 ไตรสิกขา

4.2.4 ปัญญาวิมุตติธรรม

4.3 หลักการจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย

4.3.1 หลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินการโดย

1) สอดแทรกเพิ่มเติมพุทธธรรมในวิสัยทัศน์คุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ของนักเรียน

2) เพิ่มเติมคุณธรรมจริยธรรมในผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

3) ให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุก

กลุ่มสาระ

4) สอดแทรกความรู้และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและสถานการณ์อื่นๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ บูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการในชีวิตและบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน

4.3.2 ผู้สอน มีแนวปฏิบัติดังนี้

1) เป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ“สอนให้รู้ ให้ทำดู อยู่ให้เห็น” อย่าง

สม่ำเสมอ

2) เป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียนมีเมตตาธรรมความอ่อนโยน อดทน

อดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ

4.3.3 กระบวนการเรียนรู้

1) พัฒนาผู้เรียนรอบด้านสมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา)

ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา)

2) จัดโอกาสส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่าง

สอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟังเป็น)

3) สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา

4) เน้นให้เกิดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบ

คุณค่าแท้จริงของสรรพสิ่ง

5. การจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธ

5.1 หลักการ ความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา และแนวทางในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดสามารถสรุปเป็นหลักการในการจัดสภาพทางกายภาพของโรงเรียนวิถิพุทธได้ดังนี้ คือ 1) บรรยากาศสงบเงียบเรียบง่าย 2) ใกล้ชิดธรรมชาติร่มรื่น 3) ใกล้ชิดชุมชน 4) สะอาดมีระเบียบ 5) ทันสมัย มีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอและ 6) เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพและคุณธรรม

5.2 หลักคิด โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการเรียนรู้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับสถานที่ที่เกี่ยวกับการเรียนมาก เหตุการณ์ในพระพุทธศาสนาหลายตอนเน้นถึงความสำคัญของสถานที่และบรรยากาศ เช่น 1) ทรงเรียนอานาปานสติกรรมฐานเมื่อมีพระชนมายุ 7 พรรษา ณ ใต้ต้นหว้าในบรรยากาศที่เงียบสงบ 2) ทรงเลือกสถานที่ที่ใกล้ชิดธรรมชาติและชุมชนสำหรับบำเพ็ญเพียร 3) เมื่อตรัสรู้ทรงเปลี่ยนสถานที่จากที่ตรัสรู้ไปประทับต้นไทรและต้นอื่นๆ 4) ทรงกำหนดเรื่องความสะอาด ความมีระเบียบไว้ในพระวินัยปิฎกว่าด้วยเสนาสนวัตรและเสนาสนชั้นธกะ 5) ทรงแสดงภาวะเอื้อ เอื้อกุล เหมาะสม สะดวกสบายของสภาพแวดล้อม ซึ่งประมวลกันไว้ 7 ประการ คือ ลัปปายะ 7

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 – 2550 โรงเรียนในอุดมคตินั้นกำหนดให้มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข คือ มุ่งเน้นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย รวมทั้งการจัดสถานศึกษาให้มีความร่มรื่น มีต้นไม้ มีแหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่ฟูน ไร่กล้วย ไร่ผลไม้ ปลอดภัยไม่มีมุมอับ

5.3 หลักทำ โรงเรียนวิถิพุทธ มีลักษณะทางกายภาพที่เป็นธรรมชาติ ร่มรื่น สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจ มีศูนย์รวมศรัทธาของครู นักเรียนและบุคคลในชุมชน คือมีพระพุทธรูปที่เด่น ชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย มีสวนพุทธธรรมประกอบด้วยต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรม เพื่อประกอบสัมมาอาชีวะ มีห้องจริยธรรม ห้องสมุดพระพุทธศาสนา ทุกห้องเรียนมีพระพุทธรูปเพื่อให้นักเรียนได้เห็นและระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ บรรยากาศในห้องเรียนมีความสงบ สะอาด ครูและนักเรียนมีความ

สำรวจตนเองอยู่เสมอ สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนทันสมัยครบครัน ทั้งสื่อที่เกิดจากภูมิปัญญาครู นักเรียน และชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข ปลูกฝังคุณลักษณะ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สถานศึกษาต้องมีความใกล้ชิดธรรมชาติ ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสะอาด มีระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียนวิถีพุทธ จะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของนักเรียนทุกคน โดยครูสร้างบรรยากาศของความรักความสามัคคี และความรับผิดชอบ

6. กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา

การจัดกิจกรรมวิถีพุทธที่เหมาะสมในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

6.1 หลักการ กระบวนการพัฒนาผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ต่อเนื่องเป็นวิถีชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติเสมอๆ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้านไปพร้อมๆ กัน

6.2 หลักคิด การศึกษาตามแนวพุทธ ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธ คือ กระบวนการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อความเจริญงอกงามในทุกขั้นตอนของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวันที่มีสติสัมปชัญญะคอยกำกับ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เจริญสืบต่อไป และเนื่องจากพุทธศาสนามีหลักการพัฒนามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะฝึกฝนและพัฒนาได้ประกอบกับการวิเคราะห์ผู้เรียนว่ามีสติปัญญา อุปนิสัย ความพร้อมและภูมิหลังที่แตกต่างกัน การพัฒนาจึงเน้นตัวผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ

6.3 หลักทำ ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธนั้น ครูและผู้บริหารสามารถจัดพัฒนาได้ตามหลักการ หลักคิดข้างต้น โดยให้เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาในที่นี้ขอเสนอแนะการจัดกิจกรรมไว้เป็นแนวทาง 4 ลักษณะ คือ

6.3.1 กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ประกวดมารยาทชาวพุทธ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร (ตามสาระวิชา พระพุทธศาสนา) กิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญาเรียนธรรมศึกษา หรือสอบธรรมศึกษา และบรรพชาสามเณรฤดูร้อน เป็นต้น

6.3.2 กิจกรรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์ เช่น

1) กิจกรรมหน้าเสาธง ได้แก่ กิจกรรมที่กระทำเพื่อรำลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ก่อนเคารพธงชาติ) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตาและ สบนิ่ง (สมาธิ) กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิตวันละบท กิจกรรมนั่งไว้พิ่ (ในแถวหน้าเสาธง) และกิจกรรมเดินแถวเข้า ห้องเรียนอย่างมีสติ เช่น เดินพร้อมท่องคติธรรมขณะเข้า ห้องเรียน

2) กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน ได้แก่ กิจกรรมเดินอย่างมีสติ ก่อน เข้าโรงอาหาร กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนการรับประทานอาหาร กิจกรรมรับประทานอาหารอย่างมีสติเช่น มีกติกากว่าไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ กิจกรรม ขอบคุนหลังรับประทานอาหารและกิจกรรมนั่งสมาธิ 1 นาทีก่อนเรียน (อาจให้นักเรียนทำ พร้อมกันหน้าห้องเรียน) เป็นต้น

3) กิจกรรมก่อนเลิกเรียน เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรม รำลึกพระคุณของผู้มีพระคุณและกิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ เป็นต้น

4) กิจกรรมประจำสัปดาห์ เช่น กิจกรรมสวดมนต์สรักัญญะ ประจำสัปดาห์ และกิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำสัปดาห์ (อาจทำในวันพระหรือวันที่ โรงเรียนกำหนด)

6.3.3 กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวิสุทธิพุทธควรจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา

6.4 กิจกรรมพิเศษอื่นๆ เช่นกิจกรรมไขปัญหาธรรม กิจกรรมวันสำคัญ ของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ กิจกรรมการประเมินผลการทำความดี กิจกรรมยก ย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี กิจกรรมอาสาตาวิเศษ (มีผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติ ธรรม) กิจกรรมบันทึกความดีของผู้ปฏิบัติธรรม กิจกรรมต้นไม้พูดได้ (เน้นคติธรรม) กิจกรรมการจัดนิทรรศการผลงานทาง พระพุทธศาสนา กิจกรรมการกำหนดทักษะและ ความรู้ทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมสมาทานศีลในวันพระ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคมเช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ เช่น ครูต้อนรับ ทักทายนักเรียนด้วยกิริยา วาจาอ่อนหวาน และสัมผัสที่ประกอบด้วยเมตตา กิจกรรมต้นไม้อธิษฐาน กิจกรรม อธิษฐานจิตก่อนเรียน กิจกรรมอบรมธรรมะ 5 นาที (อาจจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง) และ กิจกรรมถือศีล นอนวัด ปฏิบัติธรรมช่วงเข้าพรรษา เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสถานศึกษาต้องบูรณาการหลักธรรมทั้งที่เป็นความรู้ ศรัทธา ค่านิยม คุณธรรมและการฝึกปฏิบัติตามหลักธรรมในการจัดการเรียนการสอนโดยอาจกำหนดเป็นจุดเน้นในหลักสูตรสถานศึกษาที่ต้องแทรกกิจกรรมวิถีพุทธในทุก องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาการจัดการกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธ ครูและผู้บริหารสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ได้ตามหลักการหลักคิด และหลักทำโดยให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เพราะมนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะฝึกฝนและพัฒนาได้

7. การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (2547 : 103-108) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรการพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธที่เหมาะสมมีลักษณะดังต่อไปนี้

7.1 การพัฒนาบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ

7.1.1 หลักการ ผู้บริหารสถานศึกษาครู และบุคลากรมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในระบบไตรสิกขาทั้งในฐานะเป็นผู้บรมสั่งสอนผู้จัดการเรียนรู้และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนบุคลากรทุกคนพัฒนาตามหลักไตรสิกขามีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้พุทธธรรมเป็นอย่างดีในการประพฤติดีประพฤติชอบสามารถจัดการเรียนรู้ตามวิถีพุทธ และเป็นกัลยาณมิตรมีลักษณะของการเป็นผู้ที่“สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” พร้อมจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี

7.1.2 หลักคิด การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องมีรูปแบบวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับลักษณะและเงื่อนไขของตนเองแนวทางสำคัญหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรคือการปฏิบัติธรรมในวิถีชีวิตประจำวันทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเองและการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

7.1.3 หลักทำ แนวทางการจัดพัฒนาบุคลากร เช่น

- 1) วิเคราะห์สภาพธรรมหรือภูมิธรรมธรรมวุฒิและลักษณะของบุคลากร
- 2) ค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำ
- 3) วางแผนพัฒนาบุคลากร โดยการสร้างศรัทธาสร้างความเข้าใจด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร

4) จัดกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็นความสำเร็จทั้ง

กิจกรรมรูปธรรมและกิจกรรมพัฒนาจิต

5) ให้การยกย่อง ชมเชย แก่บุคลากรที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่าง
อย่างได้ลักษณะแนวกิจกรรมพัฒนาบุคลากรเช่น การจัดอบรมใหญ่ประจำปี การจัด
พัฒนาจิต เจริญปัญญาอยู่ยารายสัปดาห์หรือรายเดือน การจัดกลุ่มสนทนาธรรม การจัด
ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญ การจัดศึกษาดูงานหรือปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง
โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนา ฯลฯ การส่งเสริมการ
ประเมินผลปฏิบัติธรรมและสอบอารมณ์ (วิปัสสนา) ฯลฯ

7.2 คุณลักษณะสำคัญของบุคลากรโรงเรียนวิถิพุทธ

คุณลักษณะของบุคลากรโรงเรียนวิถิพุทธที่เหมาะสมนั้น ควรมี
ลักษณะดังต่อไปนี้

7.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

- 1) ศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- 2) ละเลิกอบายมุข
- 3) ถือศีล 5 เป็นนิจ
- 4) มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ดีงาม
- 5) เป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความดี

7.2.2 ครู อาจารย์ และบุคลากร

- 1) ศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- 2) ละเลิกอบายมุข
- 3) ถือศีล 5 เป็นนิจ
- 4) มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ดีงาม
- 5) มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์

8. การเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน

ลักษณะการเกื้อกูลสัมพันธ์กันระหว่างโรงเรียนวิถิพุทธกับชุมชนที่
เหมาะสมนั้น ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

8.1 ลักษณะการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน

8.1.1 หลักการ โรงเรียนวิถีพุทธกับชุมชนประกอบด้วยบ้าน วัด และสถานบันอื่นๆ ในชุมชนที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เกื้อกูลร่วมมือกันและกันในการพัฒนานักเรียน และพัฒนาสังคมในวิถีพุทธธรรม เพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

8.1.2 หลักคิด โรงเรียนวิถีพุทธเพียรพัฒนาตนมีผลการพัฒนา นักเรียนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา สถานศึกษา จัดระดมทรัพยากรกำลังลักษณะต่างๆ อย่างหลากหลายในการพัฒนางานทุก ด้านของสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนานักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ บริหาร วิชาการ อาคารสถานที่ ร่วมมือสนับสนุนกับชุมชนในการพัฒนาภูมิธรรม ภูมิปัญญา คุณธรรมจริยธรรม และกิจกรรมสัมมาอาชีวะต่างๆ เป็นต้น ได้แก่ชุมชน สังคมด้วยเมตตา ธรรมและด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามและสันติสุข

8.1.3 หลักทำ สถานศึกษาอาจพิจารณากำหนดและดำเนินงานตาม วิสัยทัศน์ และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ซึ่งบ่งชี้ถึงความเป็นวิถีพุทธอย่างเข้มแข็งและ ต่อเนื่อง จนบังเกิดผลทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้าน บุคลิกภาพและคุณธรรมของครู อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรของโรงเรียนจนเป็นภาพที่ เห็นได้ชัดเจน เช่น ผู้บริหารมีคุณธรรม มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม ครูมี กัลยาณมิตร นักเรียนมีกิริยาจาสุภาพ มีน้ำใจ มีคุณธรรมเป็นลักษณะเด่นที่บุคคลทั่วไป เห็นได้ชัดเจน พร้อมกันนั้น โรงเรียนวิถีพุทธมีลักษณะเปิดกว้างสู่ชุมชนและสังคม พร้อมทั้ง จะรับฟังความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือใน การพัฒนาชุมชนสังคม ด้วยความเกื้อกูลกันและกันอย่างต่อเนื่อง

8.2 กิจกรรมเสนอแนะเกื้อกูลสัมพันธ์

กิจกรรมเกื้อกูลสัมพันธ์กันระหว่างโรงเรียนวิถีพุทธกับชุมชนที่เหมาะสม นั้น มีแนวทางการจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

8.2.1 สถานศึกษา บ้าน วัด ดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาและวันตามประเพณี เช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ ฯลฯ

8.2.2 สถานศึกษานำสถานศึกษาร่วมกิจกรรมของวัดและชุมชน เช่น กิจกรรมทำความสะอาดวัด ซึ่งอาจจัดในช่วงมกราคมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรม ช่วยเหลือสังคมอื่นๆ เช่น นำอาหารไปเลี้ยงคนชราที่บ้านพักคนชรา หรือบ้านเด็กกำพร้า

8.2.3 สถานศึกษาต้องเป็นของชุมชน โดยเปิดต้อนรับผู้ปกครองได้มีโอกาสเสนอข้อคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกิจต่างๆ เช่น ดูแลความสะอาดของโรงอาหาร ดำเนินการเชิญผู้ทางภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

8.2.4 เปิดห้องสมุดเพื่อให้ชุมชนใช้บริการได้ในวันหยุด รวมทั้งสนามกีฬา หอประชุม ฯลฯ

8.2.5 เป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านวิชาการ วิชาชีพ เช่น จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องอาชีพต่างๆ จัดร้านค้าของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ปกครองนำผลผลิตทางการเกษตรผลิตภัณฑ์ต่างๆ มาขาย โดยนักเรียนเป็นผู้ดูแลกิจการ

8.2.6 ร่วมกับวัดในชุมชนจัดการเรียนธรรมศึกษา กิจกรรมทางด้านศาสนาต่างๆ เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนา เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องต่างๆ ในวันหยุด จัดทัศนศึกษาทางธรรม เป็นต้น

8.2.7 จัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา บ้าน วัด ชุมชน เช่น จัดแข่งขันกีฬา จัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศโดยเชิญผู้ปกครองมาร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน จัดค่ายครอบครัว

8.2.8 เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนแก้ไขปัญหาครอบครัว ฯลฯ

8.2.9 ประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดทำหนังสือพิมพ์หรือวารสารของสถานศึกษาเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน ฯลฯ

8.2.10 ยกย่องเชิดชูเกียรติของผู้กระทำความดีทั้ง ครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรของสถานศึกษาและบุคคลในชุมชน เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีชีวิตของคนทั้งชุมชน

สรุป โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟังให้เป็น ซึ่งโรงเรียนต้องศึกษารูปแบบการจัดสภาพโรงเรียน ตามรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้อย่างกว้างๆ โดยมีแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา

ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะของบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

9. ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2547 : 45-53) ได้เสนอแนวคิดหลักการ ว่ากระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ควบคู่กับการพัฒนาทุกด้านอย่างมีองค์รวมโดยส่งเสริมการดำเนินงานตามโครงการวิถีพุทธ และรับทุกโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ผลที่เกิดขึ้นมีสถานศึกษาจากทุกสังกัดจำนวนมากให้ความสนใจและสมัครเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศเป็นจุดรับสมัครประสานงานและส่งเสริมการพัฒนา

กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมการพัฒนาด้านวิชาการเป็นหลักและได้จัดทำเอกสาร “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ” และเอกสารแนวคิดหลักการต่างๆ ในลักษณะเป็นหลักการกว้างๆ และมีตัวอย่างบางส่วนให้โรงเรียนเป็นแนวในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตามความเหมาะสมเพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในเชิงเป้าหมายภาพรวมมีความชัดเจนและสามารถเป็นเครื่องมือแก่สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกระดับในการนิเทศติดตาม ตลอดจนการทบทวนและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำ “ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ” ขึ้น โดยวิเคราะห์กำหนดจากเอกสาร “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ” ขึ้น และได้รับการตรวจพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายคณะซึ่งคาดหวังว่า “ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ” จะช่วยให้การดำเนินงานและการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธทุกระดับ เป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมเป็นไปในทางเดียวกัน ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย 4 ด้านใหญ่คือ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และผลด้านผลกระทบในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

9.1 ตัวชี้วัดด้านปัจจัย

ตัวชี้วัดด้านปัจจัย กำหนดเฉพาะปัจจัยสำคัญที่จะเป็นเงื่อนไขหลัก และส่งผลอย่างชัดเจนต่อการพัฒนานักเรียน และงานโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักไตรสิกขา ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญเชิงเหตุผลของการดำเนินการพัฒนา ซึ่งมีจุดเน้นในการพัฒนาทั้งระบบโรงเรียน

ตาราง 2 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัย

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
1. บุคลากรมี คุณลักษณะที่ดี	1. ผู้บริหาร	1. มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละเลิกอบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็น ตัวอย่างที่ดี 2. มีพรหมวิหารธรรมประจำใจ 3. มีความซื่อสัตย์จริงใจในการทำงาน 4. มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นบถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา
	2. ครู	1. มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละเลิกอบายมุข) มีศีลธรรม และปฏิบัติตนเป็น ตัวอย่างที่ดี 2. มีพรหมวิหารธรรม มีกัลยาณมิตร มุ่งพัฒนา ให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลัก ไตรสิกขา 3. รู้เข้าใจ หลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลัก ไตรสิกขา
2. การบริหาร จัดการดำเนินการ อย่างมีระบบ	1. ระบบบริหาร	1. มีวิสัยทัศน์หรือปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมนูญหรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการ พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ 2. แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา หรือ คณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และ บริหารการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดย ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (บ ว ร) มีส่วนร่วม 3. ปฏิรูปปัญหาสร้างเสริมปัญญาใน พระพุทธศาสนาให้เกิดกับบุคคล และผู้เกี่ยวข้อง

ตาราง 2 (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
		4. ร่วมมือผู้ปกครอง วัด ชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนและชุมชน 5. มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง 6. มีระบบตรวจสอบประเมินผลและเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะอย่างเป็นกัลยาณมิตรเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
	2. ระบบหลักสูตรสถานศึกษา	- หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรม
3. กายภาพและสิ่งแวดล้อมจัดอย่างรอบคอบ	- สภาพแวดล้อม	1. จัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียนอย่างเหมาะสม 2. มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญพุทธธรรมโดยทั่วไปในบริเวณโรงเรียน 3. สภาพโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย สงบร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ 4. บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด

9.2 ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ

ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ กำหนดโดยวิเคราะห์จาก “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ” เป็นหลักการและแนวทางกลางของกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้เป็นหลักทั่วประเทศ การกำหนดปัจจัยด้านนี้ เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างชัดเจน รอบคอบ มีประสิทธิภาพ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริงตามระบบไตรสิกขา มาตรฐานด้านกระบวนการที่ต้องการให้เกิด คือ โรงเรียนจัดบรรยากาศและกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เป็นไปตามหลักไตรสิกขาและบูรณาการในวิถีชีวิต

ตาราง 3 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
1. การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา	1. กระบวนการจัดการเรียนรู้	1. จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวัน 2. ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา 3. จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 4. จัดกิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญาในการเรียนการสอน และกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน
	2. การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้	1. ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเสมอ 2. นิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนามาสอนนักเรียนสม่ำเสมอ 3. จัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่วัด หรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
	3. การวัดประเมินผล	- มีการวัดผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายครอบคลุมตามหลักภาวะ 4 (กาย ศีล สมาธิ ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง
2. บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร	บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมการสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น	1. ส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีเมตตาต่อกันทั้งครูต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง 2. ส่งเสริมบรรยากาศ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์

ตาราง 3 (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
2. บรรยายภาคและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร	บรรยายภาคปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น	3. ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น 4. ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชู ผู้ทำดี เป็นประจำ
3. กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	1. กิจกรรมพื้นฐานชีวิตประจำวัน	1. ฝึกอบรมให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น (รู้เข้าใจเหตุผล และได้ประโยชน์ตามคุณค่าแท้ ตามหลักไตรสิกขา 2. ส่งเสริมกิจกรรมการรับผิดชอบ ดูแลรักษาพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ
	2. กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	1. ส่งเสริมปฏิบัติกิจกรรมพระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่า รู้เข้าใจเหตุผล 2. จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำและในโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่อง 3. ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วม และเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา

9.3 ตัวชี้วัดด้านผลผลิต

ตัวชี้วัดด้านผลผลิต กำหนดเฉพาะผลที่เกิดกับผู้เรียน กำหนดโดยวิเคราะห์จากหลักภาวนา 4 คือ มีองค์ประกอบด้วยกาย คีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นผลที่ผู้เรียนได้รับจากการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา การกำหนดปัจจัยด้านนี้ เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจน

มาตรฐานด้านผลผลิตที่ต้องการให้เกิดคือ “ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีคุณลักษณะกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น (ภาวนา 4) ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุข”

ตาราง 4 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลผลิต

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
พัฒนากาย ศีล จิต และปัญญา อย่างบูรณาการ (ภาวนา 4)	1. กาย (กายภาพ)	1. บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและ คุณภาพที่เหมาะสมได้คุณค่าแท้ 2. การดูแลร่างกายและการแต่งกายสะอาด เรียบร้อย 3. ดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม
	2. ศีล	1. มีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต 2. มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อ เวลา 3. สามารถพึ่งตนเองได้หรือทำงานเลี้ยงชีพด้วย ความสุจริต
	3. จิต (จิตใจ/ อารมณ์)	1. มีความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนคุณ 2. มีจิตใจ เมตตา กรุณา (เอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ แบ่งปัน) ต่อกัน 3. มีงานและเรียนรู้ อย่างตั้งใจ อดทน ขยันหมั่นเพียร 4. มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน
	4. ปัญญา	1. มีศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระ รัตนตรัย 2. รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ ประโยชน์ 3. ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา แสวงหาความจริง และใฝ่ สร้างสรรค์ พัฒนางานอยู่เสมอ 4. รู้เท่าทัน แก้ไขปัญหาชีวิตและการทำงานได้ ด้วยสติปัญญา

ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ

ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ กำหนดจากผลการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่สถานศึกษาดำเนินการทั้งระบบแล้วก่อให้เกิดผลดีและผลต่อเนื่องกับผู้เกี่ยวข้องข้างนอกสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย บ้าน (ผู้ปกครอง ชุมชน วัดและราชการอื่น) การกำหนดปัจจัยด้านนี้เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธจะก่อให้เกิดผลดีต่อเนื่องและส่งผลดีต่อสังคมในวงกว้าง

มาตรฐานด้านผลกระทบที่ประสงค์ให้เกิด คือ “วัด บ้าน โรงเรียน ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนและสังคมตามวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง”

ตาราง 5 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลกระทบ

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
บ ว ร ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ	1. บ้าน (ผู้ปกครอง และชุมชน)	1. บ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น 2. ชุมชนมีผู้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น
	2. วัด	วัดได้ศาสนทายาท และกำลังช่วยงานส่งเสริมพระพุทธศาสนามากขึ้น
	3. โรงเรียน	โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ครุฑาและได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ)

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธจะช่วยให้การดำเนินงานและการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธทุกระดับ เป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมเป็นไปในทางเดียวกัน ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย 4 ด้านใหญ่ คือ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และผลด้านผลกระทบ ซึ่งตัวชี้วัดทั้งหมดสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานโรงเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ที่จะใช้เป็นกรอบในการดำเนินโครงการว่าในแต่ละตัวชี้วัดมีจุดเน้นในด้านใด กิจกรรมใดที่จะพัฒนาให้เป็นไปตามตัวชี้วัดแต่ละด้าน

ซึ่งมีตัวอย่างให้โรงเรียนเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในเชิงเป้าหมายภาพรวมมีความชัดเจน และสามารถเป็นเครื่องมือแก่สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกระดับในการนิเทศติดตาม ตลอดจนการทบทวนและประเมินผล

สรุปได้ว่า สภาพของสถานศึกษาตามแบบโรงเรียนวิถีพุทธ ดังได้กล่าวข้างต้น แล้วนั้นอาจจะขยายความให้เห็นชัดเจนขึ้นในแต่ละด้าน ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านกายภาพ หมายถึง การจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ที่จะส่งเสริมผู้เรียน พัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา เช่น มีศาลาพระพุทธรูปเด่น เหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีมุมหรือห้องเรียนพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนาเหมาะสม หรือเพียงพอที่จะบริการผู้เรียน หรือการตกแต่งบริเวณให้เป็นธรรมชาติ หรือใกล้ชิดธรรมชาติ ชวนให้มีใจสงบ และส่งเสริมปัญญา เช่น รมรื่น มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม หรือพุทธสุภาษิตต่างๆ คู่มือเสียงมีให้อีกทีก็ถ้าจะมีการเปิดเพลงกระจายเสียงก็ควรพิถีพิถันเลือกเพลงที่ส่งเสริมคุณธรรม ประเทืองปัญญา 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต หมายถึง การจัดกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือในโอกาสสำคัญต่างๆ อันเป็นภาพรวมของสถานศึกษาที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้งศีล สมาธิ ปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมการกิน อยู่ ดู ฟัง ด้วยสติสัมปชัญญะเพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต 3) ด้านการเรียนการสอน หมายถึง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หรือจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างบรรยากาศของการใฝ่เรียนรู้และพัฒนาไตรสิกขาหรือส่งเสริมการมีวัฒนธรรมแสงปัญญา และมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีบรรยากาศของการเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส การมีความเมตตากรุณาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู นักเรียนต่อนักเรียนและครูต่อครูด้วยกัน และสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เช่น การลด ละ เลิกอบายมุข การเสียสละ 5) ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนสร้างความตระหนักและศรัทธารวมทั้งเสริมปัญญา เข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูและผู้บริหารต้องเพียรพยายามสนับสนุนโดยลักษณะต่างๆ และการปฏิบัติตนที่จะสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียนตามวิถีชาวพุทธ

การวิจัยปฏิบัติการ

การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา ซึ่งมีความหมายและรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการ

บุญชร แก้วส่อง (2545 : 260-262) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในแนวทางการแก้ปัญหาขององค์กร มักมีกระบวนการที่สำคัญเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) การวินิจฉัยเบื้องต้น 2) การเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน 3) การส่งข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้ปฏิบัติงาน 4) การสำรวจข้อมูลโดยผู้ปฏิบัติงาน 5) การวางแผนปฏิบัติงานโดยผู้ปฏิบัติงานและ 6) การดำเนินการโดยสมาชิกของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานซึ่งในกระบวนการของการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์กรนั้นจะเริ่มจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กรรับรู้และตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นจึงได้ปรึกษาหารือ กับที่ปรึกษาผู้ซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านพฤติกรรมศาสตร์หลังจากนั้นที่ปรึกษาจะเก็บรวบรวมข้อมูลและวินิจฉัยองค์กรแล้วส่งข้อมูลย้อนกลับให้บุคคลสำคัญในองค์กรเพื่อร่วมกันวางแผนการปฏิบัติการหลัก เช่น กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะบรรลุผล จากนั้นก็จะมีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังกลุ่มเพื่อจะได้อภิปรายและปฏิบัติงานตามข้อมูลย้อนกลับที่ได้โดยมุ่งวางแผนการปฏิบัติการและปฏิบัติการตามพฤติกรรมใหม่ หลังจากนั้นจะมีการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินสถานะขององค์กรใหม่และส่งข้อมูลย้อนกลับเพื่อวางแผนปฏิบัติการใหม่ ดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้ข้อสรุป

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 5) ได้สรุปความหมายของการวิจัยปฏิบัติการว่า หมายถึงกระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ และได้ให้แนวทางการปฏิบัติหรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน

สำราญ กำจัดภัย และคณะ (2547 : 10) ได้สรุปเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการว่า เป็นการวิจัยประเภทหนึ่งที่ทำวิจัยคือผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรนั้น ซึ่งอาจมีคนเดียว หรือหลายคน หรือทุกคนในองค์กรได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาองค์กรให้ดีขึ้น โดยนำเอาวิธีการ แนวทาง หรือ กิจกรรมต่างๆ ที่ผ่านมา การพิจารณาตรวจสอบเบื้องต้นแล้วว่าเหมาะสม ไปทดลอง

ปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ มีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน และผลลัพธ์ย่อยๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการทำงาน รวมทั้งปัญหา อุปสรรคต่างๆ สะท้อนผลการประเมินที่ได้ให้กับองค์การเป็นระยะเพื่อให้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนปรับปรุงแก้ไขในส่วนยังเป็นปัญหา จากนั้นดำเนินการแก้ไขปัญหาคือพัฒนาต่อไป จนกระทั่งปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การนั้นได้รับการคลี่คลายหรือเป้าหมายของการพัฒนานั้นบรรลุผลตามต้องการกล่าวโดยสรุปการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเพื่อค้นหาความจริงหรือสิ่งที่ดีขึ้นของบุคลากรในองค์การซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานที่จะนำมาแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยการใช้กระบวนการต่างๆ ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนเพื่อการพัฒนา การดำเนินการแก้ไขปัญหามี การติดตามประเมินผลไปพร้อมๆ กับการดำเนินการพัฒนาได้ข้อมูลย้อนกลับจนกว่าการพัฒนากิจกรรมต่างๆ นั้นบรรลุผลตามที่ต้องการ

ธีรฤทธิ เอกกุล (2553. 48) กล่าวถึงรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการว่า การวิจัยปฏิบัติการรูปแบบแรกที่ปรากฏขึ้นคือ แนวคิดของเลวิน ซึ่งมีลักษณะบันไดเวียน มีการทำวิจัยซ้ำจนกว่าจะได้คำตอบที่คงที่แน่นอน เหมาะกับปัญหาการวิจัยที่ไม่สลับซับซ้อน รวมทั้งมีการสะท้อนกลับของข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขส่วนรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดฮิลเลียด เป็นลักษณะปัญหาการวิจัยที่มีความสลับซับซ้อน มีการแบ่งการปฏิบัติการวิจัยเป็นกิจกรรมย่อยๆ โดยจะสะท้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแก้ไขที่แผนงาน ดำเนินการ ขณะที่รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของเอบบัท มีการกำหนด จุดมุ่งหมายก่อนเริ่มปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้นักวิจัยมีความชัดเจนในการปฏิบัติการวิจัยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งมีทางเลือกในการปรับปรุงแก้ไขได้ทั้งที่จุดมุ่งหมายการวิจัยและแผนปฏิบัติการวิจัย และรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของโคเฮนและเมเนียน มีลักษณะการวิจัยที่คล้ายกับการวิจัยทางการศึกษาทั่วไปเพื่อที่จะพิสูจน์แนวคิดทฤษฎีที่นำมาอ้างอิง จึงเหมาะกับการวิจัยที่เป็นการวิจัยแบบต่อยอด การเลือกใช้รูปแบบใดขึ้นอยู่กับสิ่งที่ ทำการศึกษาวิจัยว่าจะสอดคล้องกับรูปแบบใด

คอลฮาว (Callhoun. 1993, อ้างถึงใน ประวิต เอรารวรรณ์. 2545 : 24-25) มีมุมมองเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการว่าอาจจะทำได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ การวิจัยปฏิบัติการที่ทำโดยผู้ปฏิบัติงานคนเดียวในองค์การการวิจัยปฏิบัติการโดยกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน

ที่สนใจในปัญหาเดียวกันร่วมกันทำและการวิจัยปฏิบัติการโดยผู้ปฏิบัติงานทั้งองค์การร่วมกันทำ

การวิจัยปฏิบัติการ จึงหมายถึงกระบวนการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในแนวทางการแก้ปัญหาขององค์การมักมีกระบวนการที่สำคัญเป็นลำดับขั้นตอน การศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ และได้ให้แนวทางการปฏิบัติหรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงานมีการแบ่งการปฏิบัติการวิจัยเป็นกิจกรรมย่อยๆ โดยจะสะท้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแก้ไขที่แผนงานดำเนินการ การกำหนดจุดมุ่งหมายก่อนเริ่มปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้นักวิจัยมีความชัดเจนในการปฏิบัติการวิจัยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งมีทางเลือกในการปรับปรุงแก้ไขได้ทั้งที่จุดมุ่งหมายการวิจัยและแผนปฏิบัติการวิจัยและที่สำคัญมีลักษณะการวิจัยที่คล้ายกับการวิจัยทางการศึกษาทั่วไปเพื่อที่จะพิสูจน์แนวคิดทฤษฎีที่นำมาอ้างอิง จึงเหมาะกับการวิจัยที่เป็นการวิจัยแบบต่อยอด

2. รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ

การวิจัยปฏิบัติการ อาจมีรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 รูปแบบต่อไปนี้ (เจสสิว บุรีภักดี และคณะ. 2545 : 239)

2.1 มีนักวิจัยจากภายนอกเป็นนักวิจัยหลักในระยะแรกๆ หรือวงรอบแรกๆ ของกระบวนการวิจัย โดยมีประชาชนในท้องถิ่น (หรือผู้ปฏิบัติงานในองค์การ) ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายเข้ามาเป็นนักวิจัยร่วม (นักวิจัยภายใน) จนกระทั่งถึงระยะหนึ่งหรือวงจรรอบหลัง จึงค่อยถ่ายโอนความรับผิดชอบของบทบาทผู้นำของนักวิจัยหลักจากภายนอกไปยังสมาชิกในชุมชนเอง (หรือในองค์การ) โดยอาจจะไม่นักวิจัยหลักหรืออาจไม่มีก็ได้

2.2 ไม่มีนักวิจัยหลักจากภายนอก แต่อาจมีผู้ให้คำปรึกษาคนเดียวหรือเป็นคณะผู้ให้คำปรึกษาและมีสมาชิกร่วมวิจัยจากชุมชนท้องถิ่น (หรือจากองค์การ) นั้นดำเนินการจัดรูปองค์กร คณะผู้วิจัยขึ้นเองตามที่เหมาะสมกับลักษณะปัญหาเชิงพัฒนาที่ต้องการแก้ไขของชุมชนท้องถิ่น (หรือองค์การ)

2.3 รูปแบบอื่นที่ดัดแปลงหรือประยุกต์ไปจากรูปแบบในข้อ 1 และข้อ 2 เช่น ไม่เรียกนักวิจัยหลักจากภายนอกและไม่เรียกผู้ให้คำปรึกษาแต่อาจเรียกว่าผู้อำนวยกระบวนการ (Facilitator) เป็นต้น

จากแนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าว ผู้วิจัยได้เลือกขั้นตอนการวิจัยเชิง

ปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis & Mc Taggart มาใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการดังนี้ (องอาจ นัยพัฒน์. 2551 : 300 – 303)

1. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติการไว้ก่อนล่วงหน้า โดยอาศัยการคาดคะเนแนวโน้มของผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ ประกอบกับการระลึกถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขตามประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของผู้วางแผน ภายใต้การใคร่ครวญไตร่ตรองถึงปัจจัยสนับสนุนขัดขวางความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาต่อต้าน รวมทั้งสภาพการณ์เงื่อนไขอื่นๆ ที่แวดล้อมปัญหาอยู่ในเวลานั้น โดยทั่วไปการวางแผนจะต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่น ทั้งนี้เพื่อจะได้สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามเงื่อนไขหรือยากต่อการควบคุมให้เป็นไปในทางที่พึงปรารถนาได้ กิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมที่ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่งเป็นอย่างดี และเป็นกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับบริบททางด้านสังคมวัฒนธรรม การเมือง และอื่นๆ ที่เป็นอยู่ในสภาพการณ์เวลานั้น

2. การปฏิบัติการ (Action) เป็นการลงมือดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ อย่างระมัดระวังและควบคุมการปฏิบัติการให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในแผน อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงการปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้มีโอกาสเกิดการพลิกผันหรือแปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและข้อจำกัดในสภาพการณ์เวลานั้นได้ ด้วยเหตุนี้แผนปฏิบัติการที่ดีจะต้องมีลักษณะเป็นเพียงแผนทดลองหรือแผนชั่วคราว ซึ่งเปิดช่องทางให้ผู้ปฏิบัติการสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามเงื่อนไขปัจจัยที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ดังที่กล่าวมาแล้ว การปฏิบัติการที่ดีจะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัตภายใต้การใช้ดุลยพินิจตัดสินใจ สิ่งใดควรกระทำตามแผนที่วางไว้ สิ่งใดควรปรับเปลี่ยนให้เข้ากับปัจจัยเงื่อนไขในขณะนั้น แล้วจึงดำเนินกิจกรรมต่อไป ผู้ปฏิบัติการอาจใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำของตนได้บางส่วน แต่ประสบการณ์เหล่านั้นก็เป็นเพียงสมมติฐานชั่วคราว ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในเวลานั้นก็ได้

3. การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานที่ได้ลงมือกระทำลงไป (ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ) รวมทั้งสังเกตการณ์ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติการตามแผนว่ามีสภาพหรือลักษณะเป็นอย่างไร การสังเกตการณ์ที่ดีจะต้องมีการวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างคร่าวๆ

โดยจะต้องมีขอบเขตไม่แคบหรือจำกัดจนเกินไป เพื่อจะได้เป็นแนวทางสำหรับการสะท้อนกลับ กระบวนการและผลการปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นตามมา นอกจากนี้จะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่มองเห็นได้ด้วยตาและสัมผัสได้ด้วยกายหรือใจ และจะต้องมีความยืดหยุ่นต่อการเก็บรายละเอียดของสรรพสิ่งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในหลายแง่มุมและหลายรูปแบบ ดังนั้น นักวิจัยเชิงปฏิบัติการจะต้องมีความพร้อมตลอดเวลาในการสังเกตการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นและไม่เกิดขึ้นตามแผนที่วางไว้

4. การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการหวนระลึกถึงการกระทำตามที่บันทึกข้อมูลไว้จากการสังเกตอย่างครุ่นคิดไตร่ตรองในเชิงวิพากษ์กระบวนการและผลการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนการใคร่ครวญเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางการพัฒนา รวมทั้งประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามที่พึงประสงค์หรือไม่ กลยุทธ์ประการหนึ่งที่ช่วยให้กระบวนการสะท้อนกลับเกิดขึ้นอย่างได้ผล ได้แก่ การอภิปรายซักถามในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์หรือประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างบุคคลที่มีส่วนร่วมในการวิจัยภายใต้การยึดมั่นต่อเป้าหมายของกลุ่มเป็นหลัก การสะท้อนผลโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มดังกล่าวนี้ จะนำไปสู่การรื้อถอน (Deconstruction) แนวคิดความเชื่อ และการปฏิบัติงานอย่างเดิมไปสู่การฟื้นฟูหรือปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานตามแนวทางดั้งเดิมเปลี่ยนไปเป็นการปฏิบัติงานตามวิธีการใหม่ ซึ่งใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการทบทวนและปรับปรุงวางแผนปฏิบัติการในวงจรกระบวนการวิจัยในรอบหรือเกลียวต่อไป

3. การเขียนรายงานการวิจัย

การเขียนรายงานการวิจัยในงานวิจัยประเภทการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีประเด็นที่ควรนำเสนอ ดังนี้ (พันธุ์ทิพย์ รามสูต. 2545 : 52)

3.1 อธิบายวัตถุประสงค์ หลักการ วิธีการ และการประยุกต์ใช้ PAR ในชุมชน

3.2 อธิบายเหตุผลที่ใช้รูปแบบการวิจัยประเภท PAR ในการแก้ปัญหา

3.3 บอกลักษณะพื้นที่ ชุมชน และปัญหา

3.4 อธิบายวิธีการ PAR ที่ใช้โดยนักวิจัย

3.5 บอกลักษณะกิจกรรมของ PAR ในชุมชน ความสำคัญ

และวันเวลา

3.6 อธิบายปัญหา ทางแก้ปัญหาของชุมชนที่เลือกและปฏิบัติ

3.7 อธิบายระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน

3.8 อธิบายระดับที่ปัญหาได้รับการแก้ไข

3.9 อธิบายบทบาทของนักวิจัยตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย

3.10 สรุปถึงประสิทธิผลของ PAR

3.11 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3.12 เอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม

จากประเด็นการเขียนรายงานดังกล่าวข้างต้น นับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับนักวิจัยที่ยังมีประสบการณ์น้อยในการทำวิจัยแบบ สำหรับนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะปัญหาของการวิจัยและเจตนาของนักวิจัยว่า ต้องการนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบใดอย่างเป็นทางการเหมือนรายงานการวิจัยเชิงวิชาการทั่วไป (ที่นิยมเขียนส่วนเนื้อหาของการวิจัยเป็น 5 บท) หรือแบบกึ่งทางการ (นำเสนอตามประเด็นหัวข้อที่จำเป็นไม่แบ่งเป็นบทๆ) หรือแบบไม่เป็นทางการ (เขียนอยู่ในรูปความเรียง เช่น เขียนในลักษณะเป็นบทความการวิจัย)

4. ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ

การวิจัยปฏิบัติการ เป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการแบ่งส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหา การดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล ปฏิบัติการ (Action) หมายถึง กิจกรรมที่โครงการวิจัยต้องการจะดำเนินการอาจเป็นเรื่องพัฒนาแหล่งน้ำ หรือภาวะโภชนาการ ฯลฯ ส่วนใหญ่แล้วปฏิบัติการมักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา ด้านใดด้านหนึ่ง การมีส่วนร่วม (Participatory) หมายถึง การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่ร่วมกิจกรรมการวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา หรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และดำเนินการจนสิ้นสุดการวิจัย การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือการนำเอาแนวคิด 2 ประการนี้ มาผสมผสานกันโดยปกติการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งว่าดี เหมาะสมตามความรู้ความเข้าใจของผู้วิจัยมาดำเนินการปฏิบัติทดลองว่า ใช้ได้หรือไม่ ประเมินดูความเหมาะสมในความเป็นจริง ควบคุมแนวทางปฏิบัติการ แล้วนำผลมาปรับปรุงปฏิบัติการ เพื่อนำไปทดลองใหม่จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ นำไปใช้และเผยแพร่ได้ การวิจัยขั้นนี้ เชื้อต่อการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงาน เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้น ทำให้รูปแบบการวิจัยยืดหยุ่นได้ การวิจัยปฏิบัติการอาจเป็นแบบมีส่วนร่วมหรือไม่ก็ได้

(สุภางค์ จันทวานิช. 2542 : 68) ส่วนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทุกขั้นตอน เป็นสิ่งที่ชุมชนหรือชาวบ้านร่วมรับรู้ และใช้ประโยชน์ด้วย ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชน และสู่ทางแก้ไขปัญห ชาวบ้านเป็นผู้ตัดสินใจและยืนยันเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น กระบวนการวิจัยดำเนินไปในลักษณะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้นๆ อาจกล่าวได้ว่า ขบวนการสังเคราะห์ข้อสรุปมีลักษณะเชิงวิภาษวิธี (Dialectic) ชาวบ้านจะค่อยๆ พัฒนาศักยภาพในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ชาวบ้านจะค่อยๆ เรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้ข้อมูลที่ได้จะมีความชัดเจน สะท้อนความคิดอ่านของชาวบ้านตลอดจนนิสัยใจคอ ความต้องการ และแบบแผนในการดำเนินชีวิตของเขา อย่างไรก็ตามข้อมูลเหล่านี้อาจไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติการโดยตรงก็ได้

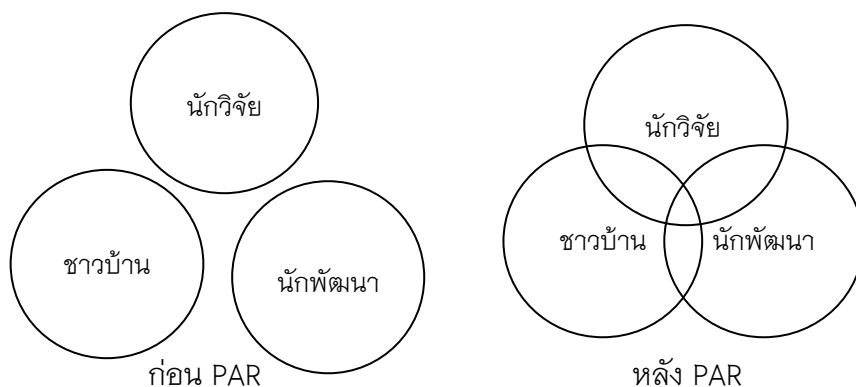
การวิจัยปฏิบัติการ เป็นแนวทางวิจัยที่ต่างไปจากการวิจัยเชิง

วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เพราะเน้นการยอมรับหรือความเห็นพ้องจากฝ่ายชาวบ้าน ในการวิจัยชนิดนี้นักวิจัยจะต้อง

1. ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านอยู่ตลอดเวลา
2. ทบทวนวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นครั้งคราว เพื่อให้สอดคล้อง

กับความเห็นของชาวบ้าน อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ในการวิจัยแบบ PAR ผู้วิจัยถือว่าชาวบ้านเป็นผู้รู้ดีเท่ากับนักวิจัยหรือนักพัฒนา ในการกำหนดปัญหาและการเลือกปฏิบัติการใดๆ ก็ตามที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัญหาของการวิจัยจึงเริ่มจากชาวบ้านด้วย ไม่ใช่จากสมมติฐานของผู้วิจัยหรือนักพัฒนาแต่ฝ่ายเดียว จะเห็นว่าทั้งสามฝ่ายคือ ชาวบ้าน นักวิจัยและนักพัฒนา ต่างก็มีบทบาทเท่าเทียมกันในการร่วมกำหนดปัญหาและเลือกแนวทางปฏิบัติการ การวิจัยนี้จะเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎี และระเบียบวิธีของนักวิจัย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของนักพัฒนา และความต้องการกับความรอบรู้ของชาวบ้าน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนา นักวิจัยและชาวบ้าน
ก่อนและหลังการวิจัย แบบ PAR

ที่มา : สุภางค์ จันทวานิช (2542 : 70) และรัตนะ บัวสนธิ์ (2541 : 22-23)

จากภาพดังกล่าว วงกลมแต่ละวง คือโลกทัศน์ หรือวิธีมองปัญหา

ของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โลกทัศน์ของแต่ละฝ่ายต่างกันไปตามกรอบแนวคิดที่ตนยึดถือหลังจากที่ได้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแล้ว คนทั้งสามกลุ่มจะมี “โลกทัศน์ร่วม” และความเข้าใจร่วมกันในเรื่องของการพัฒนา สิ่งนี้เป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจที่ได้จากการวิจัยจะเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ องค์การเอกชนและโครงการขนาดเล็กได้ใช้วิธีการเช่นนี้ ได้ผลมาแล้ว กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กระบวนการของการวิจัยปฏิบัติการ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ โดยย่อ ดังนี้ (พันธุ์ทิพย์ รามสูต. 2545 : 42-43)

1. เลือกพื้นที่เป้าหมาย โดยเลือกพื้นที่ที่มีสภาพปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือพัฒนาอย่างเร่งด่วนที่สุด
2. การวิเคราะห์ปัญหา โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระบุปัญหาหรือความจำเป็น (Needs) จัดลำดับความสำคัญของปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ
3. เสนอผลการค้นพบปัญหากับชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากข้อ 2 เสนอต่อชุมชนให้มีโอกาสตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้อง
4. การวางแผนเพื่อพัฒนา หรือการเขียนแผนพัฒนา โดยการเตรียมทรัพยากรกำหนดจุดประสงค์ กำหนดการใช้เวลาในการทำงาน และกำหนดกิจกรรม

5. การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนที่ลงปฏิบัติ
ตามแผนงาน อาจมีการเปลี่ยนแปลงในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรค

6. การติดตาม และประเมินผล เป็นการติดตามและประเมินผล
การปฏิบัติ ตามแผนว่าประสบผลสำเร็จเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง

7. การเผยแพร่ผลงาน และเตรียมการถอยตัว เมื่อตรวจสอบแน่ใจ
แล้วว่าชุมชนสามารถใช้การวิจัยปฏิบัติการในการแก้ปัญหาได้แล้ว

ส่วนการวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษาเป็นการประยุกต์ตามขั้นตอนของการ
วิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเป็นแนวคิดของ เคมมิสและแม็ค เทกการ์ด
(Kemmis และ MC Taggart. 1991 : 1) สตีเฟน และวิลคินสัน (Stephen and Mervyn
Wilkinson. 1998 : 21-24) และอิลเลียต (Elliott. 1991 : 69-76) ซึ่งได้เสนอขั้นตอนที่สำคัญ
ของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสรุปได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planing) คือการที่ผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วม
ในการวิจัยร่วมกันกำหนดโครงการของกิจกรรม หรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและติดตามผล (Action and Monitor) หมายถึง
การนำแผนงานที่กำหนดไว้ไปทำการปฏิบัติจริง ในขณะที่ปฏิบัติงานผู้ปฏิบัติจะทำการ
ติดตามผลอย่างใกล้ชิดและรอบคอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการปรับปรุงการ
ปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Reflection) เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัย
นำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการปฏิบัติและติดตามผลให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยแล้ว
ร่วมกันพิจารณาว่าผลที่ได้จากการปฏิบัติ เป็นไปตามความต้องการหรือไม่ แล้วนำข้อมูลไป
ใช้ในการวางแผนใหม่

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปเป็นขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการณ์

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนกลับ

ทั้งนี้ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะมีลักษณะเป็นกระบวนการพลวัตร (Dynamics) โดยผู้วิจัยสามารถดำเนินการตามขั้นตอนนั้นซ้ำกันหลายๆ รอบได้จนกว่าจะได้ผลการปฏิบัติงานอันเป็นที่น่าพอใจ

5. การประยุกต์การวิจัยปฏิบัติการ ในการพัฒนาการศึกษา

สมบัติ ท้ายเรือคำ (2547 : 48) ได้นำการวิจัยปฏิบัติการ

ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการศึกษานอกระบบในชนบท โดยนำผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในลักษณะผู้นำอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการในทางการศึกษานอกระบบ หรืองานพัฒนาในระดับหมู่บ้าน มาร่วมกันวางแผนการศึกษา โดยเน้นการใช้ชุมชนเป็นหน่วยในการศึกษา ซึ่งทำให้สามารถจัดการศึกษานอกระบบได้ตรงตามความต้องการของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จังหวัดกระบี่ ที่นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการศึกษาจังหวัดกระบี่ โดยใช้ตัวแทนชุมชนในจังหวัดกระบี่ จำนวน 32 คน (ในกลุ่มนี้มีผู้นำชุมชน 10-15 คน) มาร่วมกันวางแผนการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการจัดทำหลักสูตรวิชาชีพสำหรับกลุ่มคนด้อยโอกาสที่อยู่ในวัยแรงงาน เพื่อยกระดับความรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ และดำเนินการพัฒนาการศึกษาไปสู่ชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริงและเมื่อนำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในโรงเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้ที่จะมีส่วนร่วมคือ ครูกับนักวิจัย หรือนักพัฒนา ผู้ที่จะทำการวิจัยหรือพัฒนาอาจจะเป็นศึกษานิเทศก์ นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หรือนักวิจัยอิสระที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นคนนอก ส่วนคนใน คือ ครูผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดปัญหาในการวิจัย จำเป็นจะต้องทราบสภาพปัญหาที่แท้จริงในการจัดการเรียนการสอน เช่น นักเรียนเป็นชนกลุ่มน้อยอ่านและเขียนภาษาไทยไม่คล่อง นักเรียนชาวเขามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ นักเรียน ในชุมชนแออัด มีปัญหาเรื่องสุขภาพ หรือต้องเพิ่มปัจจัยหรือองค์ประกอบใด ถึงทำให้ครูเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอนจากครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นการเรียนการสอนแบบให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางได้ ซึ่งครูจะเป็นผู้ทราบข้อมูลนี้มากที่สุด ส่วนนักวิจัยหรือนักพัฒนาเป็นเพียงคนนอกที่มีความรู้ในกระบวนการวิจัย (กระบวนการแก้ปัญหา) ซึ่งในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา จะต้องนำบุคคลสองฝ่ายนี้มา

ร่วมมือกัน ครูมีเนื้อหา (ปัญหา) ส่วนนักวิจัยหรือนักพัฒนามีวิธีการในการแก้ปัญหา ซึ่งเมื่อแก้ปัญหาส่วนหนึ่งส่วนใดได้แล้ว ครูจะเกิดความรู้ในกระบวนการหรือวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถที่จะขยายผลไปยังครูคนอื่น ๆ ได้ และสามารถที่จะแก้ปัญหาเองได้ เมื่อนักวิจัยถอนตัวแล้ว

สรุปได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการ เป็นการวิจัยเพื่อค้นหาความจริงหรือสิ่งที่ดีขึ้น ของบุคลากรในองค์กรซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานที่จะนำมาแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินงาน ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยการใช้กระบวนการต่างๆ ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนเพื่อการพัฒนา การดำเนินการแก้ไขปัญห และมีการติดตามประเมินผลไป พร้อมๆ กับการดำเนินการพัฒนาได้ข้อมูลย้อนกลับ จนกว่าการพัฒนากิจกรรมต่างๆ นั้นบรรลุผลตามที่ต้องการ

บริบทของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2

1. ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เดิมชื่อว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลบ้านเอื้อง (วัดทรายคำ)” ก่อตั้งเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2464 อาศัยเรียนในศาลาวัดทรายคำเป็นที่เรียน ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนบ้านก่อ (อุเทนราษฎร์บำรุง)”

เมื่อปี พ.ศ. 2508 ได้รับเงินจากทางราชการ จำนวน 50,000 บาท ในการก่อสร้างอาคาร

เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2509 โอนเข้าสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด นครพนม

เมื่อปี พ.ศ. 2519 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้คัดเลือกเป็น โรงเรียนชุมชนของอำเภอศรีสงคราม และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนอีกเป็น “โรงเรียนชุมชนบ้านก่อ”

ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 คณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ได้เสนอ เปลี่ยนชื่อโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อของหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียน คือบ้านเอื้อง บ้านก่อ และบ้านนาดี เป็นโรงเรียน “โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี” เดิมโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นโรงเรียนที่ทางอำเภอเป็นฝ่ายดำเนินการจัดตั้ง ครั้งแรกมีนักเรียนจาก

หมู่บ้านต่างๆ มาเรียนร่วมกันคือบ้านนาคุณน้อย บ้านนาคุณใหญ่ (ตำบลนาคุณใหญ่ อำเภอนาหว้า) บ้านนาโพธิ์ บ้านโพนสว่าง บ้านโคกกลาง (ตำบลโพนสว่าง) บ้านดอนถ่อน บ้านนาดี บ้านเอื้อง บ้านดงขวาง (ตำบลบ้านเอื้อง) การเรียนการสอน แรกเปิดสอนตาม หลักสูตรชั้นประถมศึกษาของกระทรวงธรรมการในระดับประถมต้นและประถมสามัญ ประถมวิสามัญ และเปิดขยายโอกาสทางการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-ป.7) ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503

เมื่อปีการศึกษา 2521 กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

ปี พ.ศ. 2526 ได้เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ปี พ.ศ. 2531 ได้เปิดสอนชั้นอนุบาลชนบท เป็นหลักสูตรก่อนประถมศึกษา 2 ปี คือ ชั้นอนุบาล 1-2

ปี พ.ศ. 2539 โรงเรียนได้เปิดขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น (ม.1- ม.3)

ปัจจุบันโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี ตั้งอยู่ที่บ้านก่อ หมู่ที่ 13 ตำบลบ้านเอื้อง อำเภอสว่างนครพนม จังหวัดนครพนม มีเนื้อที่ทั้งหมด 31 ไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 มีหมู่บ้านในเขตบริการจำนวน 4 หมู่บ้าน คือบ้าน เอื้อง หมู่ที่ 1 บ้านก่อ หมู่ที่ 2,13 บ้านนาดี หมู่ที่ 3 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 16 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 412 คน ข้าราชการครูทั้งหมด 20 คน พนักงานราชการ 1 คน ครูอัตราจ้าง 2 คน ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน นักการภารโรง 1 คน

ผู้บริหารโรงเรียนตั้งแต่แรกตั้งโรงเรียนมาจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารเป็นลำดับ ปัจจุบัน นายสุริยา คชะวรงค์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

2. ที่ตั้ง และขนาด

โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี ตั้งอยู่ที่บ้านก่อ หมู่ที่ 13 ตำบลบ้านเอื้อง อำเภอสว่างนครพนม จังหวัดนครพนม มีเนื้อที่ทั้งหมด 31 ไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

3. สภาพชุมชน

โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี มีหมู่บ้านในเขตบริการจำนวน 4 หมู่บ้าน คือ

บ้านเอื้อง หมู่ที่ 1 บ้านก่อ หมู่ที่ 2,13 บ้านนาดี หมู่ที่ 3 ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง ฐานะเศรษฐกิจยากจน สภาพสังคมและยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนไว้อย่างดี ยึดมั่นทางด้านศาสนา อย่างเหนียวแน่น ผู้ปกครองของนักเรียนในชุมชน มีความต้องการให้บุตรหลานได้ศึกษา เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ มีจำนวน 19 เครื่อง ซึ่งยังไม่เพียงพอกับความ ต้องการของนักเรียน ดังนั้นจุดที่ควรพัฒนา คือ การระดมทรัพยากรจากชุมชนเพื่อหา รายได้จัดซื้อเพิ่มเติม โดยไม่ต้องรบกวนงบประมาณจากทางราชการ นอกจากนี้ชุมชนยังสนใจ และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามจะเห็นได้จากการสืบสานประเพณี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นโรงเรียนได้จัดกิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษา และให้นักเรียนได้สืบ สานสวดทำนองสรภัญญะ เพื่อสืบทอดตลอดไปพร้อมกับชุมชน

4. ข้อมูลนักเรียน

โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 412 คน

ตาราง 6 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

ชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวน ห้องเรียน
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาลศึกษาปีที่ 1	14	15	29	1
อนุบาลศึกษาปีที่ 2/1	11	11	22	1
อนุบาลศึกษาปีที่ 2/2	11	12	23	1
ประถมศึกษาปีที่ 1	17	18	35	1
ประถมศึกษาปีที่ 2	23	12	35	1
ประถมศึกษาปีที่ 3/1	9	11	20	1
ประถมศึกษาปีที่ 3/2	11	10	21	1

ตาราง 6 (ต่อ)

ชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวน ห้องเรียน
	ชาย	หญิง	รวม	
ประถมศึกษาปีที่ 4/1	11	12	23	1
ประถมศึกษาปีที่ 4/2	10	12	22	1
ประถมศึกษาปีที่ 5/1	14	10	24	1
ประถมศึกษาปีที่ 5/2	14	12	26	1
ประถมศึกษาปีที่ 6/1	11	14	25	1
ประถมศึกษาปีที่ 6/2	6	17	23	1
มัธยมศึกษาปีที่ 1	15	10	25	1
มัธยมศึกษาปีที่ 2	12	12	24	1
มัธยมศึกษาปีที่ 3	23	12	35	1
รวม	212	200	412	16

ที่มา : โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี (2556 : 5)

5. ข้อมูลบุคลากร

โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาานครพนม เขต 2 มีจำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 26 คน

ตาราง 7 บัญชีบุคลากรในโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา	วิชาเอก
1	นายสุริยา คชะวงค์	ผู้อำนวยการ	กศ.ม.	การบริหารการศึกษา
2	นายอดิศักดิ์ วงศรีชู	รอง ผอ.ร.ร.	กศ.ม.	การบริหารการศึกษา
3	นายประสงค์ กลางประพันธ์	ครู	กศ.ม.	การบริหารการศึกษา
4	นายโกสินทร์ มะละกา	ครู	วท.บ.	เทคโนโลยีการศึกษา
5	นายกฤษฎา เมะลาฮี	ครู	กศ.ม.	การบริหารการศึกษา

ตาราง 7 (ต่อ)

ที่	ชื่อ – สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา	วิชาเอก
6	นางสุวรรณา สุวรรณเพชร	ครู	ค.บ.	การศึกษาปฐมวัย
7	นางสาวเนียรนิภา แก้วปู่	ครู	กศ.ม.	การบริหารการศึกษา
8	นายปริญญ์ ปากดี	ครู	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
9	นางสาวอรอนงค์ ยะภักดี	ครู	ค.ม.	การบริหารการศึกษา
10	นางสาวจิรภา อุฬา	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
11	ว่าที่ร้อยตรีเพียร มะละกา	ครู	ค.บ.	คอมพิวเตอร์
12	นายเกียรติศักดิ์ แปโค	ครู	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
13	นางบังอร ผาพองยุ่น	ครู	ศษ.บ.	การประถมศึกษา
14	นายแสนศักดิ์ พิเศษ	ครู	พศ.บ.	ภาษาไทย
15	นางพรพิศ ศรีพลมัตย์	ครู	ค.บ.	การประถมศึกษา
16	นายธนพงษ์ คำเกษ	ครู	ค.บ.	อุตสาหกรรมศิลป์
17	นายพนดล เพ็งคำ	ครู	ป.กศ.	-
18	นายพุดมพงษ์ เลไฟจิตร	ครู	ค.บ.	เกษตรศาสตร์
19	นายเจษฎาพงศ์ สิทธิยา	ครู	ค.บ.	ศิลปศึกษา
20	นางสาวพรรณิภา วงศ์ณะ รัตน์	ครู	กศ.บ.	การประถมศึกษา
21	นายปวิวัติ แสนสุข	พนักงาน ราชการ	วท.บ.	สัตวบาล
22	นายประสงค์ รัตนะ	เจ้าหน้าที่ธุรการ	วท.บ.	เทคโนโลยีการผลิต
23	นางสาวศิริรัตน์ ผาพองยุ่น	ครูอัตราจ้าง	ศศ.บ.	รัฐศาสตร์
24	นายอนุชา เพ็งคำ	ครูอัตราจ้าง	ศษ.บ.	พลศึกษา
25	นายคำฝน อุฬา	นักการภารโรง	ป.4	
26	นายประยูร สมดี	พนักงานขับรถ	ม.6	

ที่มา : โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี (2556 : 6)

6. โครงสร้างการบริหารงาน

โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี แบ่งโครงสร้างการบริหารงานเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายงานบริหารวิชาการ ฝ่ายงานบริหารงานบุคคล ฝ่ายงานบริหารงบประมาณและฝ่ายงานบริหารทั่วไป

ผู้บริหารยึดหลักการบริหารงานเทคนิคการบริหารแบบประชาธิปไตย โดยกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ และเป้าหมายการพัฒนาไว้ ดังนี้

7. คำขวัญโรงเรียน

วินัยดี กีฬาเด่น เน้นการศึกษา พัฒนาเด็กไทย

8. วัตถุประสงค์ของโรงเรียน

8.1 จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัย และธรรมชาติของนักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 และหลักสูตรโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี พ.ศ. 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

8.2 จัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการแสวงหาความรู้จากแหล่งสารสนเทศต่างๆ

8.3 จัดการเรียนรู้ที่เป็นท้องถิ่น วัฒนธรรมไทยสากล

8.4 จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และกิจกรรมที่หลากหลาย

8.5 จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพลานามัยโดยเน้นออกกำลังกาย และการเล่นกีฬา

8.6 จัดกิจกรรมสร้างความตระหนักให้ชุมชนเห็นคุณค่า และให้ความร่วมมือทางโรงเรียน

9. ปรัชญาของโรงเรียน

“ความรู้ คู่คุณธรรม”

10. วิสัยทัศน์ของโรงเรียน

โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี และชุมชนจัดการศึกษาให้นักเรียนมีคุณภาพ เรียนรู้เทคโนโลยีภายใต้วัฒนธรรมไทย มีความรู้คู่คุณธรรม

11. พันธกิจ

11.1 จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัย และธรรมชาติของนักเรียน

11.2 จัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการแสวงหาความรู้ จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ

11.3 จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้กิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี กีฬา และกิจกรรมที่หลากหลาย

12. เป้าหมาย

12.1 ผู้เรียนและครูทุกคนได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่ดี นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

12.2 ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี อย่างทั่วถึง

12.3 ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

12.4 ครูได้รับการอบรมพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ

12.5 ครูจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

12.6 สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

12.7 สถานศึกษาจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สอดคล้องกับ
บริบทและความต้องการของท้องถิ่น

13. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

13.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

13.2 ซื่อสัตย์ สุจริต

13.3 มีวินัย

13.4 ใฝ่เรียนรู้

13.5 มีอยู่อย่างพอเพียง

13.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

13.7 รักความเป็นไทย

13.8 มีจิตสาธารณะ

14. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนตามแนวโรงเรียน

วิถิปุทธ

การดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิปุทธตั้งตั้งแต่ปีการศึกษา 2548 เป็นต้นมา ซึ่งแนวทางการดำเนินงานประกอบไปด้วย การอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา การเข้าค่ายอบรมคุณธรรมแก่นักเรียน และการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น แต่ยังคงขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูสายผู้สอนค่อนข้างบ่อย ทำให้ขาดความต่อเนื่องด้านผู้ดำเนินงานและจัดทำโครงการ (บันทึกการประชุม : 2556)

จากข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่าโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสมีความพร้อมทางปัจจัยภายใน คือ บุคลากรมีความกระตือรือร้น ตั้งใจในการทำงาน และมีความสามัคคี ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน แต่ส่วนที่เป็นปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานคือ ห้องเรียนมีไม่เพียงพอ สื่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มีไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน งบประมาณมีจำนวนจำกัด ส่วนปัจจัยภายนอก เป็นชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ เป็นหมู่บ้านที่มีความสงบสุข มีขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ผู้ปกครองให้ความสนใจ สนับสนุนต่อการจัดการศึกษา ให้ความร่วมมือเอาใจใส่ต่อนักเรียนเป็นอย่างดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จรัส เพชรดี (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถิปุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ระดับการดำเนินงานตามตำแหน่ง

หน้าที่ปฏิบัติงานระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนไม่แตกต่างกันระดับการดำเนินงานด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตและการเรียนการสอนแตกต่างกัน

วิสันต์ อ่อนมิตร (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนท่าวังวิทยาคาร จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนท่าวังวิทยาคาร มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าผู้บริหารและครูมีคุณลักษณะที่ดี มีการบริหารจัดการกายภาพและสิ่งแวดล้อม สงบ ร่มรื่น เรียบง่ายใกล้ชิดธรรมชาติ ด้านกระบวนการ พบว่า มีการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ยิ้มแย้ม มีเมตตาต่อกัน มีกิจกรรมการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ด้านผลผลิต พบว่า ผู้เรียนได้พัฒนากาย ศีล จิตและปัญญาอย่างบูรณาการ มีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ด้านผลกระทบ พบว่า บ้าน วัดและโรงเรียนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ และความไว้วางใจ เชื่อมมั่น ศรัทธา จากผู้ปกครองและชุมชนให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

ธนวัฒน์ ฐาตุจิววงศ์กุล (2550 : บทคัดย่อ) ได้การศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ตามแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน อยู่ในระดับดีมาก 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนแตกต่างกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธมากกว่าครูผู้สอน 3) ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน อยู่ในระดับน้อย 4) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีเพียงบางด้านที่แตกต่างกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าปัญหาการดำเนินงานน้อยกว่าครูผู้สอน 5) สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน พบว่าอยู่ในระดับมาก 6) ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

7) ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่โรงเรียนขนาดใหญ่ เห็นว่ามีปัญหาในระดับกลาง 8) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก 9) สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน พบว่า อยู่ในระดับมาก 10) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 มีสภาพการดำเนินงานน้อยกว่าเขต 1 และเขต 2 11) ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีบางด้านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 เห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับกลาง 12) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 มีสภาพการดำเนินงานมากกว่าเขต 1 และเขต 2

พระสือชัย อ่อนลี (2550 : บทคัดย่อ) ได้การศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร จากการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธด้านวิชาการ ด้านกิจการนักเรียน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านธุรการ-การเงิน และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) บุคลากรมีความคิดเห็นต่อปัจจัยแวดล้อมโรงเรียนวิถิพุทธด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรสนับสนุน และด้านการจัดการของโรงเรียน อยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) บุคลากรที่มีอายุ สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) บุคลากรที่มีอายุ สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อปัจจัยแวดล้อมด้านงบประมาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อปัจจัยแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของบุคลากร

ที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศรีสุตา ช่วยรักษา (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินผล การจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับผลกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการประเมินกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธ ตามความคิดเห็นของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สำเนียง ศรีสุนช่วง (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพและ ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุตรธานี ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน โดยภาพรวมและรายชั้นตอน อยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบสภาพการบริหาร โดยรวมไม่แตกต่างกัน พิจารณาเป็นรายชั้นตอน พบว่าขั้นตอนการจัดสภาพและ องค์ประกอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และขั้นตอนสนับสนุน ใกล้ชิดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ปัญหาการบริหารจัดการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยภาพรวมและรายชั้นตอน อยู่ในระดับน้อย เปรียบเทียบสภาพการบริหารโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาเป็นรายชั้นตอน พบว่าขั้นเตรียมการ ขั้นตอนการจัดสภาพและองค์ประกอบ และขั้นตอนตามระบบไตรสิกขา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และขั้นตอนดูแลสนับสนุนใกล้ชิด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) สภาพการบริหารจัดการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวม และรายชั้นตอน อยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาเป็นรายชั้นตอน พบว่า ขั้นเตรียมการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขั้นสนับสนุนใกล้ชิด และขั้นปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ปัญหาการบริหารจัดการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวม และรายชั้นตอน อยู่ในระดับน้อย เปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษา โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายชั้นตอน พบว่า ขั้นเตรียมการ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) สภาพการบริหารจัดการ ตามความคิดเห็นของ

ครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวม และรายชั้นตอน อยู่ในระดับมาก
เปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการศึกษาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

6) ปัญหาการบริหารจัดการ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน
โดยภาพรวม และรายชั้นตอน พบว่า ไม่แตกต่างกัน เปรียบเทียบปัญหาการบริหารจัดการ
การศึกษาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

สุบัน เดชประเสริฐ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหาร
จัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัย พบว่า
1) ความคิดเห็นของผู้บริหารสูงกว่าครูผู้สอนต่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ
โดยรวมและรายด้าน ปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01 2) ความคิดเห็นของผู้บริหารจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมมีความ
คิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีเพียงด้านเดียว คือ ด้านการเรียน
การสอน ปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3) ความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวม ปฏิบัติการอยู่ใน
ระดับมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุวรรณ วิลารักษ์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินงาน
โรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า การ
ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับตาม
คะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต
ด้านบริหารจัดการ ด้านกายภาพ และด้านการเรียนการสอน ผลการเปรียบเทียบ การ
ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ จำแนกตามตำแหน่งผู้บริหารและครู พบว่า ในภาพรวมและ
รายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน
พบว่า ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่า ด้านกายภาพ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต
ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ
โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พลชัย ชุมปัญญา (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลการ
ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า
1) ผลการดำเนินงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถี
พุทธด้านปัจจัยนำเข้า สูงกว่าด้านอื่นๆ 2) ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนครูผู้สอน

และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) การดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยรวมแตกต่างกัน

ปิยนันท์ รุ่งริจิไพศาล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ จากการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยนำหลักไตรสิกขา ปัญญาวุฒิธรรม กัลยาณมิตตตา และพรหมวิหารธรรม มาบูรณาการขั้นตอนการพัฒนาทั้ง 4 ขั้นตอน 24 รายการ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยมีแนวทางดังนี้คือ 1) การกำหนดความต้องการจำเป็น ผู้รับผิดชอบมีการวิเคราะห์ มีพรหมวิหาร สำรวจปัญหา ความต้องการ สร้างปัจจัยเกื้อหนุน จัดลำดับความต้องการครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือความรู้ ความคิด และจิตใจ 2) การวางแผน ผู้รับผิดชอบพัฒนาตามหลักไตรสิกขา มีแผนการ มีโครงการ และกิจกรรมที่หลากหลาย พัฒนาจิตใจโดยผู้มีภูมิรู้ในธรรม มีแผนนิเทศ กำกับติดตาม 3) การดำเนินการวางแผน ผู้รับผิดชอบมีอิทธิบาท 4 พัฒนา กัลยาณมิตรธรรม 7 สร้างปัญญาวุฒิธรรม คิดแบบโยนิโสมนสิการ มีสติในงาน ในวิถีชีวิตประจำวัน นิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง 4) การประเมินผลผู้รับผิดชอบประเมินผลโดยใช้ภาวนา 4 คือ กาย ศีล จิต และปัญญา เน้นการประเมินตนเอง และกระบวนการกลุ่มในวิถีชีวิตจริง

พระอธิการประภาส นีกระโทก (2551 : 159) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านทับช้าง อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ก่อนการพัฒนานักเรียนไม่มีระเบียบวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าแถวไม่มีการเรียงลำดับอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเคารพธงชาติหรือการเข้าแถวรับประทานอาหารทำให้เกิดการกระทบกระทั่งซึ่งกันและกันตลอดก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทและทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันหลังการพัฒนาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสามัคคีดีขึ้นให้ความร่วมมือแก่ครูและโรงเรียนในการรักษาระเบียบวินัยมากขึ้น

พระมหาดำรง วรเสโน (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 จากการศึกษาพบว่า 1) การบริหารจัดการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารจัดการตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) การบริหารจัดการตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ 4) การบริหารจัดการ โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต และด้านการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ต่อไป

ชาตรี นามคุณ (2552: 166) ได้วิจัยการพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและสภาพของปัญหาการจัดการศึกษาและเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่าด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับการจัดการด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมโดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมพื้นฐานชีวิตโดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นคือ โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมพระพุทธรูป ศาสนาอย่างเห็นคุณค่าสำหรับแนวทางการพัฒนาได้แก่จัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้มีวิจารณ์ญาณ ในกิน อยู่ ตู ฟังเป็นและฝึกให้รู้จักการวางแผนชีวิตและมีทักษะชีวิต จัดกิจกรรมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการรักษาศีลเพื่อการอยู่กันเป็นสังคมอย่างเป็นสุขควรมีการหารูปแบบกิจกรรมพื้นฐานชีวิตที่เป็นรูปธรรมชัดเจนโดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แนวทางการพัฒนาเพื่อให้บ้าน วัด โรงเรียนได้รับประโยชน์ ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้อง (ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง) เข้าใจในหลักปรัชญาการศึกษาตามแนววิถีพุทธและสร้างสรรค์ความร่วมมือตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ส่งเสริมให้บ้าน (ชุมชน) วัด โรงเรียนทำกิจกรรมร่วมกันในโอกาสต่างๆ สอดแทรกวิถีพุทธเข้าไปในชุมชนให้วัดแสดงธรรมเรื่องโรงเรียนวิถีพุทธให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ

ยาใจ พรหมวงศ์ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนบ้านเวียงฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบปรากฏผลดังนี้ ได้กำหนดหลักการเหตุผลสอดคล้องกับนโยบายของโครงการโรงเรียนวิถี

พุทธ สร้างความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธให้กับครูผู้สอน จัดบุคลากรดำเนินงานตามบทบาทและหน้าที่อย่างเพียงพอ สนับสนุนงบประมาณปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตร จัดทำแผนและปฏิทินปฏิบัติงาน โดยให้ครูมีส่วนร่วมวางแผน ผักผ่อนให้นักเรียนทำงานด้วยความอดทนและขยันหมั่นเพียร สร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีให้กับผู้เรียน ส่งเสริมบุคลากรครูและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น ส่วนองค์ประกอบที่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนให้ข้อมูลว่า ไม่ได้ปฏิบัติคือ กำหนดเวลาที่จัดโครงการประสานงานกับบุคคลและองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมความสามัคคีให้นักเรียนและครูผู้สอน โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรจัดป้ายนิเทศ ให้ข่าวสารสาระความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาในสถานศึกษา และประชาสัมพันธ์การทำโครงการโรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Christine Lyne Lewis (1982 : 5088 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

ความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางจริยธรรมและสติปัญญาของนักเรียนปัญญาเลิศ และนักเรียนที่มีสติปัญญาปานกลาง ซึ่งแตกต่างในเรื่องของเพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนที่มีสติปัญญาเลิศกับนักเรียนที่มีสติปัญญาปานกลาง เครื่องมือที่ใช้ในการให้คะแนน “P” จาก defining issue test ส่วนคะแนนที่ให้เพื่อวัดพัฒนาการทางสติปัญญาใช้ของเพียร์เจท์ (Inventory of Piaget’s Development task) และการใช้ home Index เพื่อดูสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียน 120 คน เป็นชาย 60 คน และหญิง 60 คน ซึ่งมาจากโรงเรียนมัธยมแถบชานเมืองและชนบทจากเกรด 10, 11 และ 12 การวิเคราะห์ใช้การวิเคราะห์แบบค่าแปรปรวน 3 ทาง (3 – way analysis of variance) โดยการวิเคราะห์พัฒนาการทางจริยธรรม พัฒนาการทางสติปัญญา และสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมรวมทั้งใช้ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลที่ได้ปรากฏว่า พัฒนาการทางจริยธรรมระหว่างนักเรียนที่มีสติปัญญาเลิศกับนักเรียนที่มีสติปัญญาปานกลาง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญรวมทั้งพัฒนาการทางสติปัญญาด้วย ส่วนในด้านความสัมพันธ์ได้พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างพัฒนาการทางสติปัญญา และจริยธรรม และระหว่างพัฒนาการทางสติปัญญากับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

Tucker (1998 : 32–36) ได้ศึกษาการรับรู้ของนักเรียนผู้ปกครองครูและผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเบอร์มิวดาเกี่ยวกับสาเหตุหรือคำอธิบาย

พฤติกรรมที่ผิดของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายโรงเรียน/วิธีดำเนินงานโรงเรียน การศึกษาพยายามให้คำตอบแก่คำถามวิจัย 2 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมนักเรียน จัดอยู่ในประเภทต่อไปนี้ตามลำดับจากมากไปหาน้อย (1) ไม่เคารพครูอย่างเปิดเผย (2) ชอบหนีเรียน (3) พุดจาหยาบค้าย (4) เสพยาเสพติด/ดื่มแอลกอฮอล์ (5) มีความรุนแรง และ (6) ประพฤติตนด้วยพฤติกรรมผิดๆ หลายอย่างนักเรียนชายถูกสั่งพักการเรียนบ่อย มากเป็นสามเท่าของนักเรียนหญิงในทุกประเภทยกเว้นการใช้ยาเสพติด/แอลกอฮอล์ การให้นิยามพฤติกรรมผิดๆ แก่ครู การลงโทษจึงกระทำไม่คงที่และทำตามอำเภอใจ

Work (1997 : 2183-B) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตนด้านวินัยของ นักเรียนระดับประถมศึกษาในชุมชนเมืองผู้ศึกษาได้ค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับการ เสริมสร้างควมมีระเบียบวินัยในตนเองของนักเรียนเป็นการกล่อมเกลாதงสังคมเพื่อ พัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพรู้จักหน้าที่ของตนเองและต่อส่วนรวมหรือสังคมเป็น กระบวนการทางการศึกษาที่สามารถแก้ปัญหาวินัยของนักเรียนได้ ปัญหาวินัยของนักเรียน ที่พบเป็นส่วนใหญ่คือการแต่งกายและการตรงต่อเวลาการปลูกฝังควมมีระเบียบวินัยใน ตนเอง เป็นการฝึกอบรมตั้งแต่เยาว์วัยและพัฒนาต่อไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ต้องเข้าใจธรรมชาติ ของนักเรียนตลอดทั้งมีการแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควรให้รู้จักแก้ปัญหาและปลูกฝัง ควมมีวินัยในตนเองอย่างต่อเนื่องให้คำแนะนำและมอบหมายให้เด็กทำตามความสามารถ ของตนเองที่จำเป็นอย่างยิ่งคือการปลูกฝังควมมีระเบียบวินัยอันดีงาม

Johnson (1997 : 2769-A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการประเมินวินัย นักเรียนชั้นประถมศึกษาจากการศึกษาค้นคว้าพบว่าปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน ในโรงเรียนโดยทั่วไปมักเริ่มเกิดที่ห้องเรียนส่วนการประเมินในเรื่องของการมีวินัยของ นักเรียนควรให้หลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นตัวนักเรียน อาจารย์และผู้ปกครอง นอกจากนั้นการประเมินควรมีข้อมูลพร้อมจากหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการ จัดชั้นเรียน สภาพโรงเรียน ความเครียดของนักเรียน จนเกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตามสามารถสรุปได้ว่าการที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมิน วินัยนักเรียนนั้น ทำให้พัฒนาการด้านวินัยของนักเรียนอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

Biskin & Hoskinson (1997 : 407-415) ได้ทดลองสอนจริยธรรมโดยใช้ วิธีการจัดโครงการอภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรมที่ตัดสินใจจากวรรณคดี และการอ่าน เรื่องราว โดยใช้นักเรียนระดับเกรด 4-5 แบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แล้ววัดจริยธรรมโดยวิธีของโคลเบอร์ก จากการทดลองโดยกลุ่มทดลอง มีการจัด

โครงสร้างการอภิปรายอย่างเป็นระบบ ครูใช้คำถาม 3 แบบ คือ คำถามเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง ดีความ การประเมิน เพื่อยั่วให้ผู้เรียนสมมติบทบาทของตนลงไป ส่วนกลุ่มควบคุมปล่อยให้มีการอภิปรายตามยถากรรม จากนั้นวัดระดับจริยธรรมตอนหลัง ผลการวิจัยพบว่าการอภิปรายอย่างเป็นระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนให้อยู่ในบทบาทต้องเรื่องสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติเชิงจริยธรรมในระดับสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นั่นหมายความว่าผู้สอนสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้โดยให้เด็กมีโอกาสอยู่ในสถานการณ์ของสังคมที่ทำให้เขาต้องกระทำบทบาทต่างๆ กัน

Krebbs (1997 : 36) ได้ทำการวิจัยเรื่องกรณีศึกษา : หลักธรรมของศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก จากหลักสูตร วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาหลักธรรมของศาสนา จากหลักสูตรของโรงเรียนศาสนาคริสต์ (คาทอลิก) โดยการศึกษาวิธีการเรียนการสอนของชุมชน ที่เข้าร่วมโครงการ 3 แห่ง และจากแบบสอบถามของผู้บริหารโรงเรียนและครู 119 คน จากโรงเรียน 11 แห่งของโรงเรียนศาสนาคริสต์ (คาทอลิก) ผลการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พฤติกรรมของครูที่เป็นอาสาสมัครและผู้บริหารโรงเรียนในโครงการทั้ง 3 แห่ง และศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสารและการสังเกต เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ ผู้ที่ตอบแบบสอบถามเชื่อว่าหลักธรรมของศาสนาจะต้องจัดควบคู่กับหลักสูตรของโรงเรียนที่จัดไว้อย่างเหมาะสมและถ้ามีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในหลักสูตรเป็นอย่างมากจากการศึกษาหลักธรรมของหลักสูตรศาสนาคริสต์ (คาทอลิก) ลักษณะเฉพาะของศาสนาคริสต์ (คาทอลิก) และการยอมรับของชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมที่ยั่งยืนส่งผลให้ควรมีการดำเนินการนำหลักธรรมของศาสนาคริสต์ (คาทอลิก) มาบรรจุในหลักสูตรและควรมีการวางแผนต่อไป เพื่อเป็นการพัฒนาคุณธรรมที่นักเรียนมาใช้ประโยชน์ได้จริงอย่างมั่นคง

Kazuaki (2000) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระบบการศึกษาของ 40 ชาติทั่วโลกในเรื่องความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมในโรงเรียน ซึ่งหมายถึงคุณภาพของประสบการณ์ที่ได้รับในโรงเรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับวิชาการและประสบการณ์ที่ได้รับ การแนะนำสั่งสอน ซึ่งแตกต่างกันตามคุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียน เช่น เพศ เชื้อชาติ และชนชั้นทางสังคม มากกว่าที่จะตัดสินใจโดยคุณธรรมและความพยายามในประเทศ อุตสาหกรรมความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมในโรงเรียน เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ แต่ในบางสังคมกลับไม่เป็นเช่นนั้น ครูทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่จะก่อให้เกิดความเท่าเทียม เขาพบว่า ประชาชนหรือสังคมที่มีการกระตุ้นกระบวนการในการฝึกสมาธิมากกว่าที่อื่นๆ

ทำให้ประชาชาตินั้นมีความสามารถในการส่งเสริมและสนับสนุนความเท่าเทียมกันในสังคมได้กว่าที่อื่น ๆ

Enciso (2000 : 96-102) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับวินัยนักเรียนตามทัศนะของนักเรียน ครู และผู้บริหาร โดยศึกษาในโรงเรียนระดับกลางที่มีนักเรียนประมาณ 1,700 คน ครู 69 คน พฤติกรรมด้านวินัยของนักเรียน คือ พฤติกรรมไม่เหมาะสมและการกล่าววาจาที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนของนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน จากการศึกษาเชิงเอกสารพบว่าความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการระบุปัญหาวินัยของครูจะต้องรับรู้ก่อนการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับวินัยนักเรียนผลการศึกษาพบว่า ครูจะต้องรับรู้ก่อนที่ดำเนินการใดๆ ต่อปัญหาวินัยนักเรียนเพื่อการป้องกันหรือการแก้ไขปัญหานักเรียนให้ได้ อย่างประสบผลสำเร็จซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการชั้นเรียนของครูและนักเรียนมีความเชื่อว่าผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในกระบวนการแก้ไขปัญหา ด้านวินัยนักเรียน

Chan (2003 : 102) ได้ทำการวิจัยเรื่อง หลักสูตรบูรณาการ : ความเชื่อของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการนำหลักสูตรบูรณาการมาใช้อย่างไร วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่ออธิบายและวิเคราะห์ความเชื่อของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการนำหลักสูตรบูรณาการมาใช้หรือไม่โดยตอบคำถาม 3 ข้อ ธรรมชาติของหลักสูตรบูรณาการโรงเรียนมัธยมศึกษาปัจจุบันเป็นอย่างไร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียน A และ B มีครูเข้าร่วมโครงการ 6 คน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรบูรณาการโรงเรียน A และ B มีความแตกต่างกันในโรงเรียน A เป็นการบูรณาการแบบวิสหการ (Multidisciplinary) และโรงเรียน B บูรณาการแบบหลักสูตรกว้าง (Broad field Approach) ความเชื่อของครูและการแสดงออกของครูทั้ง 2 โรงเรียน แตกต่างกัน พบว่า ความเชื่อของครูขึ้นอยู่กับวิชาที่สอนซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนความเชื่อของครูเกี่ยวกับการทำงานกลุ่มรวมกันมี 3 ด้าน เช่น การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอความเชื่อเรื่องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและความเชื่อด้านการร่วมมือกัน ส่วนความเชื่อด้านการนำไปปฏิบัติจริงนั้นคณะครูที่มีความเชื่อเหมือนกัน มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ส่งผลให้คณะครูในโรงเรียน A มีการติดต่อสื่อสารสม่ำเสมอในกลุ่มของผู้ร่วมทำหลักสูตรบูรณาการ ส่วนในโรงเรียน B ครูผู้ใช้หลักสูตรบูรณาการ มีการแลกเปลี่ยนวัสดุการเรียนการสอน แต่ครูผู้ร่วมโครงการทั้ง 6 คน มีสิ่งที่เหมือนกันคือครูยังยึดรูปแบบการสอนของตัวเองที่แตกต่างกันด้านการสอนและการนำเสนอต่อนักเรียนและยังพบว่าความเชื่อของครูในแต่ละวิชาแตกต่างกันตามเนื้อหาความรู้ วิธีการแสวงหาความรู้และจากการวัดและการ

ประเมินผลที่จริงแล้วความเชื่อของครูผู้สอนแต่ละวิชานั้นจะขัดแย้งความเชื่อในเรื่องหลักสูตรบูรณาการ นอกจากนี้ยังพบว่า สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเชื่อของครูเกี่ยวกับหลักสูตรบูรณาการนั้นครูเปลี่ยนความเชื่อได้ยาก และไม่มีทางที่จะเปลี่ยนแปลงได้แม้ว่าจะมีการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรบูรณาการหลายครั้งและยังพบว่าการตัดสินใจยอมรับหลักสูตรบูรณาการนั้นเป็นการทำตามหน้าที่แต่มีได้ร่วมเป็นเจ้าของหรือเห็นด้วยและความเชื่อของครูมักจะถูกละเลยจากนโยบายของโรงเรียน ผลของการวิจัยนี้ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่าในการนำนโยบายและวางแผนการนำหลักสูตรบูรณาการมาใช้ควรศึกษาความเชื่อของครูมาพิจารณาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการในอนาคต

Cranley (2003 : 1531 – A) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในด้านจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนเมืองของประเทศไทยการประพฤติปฏิบัติทางด้านจริยธรรมของนักเรียนประกอบด้วยมาตรการที่โรงเรียนใช้เป็นกรอบจริยธรรม นักเรียนเพื่อเป็นมาตรการที่จะจัดการศึกษาโดยการนำเอาจริยธรรมมาบูรณาการเข้ากับวิชาอื่นว่ามาตรการเหล่านี้จะเกิดผลอย่างไรต่อนักเรียน การวิจัยนี้ได้กำหนดกรอบความคิดไว้ 6 ด้าน คือ การสอนจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการสอนจริยธรรมในหลักสูตรปกติ การสอนจริยธรรมโดยใช้สถานการณ์ทางประเพณี การสอนจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมการสอนอย่างต่อเนื่อง การสอนจริยธรรมโดยกำหนดระเบียบกฎของห้องเรียน การสอนจริยธรรมโดยดำเนินตามนโยบายและระเบียบของทางราชการ

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โรงเรียนต้องให้ความสนใจ กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ ในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนให้ชัดเจนให้โอกาสนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรม ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี โรงเรียนต้องจัดงบประมาณ หากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อนำมาบูรณาการเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษาและปรับสภาพการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในขณะเดียวกันผู้บริหาร ครู ชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนและต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดหาทรัพยากรทางการศึกษานับสนุนให้เพียงพอและเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมพร้อมกับให้โอกาสนักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดี ยกย่องชมเชยให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ทำดีเพื่อให้เกิดคุณค่ามีความหมายต่อโรงเรียนและชุมชน ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการ

ดำเนินงานให้สาธารณะชนได้รับทราบความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องด้วย การดำเนินงานตาม
 แนวโรงเรียนวิถีพุทธเป็นการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ในการ
 วางแผนพัฒนาโรงเรียนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียนซึ่งผลปรากฏว่า นักเรียนมี
 จริยธรรมสูงขึ้นสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงขึ้นและพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธนั้น
 จะส่งผลต่อนักเรียน บุคลากรและชุมชนโดยมีเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้งภายในและภายนอก
 โรงเรียน การดำเนินงานจึงต้องมีเครือข่ายที่กว้างขวางหลายหน่วยงาน ทำให้มีความจำเป็น
 ที่ต้องการศึกษาอย่างเป็นระบบได้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องชัดเจนและเพียงพอที่จะ
 นำมาใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงพัฒนาคุณภาพอีกทั้งสภาพและปัญหาการดำเนินงานของ
 โรงเรียนวิถีพุทธ การบริหารโครงการ การปฏิบัติงานและปัญหาต่างๆ ตามแนวทางการ
 ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการ
 จัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา ด้านการพัฒนาบุคลากรและ
 คุณลักษณะบุคลากรที่คาดหวังและด้านเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนซึ่งพบว่า
 ยังมีผู้ให้ความสนใจทำการศึกษาหรือทำการวิจัยค่อนข้างน้อยเป็นเหตุให้สถานศึกษาที่เข้า
 ร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธขาดข้อมูลสารสนเทศที่จะนำมาใช้ประกอบการปรับปรุงและ
 พัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่มุ่งประโยชน์เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็น
 มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด เพื่อเป็นการศึกษา
 ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัย เพื่อ
 ประโยชน์ในด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานการ
 ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธอย่างยั่งยืนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียน
วิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครพนม เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีลำดับขั้นตอน
การดำเนินการ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย
2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย แบ่งเป็น

- 1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 16 คน ประกอบด้วย

- 1.1.1 ผู้วิจัย คือ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน

ชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
ปีการศึกษา 2556

1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย คือ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 และชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 ทั้งหมด 14 ห้อง จำนวน 15 คน ซึ่งได้มา
จากความสมัครใจเข้าร่วมทำวิจัย

- 1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 63 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้นิเทศ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ

1.2.2 วิทยากร คือ ผู้ที่ให้ความรู้ในการอบรมคุณธรรม คือ ผู้ที่ให้ความรู้ในการอบรมคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธจำนวน 2 คน คือ นายชวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ และ พระใบฎีกาชีวา อนุตฺตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำ อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ผู้เชี่ยวชาญด้านการอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน

1.2.3 ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน คือ ประธาน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น และตัวแทนศิษย์เก่า ซึ่งเต็มใจเข้าร่วมการทำวิจัย

1.2.4 ตัวแทนนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 18 คน ซึ่ง ได้มาโดยการเจาะจง จากนักเรียน 9 ห้อง ห้องละ 2 คน คือ หัวหน้าห้องและรองหัวหน้า ห้อง

1.2.5 ตัวแทนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 10 คน ซึ่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากนักเรียน 5 ห้อง ห้องละ 2 คน คือ หัวหน้าห้องและรอง หัวหน้าห้อง

1.2.6 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 28 คน ซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่คัดเลือกมา และเป็นผู้ปกครองของนักเรียนคนอื่นๆ

1.3 กลุ่มเป้าหมายการพัฒนา

กลุ่มเป้าหมายการพัฒนา คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 2 ปีการศึกษา 2556 โดยเป็นนักเรียนจำนวน 338 คนประกอบด้วย

1.3.1 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 35 คน

1.3.2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 35 คน

1.3.3 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 41 คน

1.3.4 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 45 คน

- 1.3.5 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 50 คน
- 1.3.6 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 48 คน
- 1.3.7 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 25 คน
- 1.3.8 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 24 คน
- 1.3.9 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 35 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการวงจร PAOR ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart (องอาจ นัยพัฒน์. 2551 : 301 – 303, อ้างอิงมาจาก Kemmis & Mc Taggart 1990 : 5) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การปฏิบัติการ (Action) 3) การสังเกตการณ์ (Observation) และ 4) การสะท้อนกลับ (Reflection) เพื่อคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาสภาพ ปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมนักเรียน รวมไปถึงการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนของครูระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

1.2 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครอง เป็นต้น เกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียน รวมไปถึงสภาพและปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำโครงการอบรมคุณธรรมของคณะครู โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

1.3 ดำเนินการประชุม อภิปราย เกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการ และร่วมกันคิดหาแนวทาง หรือวิธีการเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ตาราง 8 แผนการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

กิจกรรม	พัฒนาคุณธรรมด้าน					ระยะเวลา	เครื่องมือ	สถานที่	ผู้รับผิดชอบ
	ขยัน	ประหยัด	ซื่อสัตย์	มีวินัย	มีน้ำใจ				
1. จัดประชุม ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนา	✓	✓	✓	✓	✓	5 มิ.ย.2556	- บันทึกการประชุม - แบบสัมภาษณ์	ห้องประชุม โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี	- ผู้วิจัย - ผู้ร่วมวิจัย
2. ศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ	✓	✓	✓	✓	✓	7 มิ.ย.2556	- แบบบันทึกการศึกษาดูงาน	โรงเรียนสามผงวิทยาคม	- ผู้วิจัย - ผู้ร่วมวิจัย
3. ประชุมเชิงปฏิบัติการ	✓	✓	✓	✓	✓	10 มิ.ย.2556	- แบบบันทึกการประชุม	โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี	- ผู้วิจัย - ผู้ร่วมวิจัย
4. จัดกิจกรรมแนวโรงเรียนวิถีพุทธ						17 มิ.ย. – 30 ก.ค. 2556	- แบบวัดพฤติกรรม - แบบประเมินความพึงพอใจ	โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี	- วิทยากร - ผู้วิจัย - ผู้ร่วมวิจัย - คณะครู
- กายภาพ	✓	✓		✓	✓				
- กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	✓		✓	✓	✓				
- การเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓				
- บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	✓		✓	✓	✓				
- การบริหารจัดการ	✓	✓	✓	✓	✓				
5. นิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงานและให้คำแนะนำ	✓	✓	✓	✓	✓	17 มิ.ย. – 30 ก.ค. 2556	- แบบบันทึกการนิเทศและติดตามผล	โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี	- ผู้บริหาร - ผู้ที่ได้รับมอบหมาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นถึงแผนการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. การประชุม ได้ประชุมผู้บริหาร คณะครู คณะผู้ร่วมวิจัย และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ในวันพุธ ที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2556
2. การศึกษาดูงาน ได้นำคณะผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลบางส่วนไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ 1 โรงเรียน ซึ่งได้แก่ โรงเรียนสามผงวิทยาคม ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในวันศุกร์ ที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2556 ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ศึกษาสภาพโดยทั่วไปของโรงเรียน การจัดการกรรมการเรียนรู้ การจัดโครงการ การสัมภาษณ์ถึงปัญหาและวิธีการแก้ไข เป็นต้น
3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ในวันจันทร์ที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2556
4. การจัดกิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโดยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธ ดังต่อไปนี้ คือ
 - 4.1 ด้านกายภาพ สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม โดยให้มีศูนย์รวมศรัทธาของครู นักเรียนและบุคคลในชุมชน คือมีพระพุทธรูปที่เด่น ชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย มีสวนพุทธธรรมประกอบด้วยต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย
 - 4.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ประจำสัปดาห์หรือในโอกาสต่างๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้งศีล สมาธิ และปัญญาโดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟังด้วยสติสัมปชัญญะเพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิตโดยมีกิจกรรม ดังนี้

4.2.1 กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำวัน (เพื่อใกล้ชิดศาสนา)

4.2.2 มีกิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่างๆ เช่น นั่งสมาธิเป็นประจำวันก่อนเรียน (เพื่อพัฒนาสมาธิ)

4.2.3 มีกิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน (เพื่อให้กินเป็น กินอย่างมีสติ มีปัญญารู้เข้าใจ)

4.2.4 กิจกรรมการสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์ (เพื่อพัฒนาศีลสมาธิปัญญา) การอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ได้ดำเนินการอบรมคุณธรรมและทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ ตั้งแต่วันที่ 17 มิถุนายน – 30 กรกฎาคม 2556 โดยมี คณะครูผลัดเปลี่ยนกันเป็นวิทยากร และมีวิทยากรอีก 2 คน คือ นายชวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ ศึกษาานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 และพระใบฎีกาชีวา อนุตฺตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำ อำเภอศรีสงคราม จังหวัด-นครพนม

4.2.5 มีกิจกรรมบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรม (เน้นย้ำและเสริมแรงการทำความคิด)

4.2.6 ทุกห้องเรียนมีการกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยเข้าใจเหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน (พัฒนาศีล วินัย ด้วยปัญญา) เป็นต้น

4.3 ด้านการเรียนการสอน สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนที่การบูรณาการหลักธรรมทั้งที่เป็นความรู้ (Knowledge) ศรัทธาค่านิยมคุณธรรม (Attitude) และการฝึกปฏิบัติธรรม (Practice) และประสานร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ทั้งสาระพระพุทธศาสนาและกลุ่มสาระหรือกิจกรรมอื่นๆ ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจนและจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

4.3.1 กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร คือ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร

4.3.2 กิจกรรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์ ได้แก่

4.3.2.1 กิจกรรมหน้าเสาธง ได้แก่ กิจกรรมที่กระทำเพื่อรำลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ก่อนเคารพธงชาติ) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตา และสงบนิ่ง (สมาธิ) กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิตวันละบทกิจกรรมน่องไ่ว้ไฟ (ในแถวหน้าเสา

ชง) และกิจกรรมเดินแถวเข้าห้องเรียนอย่างมีสติ เช่น เดินพร้อมท่องคติธรรมขณะเข้าห้องเรียน

4.3.2.2 กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน ได้แก่ กิจกรรมเดินอย่างมีสติก่อน เข้าโรงอาหาร กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนการรับประทานอาหาร กิจกรรมรับประทานอาหารอย่างมีสติเช่น มีกติกากว่า ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ กิจกรรมขอบคุณหลังรับประทานอาหารและกิจกรรมนั่งสมาธิ 1 นาทีก่อนเรียน (อาจให้นักเรียนทำพร้อมกันหน้าห้องเรียน)

4.3.2.3 กิจกรรมก่อนเลิกเรียน เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรม รำลึกพระคุณของผู้มีพระคุณและกิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ เป็น

4.3.2.4 กิจกรรมประจำสัปดาห์ ได้แก่ กิจกรรมทำบุญ ตักบาตรประจำวันพระ

4.3.3 กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โรงเรียนวิถิพุทธจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา

4.3.4 กิจกรรมพิเศษอื่นๆ เช่น กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี กิจกรรมอาสาตาวีเศษ (มีผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติธรรม) กิจกรรมบันทึกความดีของผู้ปฏิบัติธรรม กิจกรรมต้นไม้พูดได้ (เน้นคติธรรม) กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม เช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ เช่น ครูต้อนรับ ทักทายนักเรียนด้วยกิริยา วาจาอ่อนหวาน และสัมผัสที่ประกอบด้วยเมตตา กิจกรรมต้นไม้อธิษฐาน กิจกรรมอธิษฐานจิตก่อนเรียน กิจกรรมอบรมธรรมะ 5 นาที (อาจจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง) และ กิจกรรมถือศีลนอนวัด ปฏิบัติธรรมช่วงเข้าพรรษา เป็นต้น

4.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่องโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การยกย่องผู้ทำดี การปลูกศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น

4.5 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชน สร้างความตระหนักและศรัทธารวมทั้งเสริมสร้างปัญญา เข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการโรงเรียนวิถิพุทธร่วมกันโดยมีจุดเน้น ประยุกต์ไตรสิกขา

ในระดับชั้นเรียน (การจัดกระบวนการเรียนรู้รายวิชา) เน้นการประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันภาพรวม

5. นิเทศ และติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารและหัวหน้า

ฝ่ายวิชาการ

ขั้นที่ 3 การสังเกตการณ์

หลังจากได้รับการประชุมเชิงปฏิบัติการ มีการนิเทศติดตามตามแผนที่กำหนด ดังนี้

1. นิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรการไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนต้นแบบของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและคณะครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีโดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ
2. นิเทศติดตามการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน และการร่วมมือกันทำงานของคณะครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
3. นิเทศติดตามพฤติกรรมนักเรียน การแสดงความคิดเห็น และการร่วมกันหาแนวทางพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

ขั้นที่ 4 การสะท้อนกลับ

สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม ประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบบันทึกการนิเทศติดตาม มาวิเคราะห์และทำความเข้าใจร่วมกัน โดยคณะผู้ร่วมวิจัยร่วมกันพิจารณาแสดงความคิดเห็นถึงผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนพร้อมทั้งหาวิธีปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินงาน และปรับแผนการดำเนินการศึกษาใหม่เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกการใช้เครื่องมือเป็นประเภทตามลักษณะของการดำเนินงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประเภทของเครื่องมือ

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวางแผน ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมครู เพื่อ
ปรึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาคุณธรรมโรงเรียน โดยใช้แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์
- 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนว
โรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ได้แก่ คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ
- 1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผล
การปฏิบัติ ได้แก่

- 1.3.1 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการ
พัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
- 1.3.2 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน
- 1.3.3 แบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมนักเรียนโดยครูประจำชั้น
- 1.3.4 แบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมของตนเองของนักเรียน

2. ลักษณะของเครื่องมือ

- 2.1 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นแบบ
สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้สัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์
เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียน และการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถี
พุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สภาพจริงของผู้ถูกสัมภาษณ์ ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลก่อน
ดำเนินการพัฒนา ระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการพัฒนา
- 2.2 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมรายกลุ่มของนักเรียน เป็นแบบบันทึก
การสังเกตแบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือสำหรับผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยใช้ในการเก็บรวบรวม
ข้อมูล โดยการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีก่อนดำเนินการพัฒนา ระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการ
พัฒนา
- 2.3 แบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรมนักเรียนตามแนว
โรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ของนักเรียนสำหรับครู เป็นแบบสอบถาม
เกี่ยวกับคุณธรรมของนักเรียนโดยครูเป็นผู้ประเมินตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด
- 2.4 แบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรมของตนเองสำหรับ
นักเรียน เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณธรรมของนักเรียนโดยนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง

3. วิธีการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีทั้งหมด 4 ชนิด โดยมีกระบวนการสร้างและการพัฒนาดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์ การสร้างแบบสัมภาษณ์การพัฒนาคูณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1.1 ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสัมภาษณ์จากหนังสือการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา ของ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ (2545, หน้า 1-35) ตลอดจนการนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

3.1.2 กำหนดขอบข่ายและสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมข้อมูลสิ่งที่ต้องการ โดยมีประเด็นที่จะสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาคูณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

3.1.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

3.1.4 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

3.1.4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพไหล อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3.1.4.2 นายชวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ คีษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

3.1.4.3 นายสุริยา คะชาวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

3.1.4.4 ว่าที่ร้อยตรีเพียร มะละกา ครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

3.1.4.5 พระใบฎีกาชีวา อนุตตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำ บ้านก่อ อำเภอสว่างนคราม จังหวัดนครพนม

3.1.5 นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

3.1.6 ปรับปรุงข้อแก้ไขแบบสังเกตตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปพบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างกิจกรรมการดำเนินงาน

3.1.7 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 แบบสังเกตพฤติกรรมรายกลุ่มของนักเรียน การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.2.1 ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสังเกตจากหนังสือการพัฒนาเครื่องมือ สำหรับการประเมินการศึกษา ตลอดจนการนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้ได้ อย่างถูกต้อง

3.2.2 กำหนดขอบข่ายของสิ่งที่ต้องการบันทึกแล้วกำหนดโครงสร้างของแบบสังเกต โดยมีประเด็นที่สังเกต คือ คุณธรรมนักเรียนใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความขยัน 2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย และ 5) ความมีน้ำใจ

3.2.3 นำแบบสังเกตที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

3.2.4 ปรับปรุงแบบสังเกตแล้วนำแบบสังเกตไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยพบว่ามีความเที่ยงตรงโดยหาค่า IOC เท่ากับ 1.00

3.2.5 นำแบบสังเกตมาปรับปรุงแบบสังเกตแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

3.2.6 จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 แบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมด้านการมีคุณธรรมนักเรียนสำหรับครู การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.3.1 ศึกษารูปแบบโครงสร้างแบบสอบถามจากหนังสือการพัฒนาเครื่องมือ สำหรับการประเมินการศึกษา ตลอดจนการนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้ได้ อย่างถูกต้อง

3.3.2 กำหนดขอบข่ายของแบบสอบถาม และสร้างแบบสอบถาม เพื่อประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามขอบข่าย

3.3.3 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไข แล้วนำมาปรับปรุงเสร็จแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
คุณภาพ

3.3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง
แก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนอให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความ
ถูกต้องอีกครั้งโดยพบว่ามีค่าความเที่ยงตรงโดยหาค่า IOC เท่ากับ 1.00

3.3.5 จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.4. แบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรมของตนเองสำหรับ
นักเรียนการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.4.1 ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสอบถามจากหนังสือการพัฒนาเครื่องมือ
สำหรับการประเมินการศึกษา ตลอดจนการนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

3.4.2 กำหนดขอบข่ายของแบบสอบถาม และสร้างแบบสอบถาม เพื่อ
ประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามขอบข่ายคุณธรรมนักเรียนใน 5 ด้าน คือ 1) ความซื่อสัตย์
2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย และ 5) ความมีน้ำใจ

3.4.3 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไข แล้วนำมาปรับปรุงเสร็จแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
คุณภาพ

3.4.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง
แก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนอให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความ
ถูกต้องอีกครั้งโดยพบว่ามีค่าความเที่ยงตรงโดยหาค่า IOC เท่ากับ 1.00

3.4.5 จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย
ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2550 หน้า 132)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น ใช้เวลาในการดำเนินการภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ระหว่างเดือน มิถุนายน 2556 ถึงเดือน กันยายน 2556 โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี และแบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกิจกรรมพัฒนา ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยและคณะกรรมการที่โรงเรียนจัดตั้งขึ้น ดำเนินการเก็บข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2556 เป็นต้นไป
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและคณะกรรมการจะเก็บข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัย (PAOR)

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเป็นความเรียง
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเป็นความเรียง
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละความก้าวหน้า แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียงโดยมีการแปลผลคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 99) ดังนี้

คะแนน	ความหมาย
5	มีคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด
4	มีคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับมาก
3	มีคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
2	มีคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับน้อย
1	มีคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมีดังนี้

1. ค่าร้อยละ (%)
2. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. ร้อยละความก้าวหน้า

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่ของเนื้อหาและนำมาเสนอโดยความเรียง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection) ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ สภาพและปัญหา ตามข้อบ่งชี้ของการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน มาตรฐาน ที่ 1 กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐานตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์ โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยซึ่งผลการวิจัยเป็น ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 2

ผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 1

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยดำเนินการ ดังนี้

1.1 การศึกษา วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 จากธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2555 และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับคุณธรรมนักเรียน พบว่าธรรมนูญโรงเรียน ได้ระบุถึงการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมี

ความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นคนไทยและความเป็นสากลซึ่งในการดำเนินงานคุณภาพผู้เรียน ในปีงบประมาณ 2556 กำหนดให้มีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยความร่วมมือของทุกฝ่าย เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่องให้กับนักเรียน ส่วนแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2556 โรงเรียนได้ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน คือ กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามแนวทางการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอก ตามตัวบ่งชี้ที่ 2 ของสำนักงานประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาที่ใช้ประเมินคุณภาพการศึกษารอบ 3 ประกอบด้วย ผู้เรียนเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียนเป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน ผู้เรียนมีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และจากการประเมินตนเองของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาดิ ประจำปีการศึกษา 2556 สรุปถึงปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับคุณธรรม ของนักเรียนบางคน ดังนี้ นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ขาดความมีระเบียบวินัย ชอบเอาเปรียบผู้อื่น ไม่ชอบช่วยงานบ้าน มีความเห็นแก่ตัว ไม่รู้จักอดออม ซื่อแต่สิ่งของที่ไม่น่าเป็น แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวไม่เหมาะสม ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และขอให้ทางโรงเรียนช่วยกำกับว่ากล่าวตักเตือนอบรม สั่งสอนและใช้กิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น มีทักษะชีวิตและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นต้น

1.2 การสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูหัวหน้าระดับชั้น ครูและผู้ปกครองนักเรียนโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีประเด็นคำถามเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาคุณธรรม ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาดิ ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็นรายด้าน ดังนี้

1.2.1 สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

1.2.1.1 ด้านการเตรียมการ

จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาดิมีการเตรียมการด้วยการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน ในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ในรูปของคณะกรรมการจัดเตรียมหาที่ปรึกษาฝ่ายสงฆ์โดยมีพระใบฎีกาชีวา ฐานุตตโรเจ้าอาวาสวัดทรายคำ (วัดบ้านก่อ) ตำบลบ้านเอื้อง มีพื้นที่บริการ 4 หมู่ 3 หมู่บ้าน เป็นที่ปรึกษา และนายเกียรติศักดิ์ ฝางคำ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศาสนา และมีวัดประจำโรงเรียนคือวัดทรายคำ ด้านการเตรียมการด้านบุคลากร โรงเรียนได้จัดอบรมบุคลากรภายในโรงเรียนให้ได้รับความรู้และแนวทางการ

ดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ แต่งตั้งคณะกรรมการ
รับผิดชอบงานครบทั้ง 5 ด้าน โดยได้มอบหมายให้นายอดิศักดิ์ วงศรีชู รองผู้อำนวยการหัวหน้า
กลุ่มบริหารงานวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการควบคุม ดูแลการดำเนินงานพัฒนา
คุณธรรมนักเรียนร่วมกับคณะกรรมการแต่ละด้านและได้มอบหมายให้คณะกรรมการที่
รับผิดชอบงาน ได้จัดทำแผนงาน โครงการพัฒนาประจำปี เพื่อบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการ
ประจำปีของโรงเรียน นอกจากนี้ยังได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนตามแผนงานและโครงการ
ประจำปี ไว้ด้วย

1.2.1.2 การจัดสภาพและองค์ประกอบการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

คุณธรรมนักเรียนในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้าน โรงเรียนดำเนินการ ดังนี้

1) ด้านกายภาพ จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนได้จัดอาคาร

สถานที่สภาพแวดล้อม ห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนา ศิล สมาธิ และปัญญา
เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้กับธรรมชาติ โดยปรับภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้สวยงาม เช่น
จัดสวนหย่อม ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับและไม้ยืนต้น ตัดแต่งต้นไม้ให้ร่มรื่น สวยงาม สงบ ร่มเย็น
โดยแบ่งงานให้นักเรียนได้รับผิดชอบควบคุมดูแล ทำความสะอาดเพื่อเป็นการสร้างความ
รับผิดชอบ การมีวินัยและการมีส่วนร่วมในการรักษาสาธารณสมบัติของโรงเรียน ปลูกสวนป่า
ในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาระบบนิเวศ จัดหาพระพุทธรูปประจำโรงเรียนมาประดิษฐาน
ที่ทางเข้าหน้าโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนและชุมชนผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาได้
เคารพสักการะเป็นที่พึ่ง ทางใจมั่นคงเฝ้าให้กระทำแต่กรรมดี ภายในห้องเรียนโรงเรียนมอบหมาย
ให้ครูที่ปรึกษาและนักเรียนได้ปรับปรุงห้องเรียนให้เป็นห้องแห่งการเรียนรู้มีสัญลักษณ์ที่แสดงถึง
ความเป็นเอกลักษณ์ของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เช่นธงชาติ พระพุทธรูป พระบรม
ฉายาลักษณ์ เป็นต้น ปรับปรุง ขยาย ต่อเติมห้องเรียนห้องปฏิบัติการให้เพียงพอในการให้บริการ
นักเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการภาษา ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์
ปรับปรุง ขยาย ต่อเติมโรงอาหาร ที่ดื่ม น้ำ ห้องน้ำห้องส้วมที่ถูกสุขอนามัยให้เพียงพอในการ
ให้บริการนักเรียน ปรับปรุงห้องจริยธรรมเป็นสัดส่วน จัดทำป้ายคติธรรม ติดตามอาคารเรียน
ถนนต้นไม้ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านกายภาพหรือ
สภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เพียงพอและใช้งานได้ดี (ว่าที่ร้อยตรีเพียร มะละกา. 2556 :
สัมภาษณ์)

2) ด้านการจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต จากการวิจัยพบว่า

โรงเรียนจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตประจำวัน ประจำสัปดาห์หรือในโอกาสต่างๆ เพื่อบูรณาการ
ทั้ง ศิล สมาธิและปัญญาโดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้

การดำเนินชีวิตประจำวันโดยผ่านกระบวนการ กิน อยู่ ดู ฟัง โดยโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีได้จัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตให้กับนักเรียนดังนี้ คือ การจัดทำแผนการดำเนินงานและได้จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่ชัดเจน ส่งเสริมให้นักเรียนได้สวดมนต์ไหว้พระรับศีลก่อนเข้าเรียน แผ่เมตตาเพื่อให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมประจำวันทางพุทธศาสนาและ โครงการอบรมคุณธรรมนักเรียน กิจกรรมฝึกอบรมมารยาทไทย กิจกรรมอิมบุญ กิจกรรมจิตอาสาโดยนำนักเรียนที่มีจิตอาสาไปไปช่วยชุมชนในท้องถิ่นเกี่ยวข้าว (การลงแขกเกี่ยวข้าว) เป็นการฝึกการนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน เป็นการสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนกิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ ทบพวนศีลสมาธิทุกวัน และกิจกรรมส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกับชุมชนตามเทศกาลที่สำคัญของท้องถิ่น ด้านการวางแผนงานบุคลากรและงบประมาณ โรงเรียนมีการวางแผนการใช้จ่าย งบประมาณประจำปีเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่ชัดเจนมีการวางแผนแสวงหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ซึ่งเป็นการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เช่น ผ้าป่าศิษย์เก่า เป็นต้น มีแนวปฏิบัติในการใช้จ่ายงบประมาณ การดำเนินงานด้านกายภาพหรือสภาพแวดล้อมชัดเจนโดยคณะกรรมการสามารถดำเนินการได้ถูกต้องตามระเบียบราชการ นอกจากนั้นในการวางแผนงานวัสดุอุปกรณ์ มีวัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตในการเรียนการสอน ตามหลักพุทธธรรม

3) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนได้มอบหมายให้กลุ่มบริหารวิชาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยจัดทำแผนการเรียนรู้ที่นำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามระบบไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญาในรายวิชาที่เรียนครูผู้สอนได้จัดทำแผนการเรียนรู้ที่ต้องสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกรายวิชา กำหนดชั่วโมงสอนคุณธรรมจริยธรรมในชั่วโมงพัฒนาผู้เรียนทุกสัปดาห์ จัดให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคกระบวนการโครงการเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ นักเรียนจะได้ทำงานเป็นทีมมีการประกวดโครงงานคุณธรรม ในโรงเรียนและแข่งขันในระดับที่สูงขึ้น มีแผนการสร้างสื่อ การใช้สื่อ และนำนวัตกรรม เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปช่วยในการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจยิ่งขึ้น กิจกรรมการนำนักเรียน ไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ภายนอก เช่น วัด สำนักวิปัสสนากรรมฐาน กิจกรรมส่งเสริม ขนบธรรมเนียม ประเพณีชุมชนในท้องถิ่น กิจกรรมแข่งขันตอบปัญหาธรรม โครงการจัดทำอุทยานการศึกษาในโรงเรียน จัดหาอินเทอร์เน็ตไร้สายให้นักเรียนได้

สืบค้นจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในโลกอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน (พรพิศ ศรีพลมาตย์. 2556 : สัมภาษณ์)

4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาติ ได้ดำเนินการสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามระบบไตรสิกขา คือ สมาธิ ปัญญาโดยการเรียนรู้ ชิมซับจากบรรยากาศที่ดีในโรงเรียนดังนี้ คือ โรงเรียนได้นำกิจกรรมตามระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนมาดำเนินการโดยจัดกิจกรรมประชุมครูและผู้ปกครองนักเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูที่ปรึกษา นักเรียนและผู้ปกครองมาประชุมร่วมกัน เพื่อรับทราบความก้าวหน้าของนักเรียนในปกครองตนเองและเมื่อเกิดปัญหาจะได้ร่วมกันแก้ไขทุกภาคเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครอง โครงการหรือกิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านคุณธรรม จริยธรรม วินัย เพื่อให้ประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครู และชุมชนตามหลักพุทธธรรม จัดกิจกรรมส่งเสริมยกย่องเชิดชูคนทำดีทั้งในและนอกโรงเรียน เช่นการมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีความประพฤติ ดี มีจิตอาสาช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียน มอบเกียรติบัตรแก่นักเรียนที่เรียนดี เพื่อเป็นการกระตุ้น ให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน จัดกิจกรรมกีฬาเยาวชน ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดี จัดกิจกรรมวันไหว้ครูประจำปี เพื่อให้นักเรียนมีจิตสำนึกในความเป็นลูกศิษย์มีความ อ่อนน้อมสัมาคารวะ จัดกิจกรรมจิตอาสาช่วยพัฒนาชุมชนเช่น การนำนักเรียนชุมชนมูจิตอาสาและนักเรียนชุมชนอื่นที่มีความสนใจที่จะไปช่วยงานลงแขกเกี่ยวข้าวให้กับชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ วิถีชีวิตของคนในชุมชนจาก การกิน อยู่ ดู ฟัง เพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง (บังอร ผาพองยุ่น. 2556 : สัมภาษณ์)

5) ด้านการบริหารจัดการ จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษา วิเคราะห์บริบทของโรงเรียนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สร้างเครือข่ายชุมชนบ้าน วัด โรงเรียน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน โรงเรียนได้จัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธทุกปีในวันปฐมนิเทศนักเรียน มีโครงการอบรมพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและยั่งยืน จัดหาทรัพยากรทางการศึกษามาช่วยพัฒนาโรงเรียน จัดกิจกรรมการให้บริการชุมชน เช่น อาคารสถานที่ หอประชุม บุคลากร เมื่อชุมชนขอความอนุเคราะห์และ ไม่ขัดต่อระเบียบปฏิบัติของทางราชการ แสวงหางบประมาณ สนับสนุนการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกเช่น ผ้าป่า

ศิษย์เก่า เป็นต้น จัดหาวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการให้มีความเพียงพอและใช้งานได้ดี เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านอื่นๆ ด้วย

1.2.1.3 การพัฒนาตามระบบไตรสิกขา เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สามารถนำเอาหลักการไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา โดยผ่านกระบวนการ กิน อยู่ ดู ฟัง โรงเรียนได้ดำเนินการดังนี้คือ จัดทำที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเพื่อนำพระพุทธรูปประจำโรงเรียนมาประดิษฐานที่ทางเข้าโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้สักการะได้ระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า จัดทำป้ายคติเตือนใจ ติดตามต้นไม้อาคารเรียน เพื่อเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิต การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ จัดกิจกรรมส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกับชุมชน เช่น การจัดงานบุญฟังเทศน์มหาชาติ ซึ่งเป็นงานบุญประเพณีของชุมชนที่จัดขึ้นทุกปี เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการ กิน อยู่ ดู ฟัง การจัดการเรียนการสอน โรงเรียนจัดกิจกรรมการสอนโดยนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ โดยจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมนักเรียน นำนักเรียนไปเข้าค่ายคุณธรรมที่วัดประจำโรงเรียน คือ วัดทรายคำ โดยนิมนต์พระสงฆ์เป็นพระวิทยากรอบรมนักเรียนตามหลักสูตร 3 วัน 2 คืน ซึ่งกิจกรรมนี้จะเป็นกิจกรรมที่บูรณาการหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา และการกิน อยู่ ดู ฟัง ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง จากสถานที่จริง เพื่อให้เกิดปัญญาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.2.1.4 การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารวิชาการ ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาเป็นคณะกรรมการนิเทศโครงการ โดยเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เพื่อให้การช่วยเหลือสนับสนุนเป็นที่ปรึกษา ติดตามดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้โดยคณะกรรมการ นิเทศจะให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการทั้งทรัพยากร ข้อมูลและเครื่องมือต่างๆ เพื่อช่วยให้การดำเนินการเป็นไปได้อย่างราบรื่นและการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างดำเนินการ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต่อไป

1.2.1.5 การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนที่คณะกรรมการนิเทศได้นำผลการนิเทศติดตามมาพิจารณาเพื่อหาข้อบกพร่อง ปัญหาแนวทางการแก้ไขแล้วกำหนดแนวทางการปรับปรุงหรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้นักเรียนซึมซับเอาหลักธรรม คำสอนมาประพฤติปฏิบัติและมีบรรยากาศแห่งธรรมในสถานศึกษา

1.2.1.6 การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ

บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการนักเรียนเป็นคณะกรรมการประเมินผลโดยการจัดนิทรรศการเปิดบ้านคุณธรรมเพื่อเป็นการประเมินตามสภาพจริงให้นักเรียนหรือผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนได้นำเสนอผลการดำเนินงานเพื่อให้คณะกรรมการได้รับทราบและสอบถามเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม คณะกรรมการจะนำผลการประเมินที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ เชื้อถือได้ไปวิเคราะห์เพื่อทบทวนผลการดำเนินงาน หากจุดเด่นจุดด้อยเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาจัดทำแผนปฏิบัติการในปีต่อไป แล้วนำผลการดำเนินงานเผยแพร่หรือรายงานผู้เกี่ยวข้องให้ทราบผลการดำเนินงานในด้านการเผยแพร่ผลการดำเนินงานโรงเรียนได้ และจัดทำเอกสารเผยแพร่ นอกจากนี้โรงเรียนยังจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียนแล้วชี้แจงผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครองได้รับทราบและสอบถาม ซึ่งเป็นการระดมความคิดในการปรับปรุงพัฒนางานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้ดียิ่งขึ้น (แสนศักดิ์ พิเดช. 2556 : สัมภาษณ์)

1.2.2 ปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน

1.2.2.1 ปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน

1) การเตรียมการ จากการวิจัยพบว่า การเตรียมการด้านบุคลากรในโรงเรียนยังไม่ได้รับการพัฒนาเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาคุณธรรมแก่นักเรียนอย่างทั่วถึง ที่ปรึกษาที่เป็นพระสงฆ์และฆราวาสไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมวางแผน ขาดการประชาสัมพันธ์การประชุมชี้แจงให้บุคลากรที่มีส่วนร่วมได้รับทราบการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ

2) การจัดสภาพและองค์ประกอบ

2.1) ด้านกายภาพ จากการวิจัยพบว่า การปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมคุณธรรม ไม่มีป้ายนิเทศ การจัดหาที่พักผ่อนให้นักเรียน ยังไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน บุคลากรและงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานด้านกายภาพหรือสภาพแวดล้อมไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง สำหรับการดำเนินงานตามโครงการ ขาดวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานพัฒนาด้านกายภาพหรือสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เช่น จอบ เสียม พรวน้ำ เครื่องตัดหญ้า ขาดการซ่อมแซมบำรุงรักษาให้ใช้งานได้อยู่เสมอ ขาดการประสานความร่วมมือที่ดีจากชุมชนเพื่อระดมทรัพยากร มาช่วยพัฒนาด้านกายภาพหรือสภาพแวดล้อม (โกสินทร์ มะละกา. 2556 : สัมภาษณ์)

2.2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต จากการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตยังไม่ครอบคลุมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนด้านการวางแผนงานบุคลากรและงบประมาณขาดบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำเนินงาน

ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต บุคลากรมีหน้าที่รับผิดชอบมากและไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ไม่มีประสบการณ์ด้านการจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการ กิน อยู่ ดู ฟัง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการติดต่อสื่อสารที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการประสานงาน ขาดการติดตามเปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นจริงกับแผนงบประมาณที่วางไว้ (เจษฎาพงศ์ ลิทธิยา. 2556 : สัมภาษณ์)

2.3) ด้านการจัดการเรียนการสอน จากการวิจัยพบว่า

โรงเรียนไม่มีแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนที่หลากหลาย ไม่มีคู่มือการสอนการคิดวิเคราะห์ตามหลักการทางพุทธศาสนา เพื่อเป็นคู่มือ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิในด้านพุทธศาสนาเข้ามาช่วยสอน วิชาพุทธศาสนาและฝึกอบรมไม่ต่อเนื่องโรงเรียนได้รับงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ สนับสนุนจากเงินงบประมาณโรงเรียนน้อย วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน โรงเรียนไม่มีเทคโนโลยี นวัตกรรมสื่อการสอนที่ทันสมัย (นพดล เพ็งคำ. 2556 : สัมภาษณ์)

2.4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ จากการวิจัยพบว่า

โรงเรียนไม่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามแบบกัลยาณมิตรที่ชัดเจน ขาดการจัดกิจกรรม ชุมชน สัมพันธ์และแนวการศึกษาและอาชีพ บุคลากรในโรงเรียนบางคนประพฤติตนไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน การประสานงานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ไม่มีความต่อเนื่อง ขาดการร่วมมือที่ดี (นิภากร ไชยรินทร์. 2556 : สัมภาษณ์)

2.5) ด้านการบริหารจัดการ จากการวิจัยพบว่า การกำหนด

แผนการดำเนินงาน โรงเรียนขาดข้อมูลการเตรียมการให้หน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน โรงเรียนยังไม่มีกิจกรรมการสร้างเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชนให้เข้มแข็งที่ชัดเจน ไม่ได้สะท้อนผลการดำเนินงานให้สาธารณะชนได้ทราบ องค์กรและคนในชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการของโรงเรียน (อดิศักดิ์ วงศรีชูและประสงค์ กลางประพันธ์. 2556 : สัมภาษณ์)

3) การพัฒนาตามระบบไตรสิกขา จากการวิจัยพบว่า นักเรียน

ไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตามระบบไตรสิกขา บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถเพียงพอเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมตามระบบไตรสิกขาเพื่อสอดแทรกในวิชาที่สอน

4) การดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด จากการวิจัยพบว่า

คณะกรรมการ นิเทศขาดทักษะการนิเทศงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนทำให้

ผู้รับการนิเทศไม่เชื่อถือและขาดการประสานงานที่ดีระหว่างคณะกรรมการนิเทศและผู้รับการนิเทศทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้นิเทศ คิดว่าผู้นิเทศไปจับผิดและจะมีผลต่อการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานประจำปี

5) การปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนไม่ได้นำผลการนิเทศมาปรับปรุงพัฒนางาน ขาดการประชุมปรึกษาระหว่างคณะกรรมการนิเทศและผู้รับการนิเทศ หรือผู้รับผิดชอบโครงการเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาพัฒนางาน

6) การประเมินผลและรายงานผล จากการวิจัยพบว่า การประเมินผล โครงการเครื่องมือการประเมินผลไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการประเมิน การจัดทำระบบสารสนเทศในโรงเรียนยังไม่มีคุณภาพ ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการสื่อสารทำให้การรายงานผลการดำเนินงานให้สาธารณชนทราบล่าช้า

สรุปได้ว่า สภาพการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน โรงเรียนได้วางกรอบการดำเนินงานประจำปีภายใต้โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนโดยผู้บริหาร โรงเรียนและคณะกรรมการผู้รับผิดชอบงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในแต่ละด้านได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนการดำเนินงาน ประกอบด้วยด้านกายภาพ โรงเรียนได้ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้ดูร่มรื่น สงบ ร่มเย็น ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต โรงเรียนได้จัด กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเพื่อให้นักเรียน กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น เช่น กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน กิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่นำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูมีแผนการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาตามหลักพุทธธรรม ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์โรงเรียนส่งเสริมให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน มีบรรยากาศที่เป็น กัลยาณมิตรต่อกัน ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนได้จัดประชุมเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธและมีการสะท้อนผลการดำเนินงาน ให้สาธารณะชนได้ทราบ การพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกับชุมชน เช่น การจัดงานบุญฟังเทศน์มหาชาติ ซึ่งเป็นงานบุญประเพณีของชุมชนที่จัดขึ้นทุกปีเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการกิน อยู่ ดู จัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมนักเรียน นำนักเรียนไปเข้าค่ายคุณธรรมที่วัดประจำโรงเรียนคือ วัดทรายคำ การดูแลสนับสนุนใกล้ชิดโรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามโรงเรียน แบบกัลยาณมิตรเพื่อให้

การช่วยเหลือ สนับสนุนเป็นที่ปรึกษา ติดตามดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อให้การพัฒนาต่อเนื่อง เอาหลักธรรมาภิบาลมาประพฤติปฏิบัติและมีบรรยากาศแห่งธรรม ในสถานศึกษาส่วนการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน โรงเรียนได้แต่งตั้ง คณะกรรมการประเมินผลประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้นักเรียนหรือผู้รับผิดชอบงาน ส่งเสริมคุณธรรมได้นำเสนอผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นและเผยแพร่ผลการดำเนินงานให้ สาธารณชนได้รับทราบโดยได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ผลการดำเนินงานให้สาธารณชนทราบ

จากการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนว โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนประสบ ปัญหาดังนี้ คือ บุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมและงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานตาม โครงการไม่เพียงพอ การจัดองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ด้านกายภาพ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการไม่ เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม การจัดทำป้ายคติธรรมคำสอนมีจำนวนน้อยไม่หลากหลายเพื่อเป็น ข้อคิดเตือนใจนักเรียน ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตนักเรียนส่วนมากไม่เข้าร่วมกิจกรรมไม่ เห็นความสำคัญ โรงเรียนไม่ได้นิมนต์พระหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธศาสนาเป็นวิทยากร ช่วยสอนอย่างต่อเนื่อง งบประมาณการนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนไม่พอ ด้าน บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ โรงเรียนขาดการนิเทศแบบกัลยาณมิตร บุคลากรบางคนไม่ได้รับ การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมทำให้มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ด้านการบริหารจัดการ การสร้างเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธยังไม่เข้มแข็ง ขาดการประชุมเพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน การพัฒนาตามระบบไตรสิกขา นักเรียนบางส่วนไม่ ให้ ความร่วมมือในการเข้าร่วม กิจกรรมพัฒนาตามระบบไตรสิกขา คณะกรรมการนิเทศไม่ได้นิเทศ ติดตามอย่างต่อเนื่อง ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างคณะกรรมการนิเทศและผู้บริหารนิเทศ นำผลการนิเทศมาปรับปรุง พัฒนางานไม่ต่อเนื่อง การประเมินผลและรายงานผล คณะกรรมการประเมินผล ไม่นำผลการประเมิน มาวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อนำไปจัดทำ แผนพัฒนาในปีต่อไปและการรายงานผลการดำเนินงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เป็นปัจจุบัน ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการสื่อสาร

1.3 การกำหนดประเด็นที่ต้องการพัฒนา ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำเสนอผลการ วิเคราะห์เอกสาร จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ครูหัวหน้าระดับชั้น และผู้ปกครองนักเรียนให้ที่ประชุมทราบ เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2556 เวลา 15.30-17.30 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เพื่อชี้แจงสภาพ ปัญหา และเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรมนักเรียนใน 5 ด้าน คือ 1) ความขยัน 2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย และ 5) ความมีน้ำใจ เป็นที่มาของการทำวิจัยในครั้งนี้ คณะครูในที่ประชุมร่วมกันเสนอแนวทางพัฒนาคุณธรรมนักเรียน 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ศึกษาดูงาน 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) การจัดกิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ มีกิจกรรม 5 ด้านคือ ด้านกายภาพ/สิ่งแวดล้อม ด้านบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการและด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต และ 4) การนิเทศติดตาม

1.4 วางแผนกำหนดกิจกรรม โดยประชุมคณะครูในโรงเรียนทุกคน เพื่อวางแผนพัฒนาบุคลากรและกำหนดแนวทางพัฒนาคุณธรรมนักเรียน เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2556 เวลา 15.30-16.30 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ซึ่งที่ประชุมได้วางแผนพัฒนาบุคลากร โดยการศึกษาดูงานในโรงเรียนตัวอย่างคุณธรรมชั้นนำ คือ โรงเรียนสามผงวิทยาคม วันที่ 10 มิถุนายน 2556 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสามผงวิทยาคม โดยการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 รายการที่สังเกตประกอบด้วย สภาพทั่วไปของโรงเรียนสามผงวิทยาคม การปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน การแต่งกาย และพฤติกรรมของนักเรียน ส่วนการสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนครูและนักเรียน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน

2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

2. ขั้นตอนการปฏิบัติการ

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ตามที่วางแผนไว้ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนว โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ดังนี้

1.1 การศึกษาดูงานโรงเรียนตัวอย่าง ดำเนินการโดย ประสานกับ ผู้อำนวยการโรงเรียนสามผงวิทยาคม เพื่อขอความอนุเคราะห์ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาคุณธรรม นักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสามผงวิทยาคมได้ให้ความอนุเคราะห์ด้วยดีโดยจัดให้ศึกษาดูงานในวันที่ 7 มิถุนายน 2556 ตั้งแต่เวลา 09.00 น. เป็นต้นไป

จากการศึกษาดูงาน พบว่า โรงเรียนสามผงวิทยาคม มีแผนงานการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความสำนึกในความเป็นไทย รักษ์ท้องถิ่นและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มี 2 โครงการ คือ โครงการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้สอดแทรกหลักคุณธรรม นำความรู้และการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย กิจกรรมป้องกันอุบัติเหตุทางไกลสิ่งเสพติด กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาระบบการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนมีสุขภาพที่ดี และมีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีทักษะการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ดำเนินกิจกรรมตามโครงการโดยการประชุม วางแผน กำหนดหน้าที่และมอบหมายผู้รับผิดชอบ และดำเนินการตามแผนที่วางไว้ มีการนิเทศติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สรุปและรายงานโครงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความสำนึกในความเป็นไทย รักษ์ท้องถิ่นและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย กิจกรรมการแต่งกาย ด้วยชุดพื้นเมือง กิจกรรมออมเพื่อชีวิต กิจกรรมไหว้ครู กิจกรรมปฐมนิเทศ กิจกรรมรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมเสริมสร้างการมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต กิจกรรมค่ายมิตรไมตรีจากพี่สู่น้อง กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา ศิลปวัฒนธรรม ด้านดนตรี นาฏศิลป์ กิจกรรมเด็กเอาถ่าน กิจกรรมสัสมสุขสันต์ กิจกรรมจิตอาสาวัยใส กิจกรรมประกาศเกียรติคุณผลงานดีเด่นของนักเรียน ครู และโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีสุขภาพที่ดี และมีสุนทรียภาพ เพื่อให้ นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ดำเนินกิจกรรมตามโครงการโดยการประชุม วางแผน กำหนดหน้าที่และมอบหมายผู้รับผิดชอบ และดำเนินการตามแผนที่วางไว้ มีการนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ เช่น

“...คุณภาพโรงเรียนก็ดีขึ้น ทั้งด้านการเรียนและพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ที่แสดงออกต่อสังคมมีความมั่นใจในการแสดงออกและกล้าแสดงบทบาทของตนเองออกมาอย่างเต็มที่...”

(รองผู้อำนวยการโรงเรียนตัวอย่าง. สัมภาษณ์, 2556)

“...นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง...”

(ครูผู้สอนในโรงเรียนตัวอย่าง. สัมภาษณ์, 2556)

“...โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความสำนึกในความเป็นไทย รักษ์ท้องถิ่น และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง ประกอบด้วย กิจกรรมการแต่งกายพื้นเมือง กิจกรรมออมเพื่อชีวิต กิจกรรมไหว้ครู กิจกรรมปฐมนิเทศ กิจกรรมรักษาสีสิ่งแวดล้อม กิจกรรมค่ายมิตรไมตรีจากพี่สู่น้อง กิจกรรมเด็กเอาถ่าน กิจกรรมสัสมสุขสันต์ กิจกรรมจิตอาสาวัยใส ซึ่งวิธีการพัฒนาโดยโรงเรียนส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีการจัดโครงการ/กิจกรรมที่หลากหลาย...”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนตัวอย่าง. สัมภาษณ์, 2556)

“...จากการจัดโครงการ/กิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานที่ 2 ในระดับดีเยี่ยม...”

(หัวหน้างานประกันคุณภาพโรงเรียนตัวอย่าง. สัมภาษณ์, 2556)

“...โรงเรียนมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งปรับปรุง/พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยนำไปบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนในปีการศึกษาต่อไป...”

(หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนตัวอย่าง. สัมภาษณ์, 2556)

“...มองภาพรวมแล้วถือว่ามีความประทับใจมาก เพราะนักเรียนของเขาให้ความร่วมมือที่จะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ...”

(ประสงค์ กลางประพันธ์. สัมภาษณ์, 2556)

“...คิดว่านักเรียนทุกคนในโรงเรียนนี้ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้ดีและนักเรียนส่วนมากจะทำชื่อเสียงให้กับโรงเรียนมาก...”

(โกสินทร์ มะละกา. สัมภาษณ์, 2556)

“... นักเรียนมีความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ และพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ...”

(กฤษฎา เมาะลาชี. สัมภาษณ์, 2556)

นอกจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยยังได้สอบถามความพึงพอใจของผู้ร่วมวิจัย หลังจากการศึกษาดูงานโรงเรียนสามผงวิทยาคม ดังตาราง 9

ตาราง 9 ความพึงพอใจต่อการศึกษาดูงานโรงเรียนสามผงวิทยาคมของผู้ร่วมวิจัย
เพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

รายการ	ค่าสถิติ (N=22)		แปลความ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. การประชาสัมพันธ์โครงการเป็นไปอย่างทั่วถึงทันเวลา	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ความเหมาะสมของโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน	4.86	0.35	มากที่สุด
3. พาหนะที่ใช้ในการศึกษาดูงาน	4.91	0.29	มากที่สุด
4. บรรยายภาคในการศึกษาดูงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
5. การต้อนรับของทางโรงเรียนตัวอย่างที่ศึกษาดูงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
6. บุคลากรให้ข้อมูลอย่างชัดเจน น่าสนใจ	5.00	0.00	มากที่สุด
7. บุคลากรเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาดูงานได้ซักถาม	4.91	0.29	มากที่สุด
8. สื่ออุปกรณ์ที่เจ้าหน้าที่ใช้ประกอบการบรรยาย มีความเหมาะสม	4.86	0.35	มากที่สุด
9. ตัวอย่างเอกสารที่ได้รับจากโรงเรียนตัวอย่าง	4.91	0.29	มากที่สุด
10. ช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษาดูงานมีความเหมาะสม	4.86	0.35	มากที่สุด
11. ท่านได้รับความสะดวกในการติดต่อสอบถามข้อมูล	5.00	0.00	มากที่สุด
12. ท่านได้รับประโยชน์จากการศึกษาดูงานในครั้งนี้	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.94	0.16	มากที่สุด

จากตาราง 9 พบว่า ความพึงพอใจต่อการศึกษาดูงานโรงเรียนสามผงวิทยาคมของผู้ร่วมวิจัยเพื่อพัฒนาคุณธรรม นักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$)
 รายการที่ผู้ร่วมวิจัยมีความพึงพอใจสูงสุด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โครงการเป็นไปอย่างทั่วถึง
 บรรยายภาคในการศึกษาดูงาน การต้อนรับของทางโรงเรียนตัวอย่างที่ศึกษาดูงาน บุคลากรให้
 ข้อมูลอย่างชัดเจน น่าสนใจ การได้รับความสะดวกในการติดต่อสอบถามข้อมูลและการได้รับ
 ประโยชน์จากการศึกษาดูงานในครั้งนี้ ($\bar{X} = 5.00$) ส่วนความ พึงพอใจรองลงมา ได้แก่
 ตัวอย่างเอกสารที่ได้รับจากโรงเรียนตัวอย่าง และพาหนะที่ใช้ในการศึกษาดูงาน ($\bar{X} = 4.91$)

สรุปได้ว่า โรงเรียนสามผงวิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนตัวอย่างได้บริหารจัดการ
 โรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเป้าหมายหลักของโรงเรียน คือการให้การศึกษาเพื่อ
 พัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ด้านนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และเสียสละ ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา ร่วมกันดูแลและบำรุงรักษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ร่วมกับสถานศึกษาวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบและจากการศึกษาดูงานโรงเรียนตัวอย่างทำให้คณะครูซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัยของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนเพิ่มขึ้น

1.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวางแผนดำเนินการ

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผน

ดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ในวันที่ 10 มิถุนายน 2556 เวลา 14.40 – 16.30 น. ณ ห้องโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เพื่อชี้แจงเหตุผลในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี แล้วร่วมกันศึกษาข้อมูลโดยทั่วไปเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะที่ได้จากการไปศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมชั้นนำ คือโรงเรียนสามผงวิทยาคม ตลอดจนร่วมกันวางแผนการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความต้องการและสมัครใจที่จะพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ดังนั้นที่ประชุมจึงมีมติให้ดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโดยกำหนดแนวทางการพัฒนาตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ดำเนินการวันที่ 17 มิถุนายน 2556 เพื่อให้ทราบถึงวิสัยทัศน์ หลักการ จุดมุ่งหมาย เกณฑ์การประเมินคุณธรรมนักเรียน และหลักการเขียนโครงการ การนิเทศติดตามผล การรายงานผลการปฏิบัติงาน กิจกรรมนิเทศติดตามผลจะเริ่มไปพร้อมๆ กับการดำเนินกิจกรรมพัฒนาบุคลากร และการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม นักเรียน โดยคณะครูได้กำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนไว้ 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยกำหนดให้นักเรียนของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีทุกคนร่วมทุกกิจกรรม ตั้งแต่วันที่ 17 มิถุนายน 2556 ถึง 23 กันยายน 2556

1) การอบรมเชิงปฏิบัติการในวัน 17-18 มิถุนายน 2556 และ 2) การนิเทศติดตามดังผลการสะท้อนความคิดเห็น ดังนี้

ตาราง 10 กำหนดการอบรมการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

17 มิ.ย.2556	กิจกรรมที่ดำเนินการ
06.00-06.30 น.	รายงานตัวเข้าร่วมกิจกรรม
06.30-07.30 น.	กิจกรรมละลายพฤติกรรม
07.30-08.00 น.	ร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง
08.00-10.00 น.	กิจกรรมกลุ่มเสริมสร้างคุณธรรม(ความมีวินัย)
10.00-12.00 น.	การนำเสนองาน
12.00-13.00น.	พักรับประทานอาหารและการพักผ่อนรับผิตชอบ
13.00-14.00 น.	เกมเน้นทนาการ
14.00-16.00 น.	กิจกรรมกลุ่มเสริมสร้างคุณธรรม(ความซื่อสัตย์)
16.00-17.00 น.	การนำเสนองาน
17.00-18.00 น.	รับประทานอาหาร /อาบน้ำ
19.00-21.00 น.	กิจกรรมภาคกลางคืน(ความซื่อสัตย์และความมีน้ำใจ)
06.00-06.30 น.	รายงานตัวเข้าร่วมกิจกรรม
06.30-07.30 น.	กิจกรรมละลายพฤติกรรม
07.30-08.00 น.	ร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง
08.00-10.00 น.	กิจกรรมกลุ่มเสริมสร้างคุณธรรม(ความประหยัด)
10.00-12.00 น.	การนำเสนองาน
12.00-13.00น.	พักรับประทานอาหารและการพักผ่อนรับผิตชอบ
13.00-14.00 น.	ทำบุญบำเพ็ญประโยชน์
14.00-14.30 น.	พิธีปิด/รับเกียรติบัตร

ผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมในระหว่างวันที่ 17-18 มิถุนายน 2556 พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้ และประสบการณ์ตรง จากวิทยากรชั้นนำ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในความหมายของคุณธรรมนักเรียนกับสังคม มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง สนุกสนาน เกิดความเข้าใจ มีความตระหนักในการทำหน้าที่สร้างคุณธรรมเพิ่มมากขึ้นได้เห็นวิธีการพัฒนาคุณธรรม การนำเสนอผลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ดังนี้

“...ดีใจที่ได้ร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความประพฤติที่ดี และเป็นผู้มีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือผู้อื่นและการอยู่ร่วมกันในสังคม...”

(อารียา อุฬา. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในวันนี้ นับเป็นโอกาสที่ดีมาก เพราะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ตนเป็นคนดีของสังคม...”

(ชนวัฒน์ คะคุณ. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...อยากให้มีกิจกรรมที่ดีๆอย่างนี้สม่ำเสมอและจะตั้งใจทำความดีต่อสังคมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน...”

(พัลลภ อภัยศรี. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...ได้เข้าร่วมกิจกรรมคุณธรรม สนุกดีและมีความมั่นใจในการทำ ความดีเพื่อโรงเรียนและจะตั้งใจเป็นคนที่มีคุณธรรมต่อไป...”

(ปิยดา กะตะนารี. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...ดิฉันประทับใจมาก ได้รู้จักความหมายของคำว่ามีคุณธรรม รู้จักการทำตนให้มีคุณค่าและเห็นคุณค่าของตนเอง...”

(นวรรตน์ ลำสิงห์. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...เป็นกิจกรรมที่ดีมากมีความเหมาะสม เพราะเน้นการปฏิบัติจริง ได้รับความรู้เรื่องการมีคุณธรรมและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีคุณธรรม...”

(สุรียา คะชาวงศ์. ผู้อำนวยการ. สัมภาษณ์, 2556)

“...การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมเป็นกิจกรรมฝึกความตระหนักเพื่อให้เกิดจิตสำนึกอย่างแท้จริง และจิตสำนึกด้านการมีคุณธรรมและการตระหนักถึงพระคุณของพ่อแม่คุณครู รวมถึงผู้มีพระคุณ...”

(บังอร ผาพองยุ่น. ครู. สัมภาษณ์, 2556)

“...ภูมิใจมากที่เห็นลูกเข้ารับการอบรม เพื่อจะได้ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในอนาคตต่อไป...”

(ทรงชัย สิงห์ฮ้อย. ผู้ปกครอง. สัมภาษณ์, 2556)

“...ดิฉันอยากให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมมากๆ จะได้ฝึกให้เยาวชนของไทยมีลักษณะเป็นแบบอย่างที่ดี รู้จักหน้าที่ รู้จักเสียสละ และรู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข รู้จักการให้อภัย เป็นต้น...”

(ลำราญ อินทริ่ง. ผู้ปกครอง. สัมภาษณ์, 2556)

ผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ตามกิจกรรมที่ดำเนินการทั้งหมดนี้ สรุปผลการดำเนินการ พบว่า นักเรียนได้รับความรู้และมีความเข้าใจ เรื่องการมีคุณธรรม และปฏิบัติได้ดี เช่น 1) ด้านกายภาพ ได้แก่ การจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมที่มีพระพุทธรูปที่เด่น มีป้ายนิเทศ บ้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาดเป็นระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิต ได้แก่ ประจำวัน คือกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำวัน กิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน กิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่างๆ เช่น นั่งสมาธิเป็นประจำวันก่อนเรียน ประจำสัปดาห์หรือในโอกาสต่างๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาได้แก่ กิจกรรมการสวดมนต์ ฟังธรรม ประจำสัปดาห์ ที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้งศีล สมาธิ และปัญญาโดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟัง ด้วยสติสัมปชัญญะเพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิตโดยมีกิจกรรม ดังนี้ มีกิจกรรมบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรม ทุกห้องเรียนมีการกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยเข้าใจเหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน เป็นต้น 3) ด้านการเรียนการสอน สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนที่การบูรณาการหลักธรรมทั้งที่เป็นความรู้(Knowledge) ศรัทธาค่านิยมคุณธรรม (Attitude) และการฝึกปฏิบัติธรรม (Practice) และประสานร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ทั้งสาระพระพุทธศาสนาและกลุ่มสาระหรือกิจกรรมอื่นๆ ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจนและจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้คือ กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร คือ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร และกิจกรรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์ กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โรงเรียนวิถีพุทธจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่องโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิการกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การยกย่องผู้ทำดี กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี การปลูกศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น 5) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกันโดยมีจุดเน้นประยุกต์ไตรสิกขาในระดับชั้นเรียน เน้นการประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันภาพรวม

2.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้

ปรึกษาร่วมกันการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เพื่อกำหนดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน หลังจากที่ได้ไปศึกษาดูงานจากโรงเรียน

ต้นแบบแล้ว โดยได้ตกลงร่วมกันจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้กิจกรรมในการพัฒนา ดังนี้

2.3.1 ด้านกายภาพ สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม โดยมีพระพุทธรูปที่เด่น มีสวนพุทธธรรมประกอบด้วยต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เริ่มตั้งแต่ 17 มิถุนายน 2556 ถึง 30 กันยายน 2556

2.3.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตเริ่มตั้งแต่ 17 มิถุนายน 2556 ถึง 30 กันยายน 2556 โดยมีกิจกรรม ดังนี้

2.3.2.1 กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำวัน

2.3.2.2 มีกิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่างๆ เช่น นั่งสมาธิเป็นประจำวันก่อนเรียน)

2.3.2.3 มีกิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน

2.3.2.4 กิจกรรมการสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์ โดยมีคณะครูผลัดเปลี่ยนกันเป็นวิทยากร และมีวิทยากรพิเศษอีก 2 คน คือ นายชวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 และพระใบฎีกาชีวา อนุตฺตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำ อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

2.3.2.5 มีกิจกรรมบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรม

2.3.2.6 ทุกห้องเรียนมีการกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยเข้าใจเหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน

2.3.3 ด้านการเรียนการสอน สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนที่การบูรณาการหลักธรรมทั้งที่เป็นความรู้ (Knowledge) ศรัทธา ค่านิยมคุณธรรม (Attitude) และการฝึกปฏิบัติธรรม (Practice) และประสานร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ทั้งสาระพระพุทธศาสนาและกลุ่มสาระหรือกิจกรรมอื่นๆ เริ่มตั้งแต่ 17 มิถุนายน 2556 ถึง 30 กันยายน 2556 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.3.1 กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร คือ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร ในวันที่ 17 – 18 มิถุนายน 2556

2.3.3.2 กิจกรรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์ ได้แก่ กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน ได้แก่ กิจกรรมเดินอย่างมีสติก่อน เข้าโรงอาหาร กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนการรับประทานอาหาร กิจกรรมรับประทานอาหารอย่างมีสติ เช่น

มีกติกาว่าไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ กิจกรรมขอบคุณหลังรับประทานอาหารและกิจกรรมนั่งสมาธิ 1 นาทีก่อนเรียน กิจกรรมก่อนเลิกเรียน เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ และกิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ กิจกรรมประจำสัปดาห์ ได้แก่ กิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำวันพระ

2.3.3.3 กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

2.3.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ การกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี คือกิจกรรมการยกย่องผู้ทำดี มีรางวัล

2.3.5 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา เน้นการประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันโดยภาพรวม

2.4 การนิเทศติดตาม

การนิเทศและการติดตามการดำเนินงานของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เริ่มดำเนินการระหว่างวันที่ 5 มิถุนายน 2556 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2556 มีการดำเนินการดังนี้ รายละเอียดดังตาราง 11

ตาราง 11 แผนปฏิบัติงานการนิเทศติดตาม

วัน เดือน ปี	การดำเนินการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ/ผู้นิเทศ
5 มิ.ย.2556	แต่งตั้งคำสั่งมอบหมายงาน รับผิดชอบในการดำเนินการนิเทศติดตาม	นายประสงค์ กลางประพันธ์ นายเกียรติศักดิ์ แปโค
10 มิ.ย.2556	ประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนปฏิบัติการ	นายประสงค์ กลางประพันธ์ นางสุวรรณภา สุวรรณเพชร
19 มิ.ย.2556 ถึง 26 มิ.ย.2556	นิเทศติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนของผู้ปกครองและครูที่ปรึกษา	นายประสงค์ กลางประพันธ์ นางสาวอรอนงค์ ยะภักดี นางพรพิศ ศรีพลมาตย์ นายพนพล เพ็งคำ
1 ก.ค. 2556	ประชุมให้ข้อเสนอแนะซักถามปัญหาที่เกิดจากการนิเทศ	ผู้ร่วมวิจัยทุกคน ผู้นิเทศทุกคน

การนิเทศติดตาม วันที่ 1 กรกฎาคม 2556 ติดตามคำสั่งตามกรอบการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน 2556 ถึง วันที่ 1 กรกฎาคม 2556 และในวันที่ 10 มิถุนายน 2556 ผู้วิจัยกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้ประชุมร่วมกัน กำหนดแนวทางการนิเทศติดตามและการตรวจสอบการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนดังนี้

1. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี มีหน้าที่ในการกำกับติดตาม การดำเนินโครงการและนิเทศติดตามพร้อมให้คำปรึกษา ในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
2. ประชุมชี้แจง คณะครูในโรงเรียนเพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน
3. แต่งตั้งมอบหมายหน้าที่ครูที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้นิเทศเพื่อแนะนำช่วยเหลือ
4. กำหนดปฏิทินการนิเทศ
5. สรุปและรายงานผล

การนิเทศและติดตามการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นการให้คำแนะนำให้ข้อเสนอแนะ เพื่อช่วยเหลือผู้ร่วมวิจัยในขณะดำเนินกิจกรรมต่างๆ เมื่อพบปัญหาจะได้ให้คำปรึกษา ร่วมหาทางแก้ปัญหาและเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานต่อไป

3. ผลการติดตามการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2

การสังเกตการณ์ (Observation)

ในขั้นนี้เป็นการสังเกตและติดตามการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมวิจัยและคณะครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีทุกคน ซึ่งขั้นตอนนี้จะมีลักษณะผสมผสานและปฏิบัติไปพร้อมๆ กับการดำเนินงานในขั้นที่ 2 คือ การปฏิบัติการโดยผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ ดังการนำเสนอ ดังนี้

3.1 การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ผลจากการศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา

คุณธรรมนักเรียนคือโรงเรียนสามผงวิทยาคม ในวันที่ 7 มิถุนายน 2556 จากการสังเกต สัมภาษณ์ และพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ พบว่าโรงเรียนได้มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาผู้เรียนอยู่เสมออย่างหลากหลาย ครบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ หรือด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะการมีคุณธรรม ของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน มาประยุกต์ใช้จัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ตรง มีความเข้าใจในความหมายของคุณธรรมนักเรียน มีความกระตือรือร้นกระฉับกระเฉง สนุกสนาน เกิดความเข้าใจ มีความตระหนักในภาระหน้าที่สร้างจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้นอย่าง น่าพอใจ

3.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การนิเทศติดตามการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม นักเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน 2) ผลการ นิเทศติดตาม และ3) การสอบถามความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

3.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณธรรมนักเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ก่อนการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโดยการประเมินของผู้ให้ข้อมูลปรากฏผลดังตาราง 12

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรม ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีก่อนการดำเนินการพัฒนาโดยผู้ให้ข้อมูล

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ความขยัน	(1.93)	(.68)	น้อย
1. นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน	1.91	0.68	น้อย
2. นักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้าตรงตามเวลาทุกวัน	2.26	0.7	น้อย
3. นักเรียนติดตามข่าวสารด้านการศึกษา	1.95	0.77	น้อย
4. นักเรียนตั้งใจเรียนหนังสือจนสอบได้คะแนนดี	1.92	0.76	น้อย
5. นักเรียนช่วยเพื่อนๆ ทำงานเมื่อมีเวลาว่าง	1.76	0.66	น้อย
6. นักเรียนมีความตั้งใจทำงานด้วยความขยันขัน และต่อเนื่อง	1.77	0.63	น้อย

ตาราง 12 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
7. นักเรียนส่งการบ้านตรงตามเวลาที่ครูกำหนด	2.01	0.72	น้อย
8. นักเรียนมีความมานะจนประสบความสำเร็จ	2.44	0.69	น้อย
9. นักเรียนขยันฝึกซ้อมกีฬาจนได้รับชัยชนะ	1.84	0.7	น้อย
10. นักเรียนจะอ่านหนังสือซ้ำๆ ในบทเรียนที่ยาก เมื่อไม่เข้าใจจะถามทันที	1.44	0.56	น้อย
2. ความประหยัด	(1.94)	(.68)	น้อย
11. นักเรียนใช้เงินของพ่อแม่ด้วยความประหยัด	1.68	0.64	น้อย
1.2 นักเรียนไปโรงเรียนโดยรถสาธารณะเพื่อ ประหยัดค่าใช้จ่าย	2.05	0.68	น้อย
13. นักเรียนใช้โทรศัพท์เมื่อมีความจำเป็น	1.85	0.69	น้อย
14. นักเรียนซื้อเสื้อผ้าด้วยความประหยัด	2.11	0.62	น้อย
15. นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายไม่ ฟุ้งเฟ้อ	2.07	0.84	น้อย
16. นักเรียนรู้จักใช้ทรัพย์สินส่วนตัวและส่วนรวม อย่างคุ้มค่า	1.79	0.62	น้อย
17. นักเรียนรู้จักทำบุญรับจ่ายของตนเองอยู่เสมอ	1.77	0.65	น้อย
18. ไม่เปิดคอมพิวเตอร์ทิ้งไว้เมื่อไม่ใช้งาน เพื่อลด กระแสไฟฟ้า	2.15	0.7	น้อย
19. ไม่ควรเปิดตู้เย็นบ่อยครั้งจนเกินความจำเป็น	2.07	0.76	น้อย
20. นักเรียนตั้งปลั๊กออกก่อนการรีดผ้าเสร็จ เรียบร้อย เพื่อช่วยประหยัดไฟฟ้า	2.19	0.61	น้อย
3. ความซื่อสัตย์	(2.25)	(.69)	น้อย
21. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่เสมอ	2.22	0.75	น้อย
22. นักเรียนมีความประพฤติตามหลักคุณธรรม และจริยธรรม	2.26	0.65	น้อย

ตาราง 12 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
23. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อครูอาจารย์	2.2	0.71	น้อย
24. นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อนๆ และตนเอง	2.41	0.68	น้อย
25. นักเรียนไม่ขโมยของใช้ของเพื่อน	2.19	0.61	น้อย
26. นักเรียนเก็บของเพื่อนได้แล้วคืนเพื่อน	2.22	0.75	น้อย
27. นักเรียนไม่มีเล่ห์เหลี่ยมคดโกงเพื่อเมื่อมีโอกาส	2.25	0.67	น้อย
28. นักเรียนมีความประพฤติที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง	2.19	0.66	น้อย
29. นักเรียนมีความจริงใจปราศจากความรู้สึกลำเอียง	2.34	0.65	น้อย
30. นักเรียนไม่ทำให้พ่อแม่และครูเดือดร้อน	2.23	0.83	น้อย
4. ความมีวินัย	(2.06)	(.71)	น้อย
31. นักเรียนมีวินัยในตนเอง	2.12	0.72	น้อย
32. นักเรียนทิ้งขยะในที่ที่โรงเรียนจัดไว้	2.14	0.83	น้อย
33. นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน	1.96	0.67	น้อย
34. นักเรียนมาโรงเรียนเข้าแถวตรงต่อเวลา	2.04	0.72	น้อย
35. นักเรียนเข้าแถวตามลำดับเมื่อจัดซื้อสินค้า	1.95	0.79	น้อย
36. นักเรียนไม่ประพฤติตนขัดต่อขนบธรรมเนียมอันดีงาม	2.11	0.65	น้อย
37. นักเรียนไม่เข้าไปในสถานที่ที่ไม่สมควรเช่นสถานเริงรมย์ฯลฯ	2.12	0.63	น้อย
38. นักเรียนไม่สูบบุหรี่ หรือเสพยา ยาเสพติด	2.17	0.7	น้อย
39. นักเรียนไม่เล่นการพนัน	2	0.74	น้อย

ตาราง 12 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
40. นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีลธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ	2.12	0.72	น้อย
5. ความมีน้ำใจ	(2.02)	(.71)	น้อย
41. นักเรียนอาสาช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านเสมอ	2.31	0.75	น้อย
42. นักเรียนอาสาช่วยครูเก็บสัณหากระบนโต๊ะ	1.92	0.7	น้อย
43. นักเรียนช่วยเพื่อนทำงานในโรงเรียน	1.76	0.66	น้อย
44. นักเรียนอาสาช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน	2.17	0.7	น้อย
45. นักเรียนอาสาช่วยเพื่อทำงานกลุ่มเสมอตามคำสั่งและความสามารถ	2.06	0.7	น้อย
46. นักเรียนแบ่งปันเงินช่วยเพื่อนที่มีความจำเป็นต้องใช้	2.06	0.78	น้อย
47. นักเรียนเสียสละเงินแก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน	2	0.69	น้อย
48. นักเรียนอาสาช่วยสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้สังคมในชุมชน	2.03	0.69	น้อย
49. นักเรียนช่วยเหลือสัตว์เมื่อมันเกิดอันตราย	2.01	0.79	น้อย
50. นักเรียนช่วยคนชราข้ามถนน ให้รอดพ้นจากอุบัติเหตุ	1.88	0.69	น้อย

จากตาราง 12 พบว่า ก่อนการพัฒนา ครูประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนดีโดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความขยันจะมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด($\bar{X} = 1.93$) รองลงมาคือ ความประหยัด($\bar{X} = 1.94$) และด้านที่มีมากที่สุดด้านความซื่อสัตย์($\bar{X} = 2.25$)

3.2.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาการนักเรียนผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ปรึกษาหารือร่วมกันพัฒนาคูณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนดีสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2 เพื่อกำหนดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน หลังจากที่ได้ไปศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบแล้ว โดยได้ตกลงร่วมกันจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้กิจกรรมในการพัฒนา ดังนี้

3.2.3.1 ด้านกายภาพ สถานศึกษาจะจัดสภาพแวดล้อมโดยมีพระพุทธรูปที่เด่น มีสวนพุทธธรรมประกอบด้วยต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรมเริ่มตั้งแต่ 17 มิถุนายน 2556 ถึง 30 กันยายน 2556 พบว่านักเรียนให้ความสนใจและกระตือรือร้นในการหาคำศัพท์ อุปมาอุปไมยเกี่ยวกับคุณธรรมพร้อมความหมายเพื่อประกอบกับการทำป้ายนิเทศ

3.2.2.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตเริ่มตั้งแต่ 17 มิถุนายน 2556 ถึง 30 กันยายน 2556 มอบหมายให้เป็นหน้าที่ของครูเวรประจำวันเน้นเฉพาะการเสริมแรงด้านบวก เช่น การกล่าวชมเชยนักเรียนที่มีพฤติกรรมแสดงออกถึงการมีคุณธรรมใน 5 ด้าน คือ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย และ 5) ความมีน้ำใจ ผู้รับผิดชอบกิจกรรมนี้ร่วมกับครูเวรประจำวัน โดยมีกิจกรรม ดังนี้

- 1) กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียน
- 2) กิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่างๆ เช่น นั่งสมาธิเป็นก่อนเรียน
- 3) กิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน
- 4) กิจกรรมการสวดมนต์ ฟังธรรมรายสัปดาห์เป็นการพานักเรียนสวดมนต์ไหว้พระนั่งสมาธิทุกวันศุกร์สุดสัปดาห์ โดยมีครูเวร วิทยากรพิเศษ และครูที่ปรึกษาคอยกำกับดูแล และสอดแทรกคุณธรรมด้านการมีจิตสาธารณะให้กับนักเรียน กิจกรรมนี้จะใช้เวลาประมาณ 20-30 นาที โดยมีคณะครูผลัดเปลี่ยนกันเป็นวิทยากร และมีวิทยากรพิเศษอีก 2 คน คือ นายชวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 และพระใบฎีกาชีวา อนุตฺตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำ อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

5) กิจกรรมบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรม โดยในแต่ละวันนักเรียนต้องบันทึกความดีของตนเองในสมุดบันทึกความดีแล้วนำมาให้ครูที่ปรึกษารับรองพร้อมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประกาศยกย่องต่อไปผู้รับผิดชอบกิจกรรมนี้ คือ นายธนพงษ์ คำเกษ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารทั่วไป

6) ทุกห้องเรียนมีการกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยเข้าใจเหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นการมอบหมายให้นักเรียนดูแลรับผิดชอบทำความสะอาดบริเวณเขตพื้นที่รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

3.2.2.3 ด้านการเรียนการสอน สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร

สถานศึกษาที่บูรณาการหลักสูตรรวมทั้งที่เป็นความรู้ (Knowledge) ศรัทธาค่านิยมคุณธรรม (Attitude) และการฝึกปฏิบัติธรรม (Practice) และประสานร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ทั้งสาระพระพุทธศาสนาและกลุ่มสาระหรือกิจกรรมอื่นๆ เริ่มตั้งแต่ 17 มิถุนายน 2556 ถึง 30 กันยายน 2556 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร ในวันที่ 17 – 18 มิถุนายน 2556 และกิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โรงเรียนวิถิพุทธ จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา มอบหมายให้ครูที่ปรึกษาเป็นผู้กำกับติดตามนักเรียนและผู้ร่วมวิจัยคอยเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบเครื่องมือการทำกิจกรรม

2.2.2.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ การกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี คือกิจกรรมการยกย่องผู้ทำดี มีรางวัล ประกอบกับการยกย่องคนดีและบันทึกความดีมอบหมายให้ครูประจำชั้นคอยกำกับติดตาม

2.3.5 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา เน้นการประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันโดยภาพรวมโดยเฉพาะการเป็นแบบอย่างที่ดีที่ผู้บริหารนำเสนอ สัปดาห์ละ 1 คน

2.4 การนิเทศติดตาม

การนิเทศและการติดตามการดำเนินงานของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาดิสังักสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 เริ่มดำเนินการระหว่างวันที่ 5 มิถุนายน 2556 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2556 มีการดำเนินการดังนี้ รายละเอียดดังตาราง 13

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาดิหลังการดำเนินการพัฒนา

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ความขยัน	(3.54)	(0.67)	มาก
1. นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน	3.51	0.62	มาก
2. นักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้าตรงตามเวลาทุกวัน	3.75	0.80	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
3. นักเรียนติดตามข่าวสารด้านการศึกษา	3.35	0.65	ปานกลาง
4. นักเรียนตั้งใจเรียนหนังสือจนสอบได้คะแนนดี	3.27	0.48	ปานกลาง
5. นักเรียนช่วยเพื่อนๆ ทำงานเมื่อมีเวลาว่าง	3.75	0.80	มาก
6. นักเรียนมีความตั้งใจทำงานด้วยความแข็งขัน และต่อเนื่อง	3.43	0.61	ปานกลาง
7. นักเรียนส่งการบ้านตรงตามเวลาที่ครูกำหนด	3.30	0.56	ปานกลาง
8. นักเรียนมีความมานะจนประสบความสำเร็จ	3.43	0.71	ปานกลาง
9. นักเรียนขยันฝึกซ้อมกีฬาจนได้รับชัยชนะ	3.70	0.78	มาก
10. นักเรียนจะอ่านหนังสือซ้ำๆ ในบทเรียนที่ยาก เมื่อไม่เข้าใจจะถามทันที	3.67	0.74	มาก
2. ความประหยัด	(3.89)	(0.77)	มาก
11. นักเรียนใช้เงินของพ่อแม่ด้วยความประหยัด	3.70	0.82	มาก
12. นักเรียนไปโรงเรียนโดยรถสาธารณะเพื่อ ประหยัดค่าใช้จ่าย	3.76	0.80	มาก
13. นักเรียนใช้โทรศัพท์เมื่อมีความจำเป็น	3.83	0.81	มาก
14. นักเรียนซื้อเสื้อผ้าด้วยความประหยัด	3.94	0.80	มาก
15. นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายไม่ ฟุ้งเฟ้อ	4.11	0.79	มาก
16. นักเรียนรู้จักใช้ทรัพย์สินส่วนตนและส่วนรวม อย่างคุ้มค่า	3.68	0.64	มาก
17. นักเรียนรู้จักทำบัญชีรับจ่ายของตนเองอยู่เสมอ	3.83	0.73	มาก
18. ไม่เปิดคอมพิวเตอร์ทิ้งไว้เมื่อไม่ใช้งาน เพื่อลด กระแสไฟฟ้า	4.02	0.79	มาก
19. ไม่ควรเปิดตู้เย็นบ่อยครั้งจนเกินความจำเป็น	3.84	0.79	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
20. นักเรียนตั้งปลั๊กออกก่อนการรีดผ้าเสร็จ เรียบร้อย เพื่อช่วยประหยัดไฟฟ้า	4.22	0.79	มาก
3. ความซื่อสัตย์	(4.24)	(0.77)	มาก
21. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่เสมอ	3.79	0.79	มาก
22. นักเรียนมีความประพฤติตามหลักคุณธรรม และจริยธรรม	3.94	0.82	มาก
23. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อครูอาจารย์	4.13	0.79	มาก
24. นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อนๆ และ ตนเอง	4.56	0.62	มากที่สุด
25. นักเรียนไม่ขโมยของใช้ของเพื่อน	4.32	0.82	มาก
26. นักเรียนเก็บของเพื่อนได้แล้วคืนเพื่อน	3.87	0.81	มาก
27. นักเรียนไม่มีเล่ห์เหลี่ยมคดโกงเพื่อเมื่อมีโอกาส	4.32	0.78	มาก
28. นักเรียนมีความประพฤติที่ดีทั้งต่อหน้าและลับ หลัง	4.37	0.77	มาก
29. นักเรียนมีความจริงใจปราศจากความรู้สึก ลำเอียง	4.41	0.75	มาก
30. นักเรียนไม่ทำให้พ่อแม่และครูเดือดร้อน	4.40	0.83	มาก
4. ความมีวินัย	(4.19)	(0.79)	มาก
31. นักเรียนมีวินัยในตนเอง	4.33	0.93	มาก
32. นักเรียนทิ้งขยะในที่ที่โรงเรียนจัดไว้	3.94	0.86	มาก
33. นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของ โรงเรียน	4.19	0.82	มาก
34. นักเรียนมาโรงเรียนเช้าแถวตรงต่อเวลา	3.65	0.88	มาก
35. นักเรียนเข้าแถวตามลำดับเมื่อจัดซื้อสินค้า	3.73	0.92	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
36. นักเรียนไม่ประพฤติตนขัดต่อขนบธรรมเนียมอันดีงาม	3.63	0.81	มาก
37. นักเรียนไม่เข้าไปในสถานที่ที่ไม่สมควรเช่นสถานเริงรมย์ฯลฯ	3.57	0.76	มาก
38. นักเรียนไม่สูบบุหรี่ หรือเสพยา ยาเสพติด	3.90	0.87	มาก
39. นักเรียนไม่เล่นการพนัน	3.33	0.62	ปานกลาง
40. นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีลธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ	3.05	0.52	ปานกลาง
5. ความมีน้ำใจ	(3.67)	(0.69)	ปานกลาง
41. นักเรียนอาสาช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านเสมอ	3.33	0.54	ปานกลาง
42. นักเรียนอาสาช่วยครูเก็บสัมภาระบนโต๊ะ	3.65	0.81	มาก
43. นักเรียนช่วยเพื่อนทำงานในโรงเรียน	3.37	0.75	ปานกลาง
44. นักเรียนอาสาช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน	3.56	0.84	มาก
45. นักเรียนอาสาช่วยเพื่อทำงานกลุ่มเสมอตามคำสั่งและความสามารถ	3.29	0.55	ปานกลาง
46. นักเรียนแบ่งปันเงินช่วยเพื่อนที่มีความจำเป็นต้องใช้	3.46	0.64	ปานกลาง
47. นักเรียนเสียสละเงินแก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน	3.41	0.71	ปานกลาง
48. นักเรียนอาสาช่วยสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้สังคมในชุมชน	3.46	0.64	ปานกลาง
49. นักเรียนช่วยเหลือสัตว์เมื่อมันเกิดอันตราย	3.49	0.64	ปานกลาง
50. นักเรียนช่วยคนชราข้ามถนน ให้รอดพ้นจากอุบัติเหตุ	3.51	0.78	มาก

จากตาราง 13 พบว่า หลังการพัฒนานักเรียนประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมของนักเรียนโดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความซื่อสัตย์จะมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือด้านความประหยัด ($\bar{X} = 3.85$) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความมีน้ำใจ ($\bar{X} = 3.45$)

ตาราง 14 การเปรียบเทียบการประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ก่อนและหลังการพัฒนา โดยผู้ให้ข้อมูล

รายการประเมิน	ก่อนการพัฒนา (N= 63)		หลังการพัฒนา (N=63)		ผลต่าง	ร้อยละความก้าวหน้า
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความขยัน	(1.91)	(.68)	(3.54)	(.43)	2.86	92.56
1. นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน	1.91	0.68	3.51	0.62	1.60	51.71
2. นักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้าตรงตามเวลาทุกวัน	2.26	0.7	3.75	0.80	1.49	54.23
3. นักเรียนติดตามข่าวสารด้านการศึกษา	1.95	0.77	3.35	0.65	1.40	45.88
4. นักเรียนตั้งใจเรียนหนังสือจนสอบได้คะแนนดี	1.92	0.76	3.27	0.48	1.35	43.82
5. นักเรียนช่วยเพื่อนๆ ทำงานเมื่อมีเวลาว่าง	1.76	0.66	3.75	0.80	1.99	61.30
6. นักเรียนมีความตั้งใจทำงานด้วยความแข็งขันและต่อเนื่อง	1.77	0.63	3.43	0.61	1.66	51.35
7. นักเรียนส่งการบ้านตรงตามเวลาที่ครูกำหนด	2.01	0.72	3.30	0.56	1.29	43.20
8. นักเรียนมีความมานะจนประสบความสำเร็จ	2.44	0.69	3.43	0.71	0.99	38.62

ตาราง 14 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน การพัฒนา (N= 63)		หลัง การพัฒนา (N=63)		ผลต่าง	ร้อยละ ความ ก้าวหน้า
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
9. นักเรียนชั้นฝึกซ้อมกีฬากัน ได้รับชัยชนะ	1.84	0.7	3.70	0.78	1.86	58.81
10. นักเรียนจะอ่านหนังสือซ้ำๆ ใน บทเรียนที่ยากเมื่อไม่เข้าใจจะ ถามทันที	1.44	0.56	3.67	0.74	2.23	62.55
2. ความประหยัด	(2.05)	(.68)	(3.89)	(.67)	2.38	80.68
11. นักเรียนใช้เงินของพ่อแม่ด้วย ความประหยัด	1.68	0.64	3.70	0.82	2.02	60.80
12. นักเรียนไปโรงเรียนโดยรถ สาธารณะเพื่อประหยัด ค่าใช้จ่าย	2.05	0.68	3.76	0.80	1.71	58.03
13. นักเรียนใช้โทรศัพท์เมื่อมีความ จำเป็น	1.85	0.69	3.83	0.81	1.98	62.71
14. นักเรียนซื้อเสื้อผ้าด้วยความ ประหยัด	2.11	0.62	3.94	0.80	1.83	63.20
15. นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความ เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ	2.07	0.84	4.11	0.79	2.04	69.66
16. นักเรียนรู้จักใช้ทรัพย์สินส่วน ตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า	1.79	0.62	3.68	0.64	1.89	58.96
17. นักเรียนรู้จักทำบุญชื้อรับจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ	1.77	0.65	3.83	0.73	2.06	63.63
18. ไม่เปิดคอมพิวเตอร์ทิ้งไว้เมื่อไม่ ใช้งาน เพื่อลดกระแสไฟฟ้า	2.15	0.7	4.02	0.79	1.87	65.47

ตาราง 14 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน การพัฒนา (N= 63)		หลัง การพัฒนา (N=63)		ผลต่าง	ร้อยละ ความ ก้าวหน้า
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
19. ไม่ควรเปิดตู้เย็นบ่อยครั้งจน เกินความจำเป็น	2.07	0.76	3.84	0.79	2.02	60.45
20. นักเรียนตั้งปลั๊กออกก่อนการ รีดผ้าเสร็จเรียบร้อย เพื่อช่วย ประหยัดไฟฟ้า	2.19	0.61	4.22	0.79	2.03	72.32
3. ความซื่อสัตย์	(2.20)	(.71)	(4.24)	(.53)	2.48	88.57
21. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อ ตนเองอยู่เสมอ	2.22	0.75	3.79	0.79	1.57	56.61
22. นักเรียนมีความประพฤติตาม หลักคุณธรรมและจริยธรรม	2.26	0.65	3.94	0.82	1.68	61.19
23. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อครู อาจารย์	2.2	0.71	4.13	0.79	1.93	68.82
24. นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ต่อเพื่อนๆ และตนเอง	2.41	0.68	4.56	0.62	2.15	82.84
25. นักเรียนไม่ขโมยของใช้ของ เพื่อน	2.19	0.61	4.32	0.82	2.13	75.71
26. นักเรียนเก็บของเพื่อนได้แล้ว คืนเพื่อน	2.22	0.75	3.87	0.81	1.65	59.46
27. นักเรียนไม่มีเล่ห์เหลี่ยมคดโกง เพื่อเมื่อมีโอกาส	2.25	0.67	4.32	0.78	2.07	75.18
28. นักเรียนมีความประพฤติที่ดี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง	2.19	0.66	4.37	0.77	2.18	77.41
29. นักเรียนมีความจริงใจ ปราศจากความรู้สึก ลำเอียง	2.34	0.65	4.41	0.75	2.07	77.92

ตาราง 14 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน การพัฒนา (N= 63)		หลัง การพัฒนา (N=63)		ผลต่าง	ร้อยละ ความ ก้าวหน้า
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
30. นักเรียนไม่ทำให้พ่อแม่และครู เดือดร้อน	2.23	0.83	4.40	0.83	2.17	78.22
4. ความมีวินัย	(2.04)	(.72)	(4.19)	(.61)	2.56	86.49
31. นักเรียนมีวินัยในตนเอง	2.12	0.72	4.33	0.93	2.21	76.85
32. นักเรียนทิ้งขยะในที่ที่โรงเรียน จัดไว้	2.14	0.83	3.94	0.86	1.80	62.81
33. นักเรียนแต่งกายถูกต้องตาม ระเบียบของโรงเรียน	1.96	0.67	4.19	0.82	2.23	73.37
34. นักเรียนมาโรงเรียนเช้าแถว ตรงต่อเวลา	2.04	0.72	3.65	0.88	1.61	54.42
35. นักเรียนเข้าแถวตามลำดับเมื่อ จัดซื้อสินค้า	2.04	0.72	3.73	0.92	1.69	57.10
36. นักเรียนไม่ประพฤติตนขัดต่อ ขนบธรรมเนียมอันดีงาม	1.95	0.79	3.63	0.81	1.68	55.24
37. นักเรียนไม่เข้าไปในสถานที่ไม่ สมควรเช่นสถานเริงรมย์ฯลฯ	2.11	0.65	3.57	0.76	1.46	50.57
38. นักเรียนไม่สูบบุหรี่ หรือเสพ สุรา ยาเสพติด	2.12	0.63	3.90	0.87	1.78	61.97
39. นักเรียนไม่เล่นการพนัน	2.17	0.7	3.33	0.62	1.16	41.11
40. นักเรียนปฏิบัติตามหลัก ศีลธรรมของศาสนาที่ตนนับ ถือ	2	0.74	3.05	0.52	1.05	34.92

ตาราง 14 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน การพัฒนา (N= 63)		หลัง การพัฒนา (N=63)		ผลต่าง	ร้อยละ ความ ก้าวหน้า
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
5. ความมีน้ำใจ	(2.06)	(.70)	(3.67)	(.65)	2.34	79.59
41. นักเรียนอาสาช่วยพ่อแม่ทำงาน บ้านเสมอ	2.31	0.75	3.33	0.54	1.02	38.04
42. นักเรียนอาสาช่วยครูเก็บ สัมภาระบนโต๊ะ	1.92	0.7	3.65	0.81	1.73	56.19
43. นักเรียนช่วยเพื่อนทำงานใน โรงเรียน	1.76	0.66	3.37	0.75	1.61	49.54
44. นักเรียนอาสาช่วยเหลือกิจการ ของโรงเรียน	2.17	0.7	3.56	0.84	1.39	48.96
45. นักเรียนอาสาช่วยเพื่อทำงาน กลุ่มเสมอตามคำสั่งและ ความสามารถ	2.06	0.7	3.29	0.55	1.23	41.69
46. นักเรียนแบ่งปันเงินช่วยเพื่อนมี ความจำเป็นต้องใช้	2.06	0.78	3.46	0.64	1.40	47.63
47. นักเรียนเสียสละเงินแก่ผู้ที่ได้รับ ความเดือดร้อน	2	0.69	3.41	0.71	1.41	47.09
48. นักเรียนอาสาช่วย สร้างสรรค์สิ่งดีงามให้สังคมใน ชุมชน	2.03	0.69	3.46	0.64	1.43	48.16
49. นักเรียนช่วยเหลือสัตว์เมื่อมัน เกิดอันตราย	2.01	0.79	3.49	0.64	1.48	49.57
50. นักเรียนช่วยคนชราข้ามถนน ให้ รอดพ้นจากอุบัติเหตุ	1.88	0.69	3.51	0.78	1.63	52.18

จากตาราง 14 พบว่า คุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ข้อมูลหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา โดยก่อนการพัฒนามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 2.04$) ส่วนหลังการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 63.18

ดังนั้น การสะท้อนกลับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 สรุปได้ว่า สามารถพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ให้มีคุณธรรมทั้ง 5 ด้าน คือ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความมีน้ำใจ สูงขึ้นได้ จากการใช้แบบสอบถามประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ได้ระดับมากไม่มีคุณด้านใดเลยได้ระดับมากที่สุด ดังนั้นกลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความคิดเห็นตรงกันว่าในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีจำเป็นต้องมีการพัฒนาในวงรอบที่ 2 ต่อไป

การดำเนินการในวงรอบที่ 2

1.สภาพและปัญหาของการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม
เขต 2

การวางแผน (Planning)

จากการประชุมร่วมกันของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้นิเทศ ในวันที่ 10 มิถุนายน 2556 เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยนำผลสรุปการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 มาร่วมกันพิจารณาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา ในวงรอบที่ 2 และที่ประชุมมีมติร่วมกันว่า จะใช้แนวทางขยายกรอบเวลาในการทำกิจกรรมเพิ่มอีกโดยใช้กิจกรรมเดิมเนื่องจาก การทำกิจกรรมในวงรอบที่ 1 น้อยเกินไปและให้มีการแต่งตั้งครูรับผิดชอบกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และจริงจัง โดยจะดำเนินการตามกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1) ความขยัน 2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย และ 5) ความมีน้ำใจ โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ มีกิจกรรม 5 กิจกรรม

คือ ด้านกายภาพ/สิ่งแวดล้อม ด้านบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการและด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตนั้น เป็นกิจกรรมที่ต้องวางแผนตั้งแต่ต้นปีการศึกษา จึงไม่ได้ดำเนินการในรอบที่ 2 ทั้งนี้ครูผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมจะต้องให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนให้สูงขึ้นมากกว่ารอบ ที่ 1 คือให้ได้ระดับ มากที่สุด ขึ้นไป

2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

การปฏิบัติการ (Action)

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยขยายกรอบระยะเวลาในการจัดกิจกรรมโดยจะดำเนินการตามกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย และ 5) ความมีน้ำใจ โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ มีกิจกรรม 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ/สิ่งแวดล้อม ด้านบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการและด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตนั้น เป็นกิจกรรมที่ต้องวางแผนตั้งแต่ต้นปีการศึกษา จึงไม่ได้ดำเนินการในรอบที่ 2 ทั้งนี้ครูผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมจะต้องให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนให้สูงขึ้นมากกว่ารอบที่ 1 คือให้ได้ระดับมากที่สุด โดยขยายกรอบระยะเวลาดำเนินการเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม – 30 กันยายน 2556 ขึ้นไปซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ตาราง 15 แผนการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

กิจกรรม	พัฒนาคุณธรรมด้าน					ระยะเวลา	เครื่องมือ	สถานที่	ผู้รับผิดชอบ
	ขยัน	ประหยัด	ซื่อสัตย์	มีวินัย	มีน้ำใจ				
1. ประชุมเชิงปฏิบัติการ	✓	✓	✓	✓	✓	1 ส.ค.2556	- แบบบันทึก การประชุม	โรงเรียน ชุมชนเอื้อง ก่อนาคี	- ผู้วิจัย - ผู้ร่วมวิจัย
2. จัดกิจกรรมแนวโรงเรียนวิถีพุทธ						2 ส.ค. - 30 ก.ย. 2556	- แบบวัด พฤติกรรม - แบบประเมิน ความพึงพอใจ	โรงเรียน ชุมชนเอื้อง ก่อนาคี	- วิทยากร - ผู้วิจัย - ผู้ร่วมวิจัย - คณะครู
- กายภาพ	✓	✓		✓	✓				
- กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	✓		✓	✓	✓				
- การเรียนการสอน	✓	✓		✓	✓				
- บรรยาการและปฏิสัมพันธ์	✓		✓	✓	✓				
- การบริหารจัดการ	✓	✓		✓	✓				
3. นิเทศ ติดตามผลการ ปฏิบัติงาน และให้คำแนะนำ	✓	✓	✓	✓	✓	1 ส.ค. - 30 ก.ย. 2556	- แบบบันทึก การนิเทศและ ติดตามผล	โรงเรียน ชุมชนเอื้อง ก่อนาคี	- ผู้บริหาร - หัวหน้าฝ่าย - ผู้ที่ได้รับ มอบหมาย

จากตาราง 15 แสดงให้เห็นถึงแผนการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ในรอบที่ 2 ซึ่งจัดกิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธเหมือนเดิมและเพิ่มเติมและ เน้นกิจกรรมบางส่วนดังต่อไปนี้

1. ด้านกายภาพ เปลี่ยนป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม เป็นรายสัปดาห์พร้อมให้ นักเรียนอธิบายป้ายดังกล่าวในช่วงโม่ง
2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต เพิ่มกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระแปลก่อนเข้าเรียน และก่อนเลิกเรียนประจำวัน กิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน กิจกรรม ทำสมาธิรูปแบบต่างๆ เช่น นั่งสมาธิเป็นประจำวันก่อนเรียน ประจำสัปดาห์หรือในโอกาสต่างๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาได้แก่ กิจกรรมการสวดมนต์ ฟังธรรม ประจำสัปดาห์ มีกิจกรรม บันทึกลงและยกย่องการปฏิบัติธรรม ยกย่องความดี
3. ด้านการเรียนการสอน เพิ่มกิจกรรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์ กิจกรรมเนื่อง ในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โรงเรียนวิถีพุทธจัดกิจกรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา
4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ เน้นการกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การยกย่องผู้ทำดี กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี การปลูกศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น
5. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา เน้นการประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถี ชีวิตประจำวันภาพรวม

3. ผลการติดตามการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

การสังเกตการณ์ (Observation)

ในขั้นนี้เป็นการสังเกตและติดตามการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนา คุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 จากการขยายกรอบระยะเวลาการดำเนินงานพัฒนา คุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ในวงรอบที่ 2 ตามกิจกรรมที่ดำเนินการทั้ง 5 ด้าน ในวงรอบที่ 2 ในระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม – 30 กันยายน 2556

3.1 จากการสังเกตการณ์ การดำเนินงานกิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ วงรอบที่ 2 เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม- 30 กันยายน 2556 ตามกิจกรรมที่ดำเนินการทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและ ปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา เน้นการประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ภาพรวมซึ่งทำให้นักเรียนเกิดคุณธรรมทั้งความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความมีน้ำใจ ตัวอย่างเช่นการกล่าวยกย่องชมเชยนักเรียนที่แสดง พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์หลังเคารพธงชาติและบันทึกชื่อไว้ในสมุดบันทึกความดี พบว่า นักเรียนจะมีตั้งใจในการฟังการอบรมหน้าเสาธงของครู และแสดงความชื่นชมต่อเพื่อนที่ได้รับการกล่าว ยกย่องชมเชย ทุกคนมีความกระตือรือร้นและพยายามที่จะทำความดี ดังผล การสัมภาษณ์ ดังนี้

“...นักเรียนให้ความสนใจและตั้งใจฟังการอบรมหน้าเสาธงดีมาก โดยเฉพาะการกล่าวยกย่องชมเชยนักเรียน ซึ่งถือว่ากิจกรรมนี้ดีมาก เป็นการสร้างกำลังใจ สำหรับคนดีของโรงเรียน และสร้างคนดีให้สังคมต่อไป...”

(สุริยา คະชาวงศ์. ผู้อำนวยการ. สัมภาษณ์, 2556)

“...นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นมาก และมีคุณธรรมมากขึ้น จำนวนนักเรียนที่อาสาทำงานช่วยครูช่วยเหลือโรงเรียนมากขึ้น...”

(กฤษฎา เมาะลาชี. สัมภาษณ์, 2556)

“...กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ดี น่าจะให้ทำอย่างต่อเนื่องสำหรับน้องรุ่นต่อไป ทุกๆ ปี เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนทุกคนและได้กระทำความดี...”

(พรนภา ผาสี. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...สำหรับกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ดีมากๆ เป็นการสอนให้เรารู้จักการทำความดี โดยไม่ต้องหวังสิ่งตอบแทน แต่เมื่อคุณครูยกย่องชมเชยเราก็มีความภูมิใจในตัวเองด้วยครับ...”

(อัสนัย อำคาเพท. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...กิจกรรมนี้ส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นมาก ผู้ปกครองก็ชื่นชม และสามารถพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนได้เป็นอย่างดี...”

(โกสินทร์ มะละกา. สัมภาษณ์, 2556)

“...ผมว่ากิจกรรมการทำความดี เราทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อคนอื่น แล้วทำให้เรามีความสุขได้ มีหลักฐานว่าเราได้ทำอะไรดีๆบ้างในแต่ละวัน...”

(ภัทรพล ภาโสมน นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...กิจกรรมนี้ชอบมากค่ะ เพราะหนูจะได้รู้ว่าวันนี้ได้ทำความดีหรือยัง...”

(พรนภา เหล่าว้าน. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...นักเรียนมีความรับผิดชอบดีมาก และมีความสุขในการทำ กิจกรรม โดยครูไม่ต้องควบคุมเหมือนอย่างเคย รู้จักหน้าที่มากขึ้น...”

(ยุทธพร พรเพชร. ครู. สัมภาษณ์, 2556)

“...โรงเรียนสะอาด ครูและนักเรียนก็มีความสุขในการเรียนการสอน อยากให้ โรงเรียนของเรามีบรรยากาศแบบนี้ตลอดไป...”

(อารียา อุผา.นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...พวกเราภูมิใจที่ได้เรียนโรงเรียนแห่งนี้ และพร้อมที่จะรักษาโรงเรียนให้ สะอาด เป็นระเบียบ และก็จะช่วยคุณแม่ทำความสะอาดบ้านด้วยค่ะ...”

(ธนวัฒน์ คะคุณ. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมนี้ได้ดีมาก โดยเฉพาะการสวดมนต์ไหว้พระนั่ง สมาธิ ทำให้นักเรียนมีจิตใจที่แจ่มใส ได้บททวนการปฏิบัติตนเองตลอดสัปดาห์ที่ผ่านมา...”

(สุริยา คະชาวงค์. ผู้อำนวยการ. สัมภาษณ์, 2556)

“...เมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด รู้สึก ว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นมาก รู้จักการช่วยเหลือและการปฏิบัติตน...”

(ประสงค์ กลางประพันธ์. ครู. สัมภาษณ์, 2556)

“...ผมว่ากิจกรรมนี้ทำให้จิตใจเราสงบ มีสติและมีสมาธิในการรับรู้สิ่งที่ เราทำ และสิ่งเราได้ปฏิบัติมาตลอดสัปดาห์ครับ...”

(ปิยดา กะตะนารี. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

“...ผมคิดว่าเป็นกิจกรรมที่ดีมาก เพราะทำให้หนูรู้สึกโล่งสบาย จิตใจไม่ ฟุ้งซ่าน และอยากปฏิบัติบ่อยๆ...”

(พัลลภ อภัยศรี. นักเรียน. สัมภาษณ์, 2556)

สรุปได้ว่า ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ในวงรอบที่ 2 ในระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม – 30 กันยายน 2556 โดยจัดกิจกรรมจำนวน 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา เน้นการประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ภาพรวม ซึ่งเห็นได้จากการสังเกต สัมภาษณ์และประเมินพฤติกรรม กลุ่มเป้าหมายเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

การสะท้อนกลับ (Reflection)

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ในวงรอบที่ 2 ปรากฏผลดังนี้

1. การหาแนวทางในผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ในวงรอบที่ 2 ที่ประชุมมีมติร่วมกันว่าจะขยายกรอบระยะเวลาการดำเนิน กิจกรรมเพิ่มอีก เนื่องจากระยะเวลาในการทำกิจกรรมในวงรอบที่ 1 น้อยเกินไปและจะ ดำเนินการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน โดยจัดกิจกรรมจำนวน 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้าน การบริหารจัดการสถานศึกษา เน้นการประยุกต์ในระดับกิจกรรม วิถีชีวิตประจำวันพร้อมทั้งได้ มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมเพื่อเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำการดำเนินงานกิจกรรม โรงเรียนวิถีพุทธในวงรอบที่ 2 ให้นักเรียนมีคุณธรรมเพิ่มมากขึ้นกว่าวงรอบที่ 1

2. การติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียน วิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยการขยายกรอบระยะเวลาดำเนินการจากวันที่ 1 สิงหาคม – 30 กันยายน 2556 ใน วงรอบที่ 2 ได้ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามประเมินคุณธรรมนักเรียนตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด ผลการประเมิน ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามประเมินพฤติกรรมนักเรียน ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยผู้ให้ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แบ่งการ วิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินพฤติกรรมที่มีคุณธรรม
ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีหลังการดำเนินการพัฒนา

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ความขยัน	(4.77)	(.43)	มากที่สุด
1. นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน	4.92	.27	มากที่สุด
2. นักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้าตรงตามเวลาทุกวัน	4.69	.55	มากที่สุด
3. นักเรียนติดตามข่าวสารด้านการศึกษา	4.80	.39	มากที่สุด
4. นักเรียนตั้งใจเรียนหนังสือจนสอบได้คะแนนดี	4.71	.52	มากที่สุด
5. นักเรียนช่วยเพื่อนๆ ทำงานเมื่อมีเวลาว่าง	4.85	.35	มากที่สุด
6. นักเรียนมีความตั้งใจทำงานด้วยความเข้มข้น และต่อเนื่อง	4.85	.35	มากที่สุด
7. นักเรียนส่งการบ้านตรงตามเวลาที่ครูกำหนด	4.85	.35	มากที่สุด
8. นักเรียนมีความมานะจนประสบความสำเร็จ	4.74	.50	มากที่สุด
9. นักเรียนขยันฝึกซ้อมกีฬาจนได้รับชัยชนะ	4.82	.38	มากที่สุด
10. นักเรียนจะอ่านหนังสือซ้ำๆ ในบทเรียนที่ยาก เมื่อไม่เข้าใจจะถามทันที	4.47	.73	มาก
2. ความประหยัด	(4.43)	(.67)	มาก
11. นักเรียนใช้เงินของพ่อแม่ด้วยความประหยัด	4.47	.73	มาก
12. นักเรียนไปโรงเรียนโดยรถสาธารณะเพื่อ ประหยัดค่าใช้จ่าย	4.65	.59	มากที่สุด
13. นักเรียนใช้โทรศัพท์เมื่อมีความจำเป็น	4.74	.50	มากที่สุด
14. นักเรียนซื้อเสื้อผ้าด้วยความประหยัด	4.74	.50	มากที่สุด
15. นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายไม่ ฟุ้งเฟ้อ	4.74	.50	มากที่สุด

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
16. นักเรียนรู้จักใช้ทรัพย์สินส่วนตัวและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า	4.14	.80	มาก
17. นักเรียนรู้จักทำบัญชีรับจ่ายของตนเองอยู่เสมอ	3.90	.79	มาก
18. ไม่เปิดคอมพิวเตอร์ทิ้งไว้เมื่อไม่ใช้งาน เพื่อลดกระแสไฟฟ้า	4.25	.78	มาก
19. ไม่ควรเปิดตู้เย็นบ่อยครั้งจนเกินความจำเป็น	4.26	.78	มาก
20. นักเรียนตั้งปลั๊กออกก่อนการรีดผ้าเสร็จเรียบร้อย เพื่อช่วยประหยัดไฟฟ้า	4.46	.71	มาก
3. ความซื่อสัตย์	(4.68)	(.53)	มากที่สุด
21. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่เสมอ	4.46	.71	มาก
22. นักเรียนมีความประพฤติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม	4.46	.71	มาก
23. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อครูอาจารย์	4.76	.46	มากที่สุด
24. นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อนๆ และตนเอง	4.74	.43	มากที่สุด
25. นักเรียนไม่ขโมยของใช้ของเพื่อน	4.82	.42	มากที่สุด
26. นักเรียนเก็บของเพื่อนได้แล้วคืนเพื่อน	4.39	.77	มาก
27. นักเรียนไม่มีเล่ห์เหลี่ยมคดโกงเพื่อเมื่อมีโอกาส	4.82	.42	มากที่สุด
28. นักเรียนมีความประพฤติที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง	4.69	.55	มากที่สุด
29. นักเรียนมีความจริงใจปราศจากความรู้สึกลำเอียง	4.87	.33	มากที่สุด
30. นักเรียนไม่ทำให้พ่อแม่และครูเดือดร้อน	4.79	.48	มากที่สุด
4. ความมีวินัย	(4.60)	(.61)	มากที่สุด
31. นักเรียนมีวินัยในตนเอง	4.79	.48	มากที่สุด

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
32. นักเรียนทิ้งขยะในที่ที่โรงเรียนจัดไว้	4.50	.73	มากที่สุด
33. นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน	4.76	.46	มากที่สุด
34. นักเรียนมาโรงเรียนเข้าแถวตรงต่อเวลา	4.73	.62	มากที่สุด
35. นักเรียนเข้าแถวตามลำดับเมื่อจัดซื้อสินค้า	4.68	.56	มากที่สุด
36. นักเรียนไม่ประพฤติตนขัดต่อขนบธรรมเนียมอันดีงาม	4.26	.80	มาก
37. นักเรียนไม่เข้าไปในสถานที่ไม่สมควรเช่นสถานเริงรมย์ฯ	4.26	.80	มาก
38. นักเรียนไม่สูบบุหรี่ หรือเสพยา ยาเสพติด	4.82	.42	มากที่สุด
39. นักเรียนไม่เล่นการพนัน	4.52	.71	มากที่สุด
40. นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีลธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ	4.69	.55	มากที่สุด
5. ความมีน้ำใจ	(4.40)	.65	มาก
41. นักเรียนอาสาช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านเสมอ	4.80	.43	มากที่สุด
42. นักเรียนอาสาช่วยครูเก็บสัมภาระบนโต๊ะ	4.80	.43	มากที่สุด
43. นักเรียนช่วยเพื่อนทำงานในโรงเรียน	4.80	.43	มากที่สุด
44. นักเรียนอาสาช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน	4.74	.53	มากที่สุด
45. นักเรียนอาสาช่วยเพื่อทำงานกลุ่มเสมอตามคำสั่งและความสามารถ	4.30	.77	มาก
46. นักเรียนแบ่งปันเงินช่วยเพื่อนที่มีความจำเป็นต้องใช้	4.06	.80	มาก
47. นักเรียนเสียสละเงินแก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน	4.30	.77	มาก

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าสถิติ(N= 63)		แปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
48. นักเรียนอาสาช่วยสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้สังคมในชุมชน	4.06	.80	มาก
49. นักเรียนช่วยเหลือสัตว์เมื่อมันเกิดอันตราย	4.06	.80	มาก
50. นักเรียนช่วยคนชราข้ามถนน ให้รอดพ้นจากอุบัติเหตุ	4.06	.80	มาก

จากตาราง 16 พบว่า หลังการพัฒนานักเรียนประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมของตนเองโดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความขยันจะมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด($\bar{X} = 4.77$) รองลงมาคือด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 4.68$) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความมีน้ำใจ($\bar{X} = 4.40$)

ตาราง 17 การเปรียบเทียบการประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชน
เอื้องก่อนาคี ก่อนและหลังการพัฒนา โดยผู้ให้ข้อมูล

รายการประเมิน	ก่อน การพัฒนา (N= 63)		หลัง การพัฒนา (N=63)		ผลต่าง	ร้อยละ ความ ก้าวหน้า
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความขยัน	(1.91)	(.68)	(4.77)	(.43)	2.86	92.56
1. นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน	2.26	.70	4.92	.27	2.66	97.08
2. นักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้าตรงตามเวลาทุกวัน	1.95	.77	4.69	.55	2.74	89.84
3. นักเรียนติดตามข่าวสารด้านการศึกษา	1.92	.76	4.80	.39	2.88	93.51
4. นักเรียนตั้งใจเรียนหนังสือจนสอบได้คะแนนดี	1.76	.66	4.71	.52	2.95	91.05
5. นักเรียนช่วยเพื่อนๆ ทำงานเมื่อมีเวลาว่าง	1.77	.63	4.85	.35	3.08	95.36
6. นักเรียนมีความตั้งใจทำงานด้วยความแข็งขันและต่อเนื่อง	2.01	.72	4.85	.35	2.84	94.98
7. นักเรียนส่งการบ้านตรงตามเวลาที่ครูกำหนด	2.44	.69	4.85	.35	2.41	94.14
8. นักเรียนมีความมานะจนประสบความสำเร็จ	1.84	.70	4.74	.50	2.90	91.77
9. นักเรียนขยันฝึกซ้อมกีฬาจนได้รับชัยชนะ	1.44	.56	4.82	.38	3.38	94.94

ตาราง 17 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน การพัฒนา (N= 63)		หลัง การพัฒนา (N=63)		ผลต่าง	ร้อยละ ความ ก้าวหน้า
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
10. นักเรียนจะอ่านหนังสือซ้ำๆ ใน บทเรียนที่ยากเมื่อไม่เข้าใจจะถาม ทันที	1.68	.64	4.47	.73	2.79	84.04
2. ความประหยัด	(2.05)	(.68)	(4.43)	(.67)	2.38	80.68
11. นักเรียนใช้เงินของพ่อแม่ด้วยความ ประหยัด	1.85	.69	4.47	.73	2.62	83.17
12. นักเรียนไปโรงเรียนโดยรถ สาธารณะเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย	2.11	.62	4.65	.59	2.54	87.89
13. นักเรียนใช้โทรศัพท์เมื่อมีความจำเป็น	2.07	.84	4.74	.50	2.67	91.13
14. นักเรียนซื้อเสื้อผ้าด้วยความ ประหยัด	1.79	.62	4.74	.50	2.95	91.90
15. นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความเรียบ ง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ	1.77	.65	4.74	.50	2.97	91.95
16. นักเรียนรู้จักใช้ทรัพย์สินส่วนตนและ ส่วนรวมอย่างคุ้มค่า	2.15	.70	4.85	.35	2.7	94.74
17. นักเรียนรู้จักทำบัญชีรับจ่ายของ ตนเองอยู่เสมอ	2.07	.76	4.14	.80	2.07	70.65
18. ไม่เปิดคอมพิวเตอร์ทิ้งไว้เมื่อไม่ใช้ งาน เพื่อลดกระแสไฟฟ้า	2.19	.61	4.25	.78	2.06	73.31
19. ไม่ควรเปิดตู้เย็นบ่อยครั้งจนเกิน ความจำเป็น	2.22	.75	4.26	.78	2.04	73.38
20. นักเรียนดึงปลั๊กออกก่อนการรีดผ้า เสร็จเรียบร้อยแล้วช่วยประหยัดไฟฟ้า	2.26	.65	4.46	.71	2.2	80.29

ตาราง 17 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน การพัฒนา (N= 63)		หลัง การพัฒนา (N=63)		ผลต่าง	ร้อยละ ความ ก้าวหน้า
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
3. ความซื่อสัตย์	(2.20)	(.71)	(4.68)	(.53)	2.48	88.57
21. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่เสมอ	2.41	.68	4.46	.71	2.05	79.15
22. นักเรียนมีความประพฤติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม	2.19	.61	4.46	.71	2.27	80.78
23. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อครูอาจารย์	2.22	.75	4.76	.46	2.54	91.37
24. นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อนๆ และตนเอง	2.25	.67	4.74	.43	2.49	90.55
25. นักเรียนไม่ขโมยของใช้ของเพื่อน	2.19	.66	4.82	.42	2.63	93.59
26. นักเรียนเก็บของเพื่อนได้แล้วคืนเพื่อน	2.34	.65	4.39	.77	2.05	77.07
27. นักเรียนไม่มีเล่ห์เหลี่ยมคดโกงเพื่อเมื่อมีโอกาส	2.23	.83	4.82	.42	2.59	93.50
28. นักเรียนมีความประพฤติที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง	2.12	.72	4.69	.55	2.57	89.24
29. นักเรียนมีความจริงใจปราศจากความรู้สึก ลำเอียง	2.14	.83	4.87	.33	2.73	95.45
30. นักเรียนไม่ทำให้พ่อแม่และครูเดือดร้อน	1.96	.67	4.79	.48	2.83	93.09

ตาราง 17 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน การพัฒนา (N= 63)		หลัง การพัฒนา (N=63)		ผลต่าง	ร้อยละ ความ ก้าวหน้า
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
4. ความมีวินัย	(2.04)	(.72)	(4.60)	(.61)	2.56	86.49
31. นักเรียนมีวินัยในตนเอง	2.04	.72	4.79	.48	2.75	92.91
32. นักเรียนทิ้งขยะในที่ที่โรงเรียนจัดไว้	1.95	.79	4.50	.73	2.55	83.61
33. นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน	2.11	.65	4.76	.46	2.65	91.70
34. นักเรียนมาโรงเรียนเข้าแถวตรงต่อเวลา	2.12	.63	4.73	.62	2.61	90.63
35. นักเรียนเข้าแถวตามลำดับเมื่อจัดซื้อสินค้า	2.17	.70	4.68	.56	2.51	88.69
36. นักเรียนไม่ประพฤติตนขัดต่อขนบธรรมเนียมอันดีงาม	2.00	.74	4.26	.80	2.26	75.33
37. นักเรียนไม่เข้าไปในสถานที่ไม่สมควรเช่นสถานเริงรมย์ฯลฯ	2.31	.75	4.26	.80	1.95	72.49
38. นักเรียนไม่สูบบุหรี่ หรือเสพสุรายาเสพติด	1.92	.70	4.82	.42	2.9	94.16
39. นักเรียนไม่เล่นการพนัน	1.76	.66	4.52	.71	2.76	85.19
40. นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีลธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ	2.17	.70	4.69	.55	2.52	89.05

ตาราง 17 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน การพัฒนา (N= 63)		หลัง การพัฒนา (N=63)		ผลต่าง (+, -)	ร้อยละ ความ ก้าวหน้า
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
5. ความมีน้ำใจ	(2.06)	(.70)	(4.40)	(.65)	2.34	79.59
41. นักเรียนอาสาช่วยพ่อแม่ทำงาน บ้านเสมอ	2.06	.78	4.80	.43	2.74	93.20
42. นักเรียนอาสาช่วยครูเก็บ สัมภาระบนโต๊ะ	2.00	.69	4.80	.43	2.8	93.33
43. นักเรียนช่วยเพื่อนทำงานใน โรงเรียน	2.03	.69	4.80	.43	2.77	93.27
44. นักเรียนอาสาช่วยเหลือกิจการ ของโรงเรียน	2.01	.79	4.74	.53	2.73	91.30
45. นักเรียนอาสาช่วยเพื่อทำงาน กลุ่มเสมอตามคำสั่งและ ความสามารถ	1.88	.69	4.30	.77	2.42	77.56
46. นักเรียนแบ่งปันเงินช่วยเพื่อนมี ความจำเป็นต้องใช้	2.06	.64	4.06	.80	2	68.03
47. นักเรียนเสียสละเงินแก่ผู้ที่ได้รับ ความเดือดร้อน	2.03	.67	4.30	.77	2.27	76.43
48. นักเรียนอาสาช่วย สร้างสรรค์สิ่งดีงามให้สังคมใน ชุมชน	2.11	.65	4.06	.80	1.95	67.47
49. นักเรียนช่วยเหลือสัตว์เมื่อมัน เกิดอันตราย	2.30	.63	4.06	.80	1.76	65.19
50. นักเรียนช่วยคนชราข้ามถนน ให้ รอดพ้นจากอุบัติเหตุ	2.15	.80	4.06	.80	1.91	67.02

จากตาราง 17 พบว่า พฤติกรรมการมีคุณธรรมนักเรียน พิจารณาตามตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ซึ่งประเมินโดยผู้ให้ข้อมูล หลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนการพัฒนา โดยก่อนการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 2.25$) ส่วนหลังการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 84.36

ดังนั้น การสะท้อนกลับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 สรุปได้ว่า สามารถพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ให้มีคุณธรรมตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด ประกอบด้วย 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย และ 5) ความมีน้ำใจ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมเกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้นสูงขึ้นได้ จากการใช้แบบประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมของนักเรียน ผลการพัฒนาอยู่ในระดับ มากที่สุด ดังนั้นกลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความคิดเห็นตรงกันว่าคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สูงขึ้นในระดับมากถึงมากที่สุด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครพนม เขต 2 โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักการของการวิจัยตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart เป็นกระบวนการในการศึกษาประกอบไปด้วยการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติการ 3) การสังเกตการณ์ และ 4) การสะท้อนกลับ (องอาจ นัยพัฒน์. 2551 : 301 – 303) ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. กลุ่มเป้าหมาย
3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผลการวิจัย
6. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ทำวิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการทำวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครพนม เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครพนม เขต 2
3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครพนม เขต 2

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย แบ่งเป็น

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 16 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย คือ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน

ชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 ที่สนใจทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย คือ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 ทั้งหมด 14 ห้อง จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากความสมัครใจเข้าร่วมทำวิจัย

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 63 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้นิเทศ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ

1.2.2 วิทยากร คือ ผู้ที่ให้ความรู้ในการอบรมคุณธรรม ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 2 คน คือ นายขวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ และพระใบฎีกาชีวา อนุตฺตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำ อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ผู้เชี่ยวชาญด้านการอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน

1.2.3 ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน คือ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น และตัวแทนศิษย์เก่า ซึ่งเต็มใจเข้าร่วมการทำวิจัย

1.2.4 ตัวแทนนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาโดยการเจาะจง จากนักเรียน 9 ห้อง ห้องละ 2 คน คือ หัวหน้าห้องและรองหัวหน้าห้อง

1.2.5 ตัวแทนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากนักเรียน 5 ห้อง ห้องละ 2 คน คือ หัวหน้าห้องและรองหัวหน้าห้อง

1.2.6 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 28 คน ซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่คัดเลือกมา และเป็นผู้ปกครองของนักเรียนคนอื่นๆ

1.3 กลุ่มเป้าหมายการพัฒนา

กลุ่มเป้าหมายการพัฒนา คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2556 โดยเป็นนักเรียนจำนวน 338 คนประกอบด้วย

- 1.3.1 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 35 คน
- 1.3.2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 35 คน
- 1.3.3 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 41 คน
- 1.3.4 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 45 คน
- 1.3.5 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 50 คน
- 1.3.6 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 48 คน
- 1.3.7 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 25 คน
- 1.3.8 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 24 คน
- 1.3.9 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 35 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการวงจร PAOR ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart (องอาจ นัยพัฒน์. 2551 : 301 – 303) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การปฏิบัติการ (Action) 3) การสังเกตการณ์ (Observation) และ 4) การสะท้อนกลับ (Reflection) เพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การวางแผน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพและปัญหาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ดังนี้ คือ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินการประชุมอภิปราย เกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการและร่วมกันคิดหาแนวทางหรือวิธีการเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

2. การปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้คือ การประชุมเพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี ในวันพุธ ที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2556 การศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ 1 โรงเรียน ซึ่งได้แก่ โรงเรียนสามผงวิทยาคม ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในวันศุกร์ ที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2556 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ในวันจันทร์ที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2556 การจัดกิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโดยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา รวมทั้งการนิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารและหัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป

3. การสังเกตการณ์

หลังจากได้รับการประชุมเชิงปฏิบัติการมีการนิเทศติดตามตามแผนที่กำหนด ดังนี้คือ การนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรการไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนต้นแบบของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและคณะครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีโดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การนิเทศติดตามการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน และการร่วมมือกันทำงานของคณะครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี และการนิเทศติดตามพฤติกรรมนักเรียน การแสดงความคิดเห็นและการร่วมกันหาแนวทางพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนว

โรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครพนม เขต 2

4. การสะท้อนกลับ

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้กำหนดการสะท้อนกลับ การดำเนินการดังนี้คือ
เก็บรวบรวมข้อมูลจากการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียน
ชุมชนเอื้องก่อนาคีตามแนวทางการพัฒนา 4 แนวทาง คือ 1) การศึกษาดูงานโรงเรียน
ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ
3) จัดกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถี
ชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา และ
4) การนิเทศติดตามเพื่อแนะนำและช่วยเหลือผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยแล้วประมวลผลใน
ภาพรวม และ สรุปผลการดำเนินงานถ้าพบส่วนดีก็ดำเนินการต่อไป แต่ถ้าพัฒนาแล้วยัง
ได้ผลไม่เป็นที่พอใจก็นำข้อมูล ปัญหาอุปสรรคมาเป็นข้อมูลในการวางแผนแก้ปัญหาตาม
ขั้นตอนการวิจัยใน 4 ขั้นตอน ในวงรอบต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชน
เอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า

1.1 สภาพการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
โรงเรียนได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนการ
ดำเนินงาน เช่น กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน กิจกรรมทำบุญตักบาตรใน
โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ จัดทำหลักสูตร
สถานศึกษาที่นำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับรายวิชาทุกกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ ครูมีแผนการพัฒนาการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนได้ร่วมคิด ส่งเสริมให้ครู
นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน มีบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ด้านการบริหารจัดการ
โรงเรียนได้จัดประชุมเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถิพุทธและมีการสะท้อนผลการดำเนินงาน ให้สาธารณะ
ชนได้ทราบ การจัดงานบุญฟังเทศน์มหาชาติ นำนักเรียนไปเข้าค่ายคุณธรรมที่วัดประจำ

โรงเรียนคือ วัดทรายคำและเผยแพร่ผลการดำเนินงานให้ สาธารณชนได้รับทราบโดยได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ผลการดำเนินงานให้สาธารณชนทราบ

1.2 ปัญหาด้านการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนประสบปัญหาดังนี้ คือ การจัดทำป้ายคติธรรมคำสอนมีจำนวนน้อยไม่หลากหลาย กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตนักเรียนส่วนมากไม่เข้าร่วมกิจกรรมไม่เห็นความสำคัญ โรงเรียนไม่ได้นิมนต์พระหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธศาสนาเป็นวิทยากรช่วยสอนอย่างต่อเนื่อง ขาดการประชุมเพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนคณะกรรมการนิเทศไม่ได้นิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการประเมินผลไม่นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ แผนพัฒนาในปีต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ในครั้งนี้ มี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ศึกษาดูงาน 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) การจัดกิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ มีกิจกรรม 5 ด้านคือ ด้านกายภาพ/สิ่งแวดล้อม ด้านบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการและด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตและ 4) การนิเทศภายในมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

2.1 การศึกษาดูงานโรงเรียนตัวอย่างคือโรงเรียนสามผงวิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนตัวอย่างได้บริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และเสียสละ ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา ร่วมกันดูแลและบำรุงรักษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การศึกษาดูงานโรงเรียนตัวอย่างทำให้คณะครูซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัยของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม ของนักเรียนเพิ่มขึ้น

2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวางแผนดำเนินการ ในระหว่างวันที่ 17-18 มิถุนายน 2556 พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้และประสบการณ์จากวิทยากร ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในความหมายของคุณธรรมนักเรียนกับสังคมมีความกระตือรือร้น สนุกสนาน มีความตระหนักในการะหน้าที่สร้างคุณธรรมเพิ่มมากขึ้นได้เห็นวิธีการพัฒนาคุณธรรม

2.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน พบว่าการพัฒนา

คุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ประกอบด้วยคุณธรรมนักเรียน 5 ด้าน คือ 1) ความขยัน 2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย และ 5) ความมีน้ำใจ มีแนวทางการพัฒนา 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

2.4 การนิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารและหัวหน้าฝ่ายวิชาการ

3. ผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบประเมินพฤติกรรมการพัฒนา

คุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ทราบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการแสดงพฤติกรรมพบว่า วงรอบที่ 1 ภายหลังการพัฒนาภาพรวมอยู่ในระดับมาก วงรอบที่ 2 ภายหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกตัวชี้วัด

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินพฤติกรรมที่มีคุณธรรม

นักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พิจารณาตามตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ซึ่งประเมินโดยผู้ให้ข้อมูล ภายหลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนการพัฒนา โดยก่อนการพัฒนามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 2.25$) ส่วนหลังการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 84.36

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ครั้งนี้โดยใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research : AR) ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่าสภาพการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนการดำเนินงาน ประกอบด้วย ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้ดูร่มรื่น โรงเรียนได้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ เช่น กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน กิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียน กิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่นำเอาหลักธรรมในมาบูรณาการเข้ากับรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนได้จัดประชุมเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธและมีการสะท้อนผลการดำเนินงาน ให้สาธารณชนได้ทราบ การจัดงานบุญฟังเทศน์มหาชาติ นำนักเรียนไปเข้าค่ายคุณธรรมที่วัดประจำโรงเรียนคือ วัดทรายคำ จัดทำเอกสารเผยแพร่ผลการดำเนินงานให้สาธารณชนทราบ นักเรียนยังขาดคุณธรรม นักเรียนไม่มีระเบียบวินัยไม่รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวไม่ฟังประสงค์ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นไม่รู้จักการดูแลรักษาสิ่งของที่เป็นสาธารณะสมบัติ พ่อแม่ผู้ปกครอง และครูต้องคอยกำกับ ดูแลพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด นักเรียนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน ไม่เชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำลายข้าวของที่เป็นสาธารณะสมบัติ ไม่ใส่ใจเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โรงเรียนมีกฎระเบียบข้อตกลงเพื่อควบคุมพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมขาดสัมมาคารวะ ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม โรงเรียนมีการแบ่งเวรหน้าที่ในการรับผิดชอบทำความสะอาด โรงเรียนเน้นจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบกลุ่ม นักเรียนไม่มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับคนอื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก 1) สภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง 2) ครูไม่มีความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน 3) การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสันต์ อ่อนมิตร (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนท่าวังวิทยาคาร จังหวัดลพบุรี

ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนท่าวังวิทยาคาร มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าผู้บริหารและครูมีคุณลักษณะที่ดี มีการบริหารจัดการกายภาพและสิ่งแวดล้อม สงบ ร่มรื่น เรียบง่ายใกล้ชิดธรรมชาติ ด้านกระบวนการ พบว่า มีการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ยิ้มแย้ม มีเมตตาต่อกัน มีกิจกรรมการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ด้านผลผลิต พบว่า ผู้เรียนได้พัฒนากาย ศีล จิตและปัญญาอย่างบูรณาการ มีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ด้านผลกระทบ พบว่า บ้าน วัดและโรงเรียนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ และความไว้วางใจ เชื่อมมั่น ศรัทธา จากผู้ปกครองและชุมชน ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

ปัญหาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนจากการประเมินตนเองของโรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาดี ประจำปีการศึกษา 2555 และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ขาดความมีระเบียบวินัย ชอบเอาเปรียบผู้อื่น ไม่ชอบช่วยงานบ้าน มีความเห็นแก่ตัว ไม่รู้จักอดออม ซื่อแต่สิ่งของที่ไม่จำเป็น แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวไม่เหมาะสม ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครองและขอให้ทางโรงเรียนช่วยกำชับว่ากล่าวตักเตือน อบรม สั่งสอนและใช้กิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ สิริวิรัตน์ เพ็งบุญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองยาว อำเภอเบญจลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้น นักเรียนยังขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพการเป็นนักเรียน การใช้สิ่งของในโรงเรียนถูกปล่อยปละละเลย และขาดระบบในการควบคุมดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาดความเอาใจใส่การดูแลพฤติกรรมของนักเรียน รวมทั้งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนและนักเรียนขาดความรับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางสถานศึกษาสอดคล้องกับสมเดช ใจหวัง (2547:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียน บ้านไพร อำเภอบึง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้น นักเรียนยังขาดความมีวินัยในตนเอง ขาดความเป็นระเบียบในการแต่งกาย ไม่มีการรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ขาดความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และไม่เคารพกฎระเบียบของโรงเรียน

2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ดำเนินการพัฒนาดังนี้ คือ การศึกษาดูงานโรงเรียนตัวอย่างที่โรงเรียนสามผงวิทยาคม ผู้ร่วมวิจัยมีความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์โครงการเป็นไปอย่างทั่วถึงทันเวลา ได้รับตัวอย่างเอกสารจากโรงเรียนสามผงวิทยาคม ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยได้ซักถามข้อสงสัยต่างๆ ทำให้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาดูงานในครั้งนี้เป็นอย่างมาก การประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้ร่วมวิจัยพึงพอใจกับความเหมาะสมของสถานที่จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการความเหมาะสมของอุปกรณ์/เทคโนโลยีต่างๆ ความเหมาะสมของเนื้อหาหลักสูตรการประชุมเชิงปฏิบัติการและวิทยากรเปิดโอกาสให้มีการซักถามและแนะนำได้ตรงประเด็นมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิทยากรเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้ผู้ร่วมวิจัยที่เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการได้เป็นอย่างดีจึงสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปประยุกต์ใช้พัฒนาคุณธรรมของนักเรียน นอกจากนี้ผู้ร่วมวิจัย ยังได้รับการนิเทศติดตามผลจากผู้นิเทศที่ทางโรงเรียนมอบหมายให้กำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน จากการพัฒนาบุคลากรทั้ง 3 กิจกรรมคือการศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตาม ส่วนการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนได้แก่ การจัดกิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความสามารถและมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้ร่วมวิจัยได้ทราบถึงข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม ของตนเอง จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาการปฏิบัติงานของตนและต้องการเตรียมนักเรียนเพื่อรองรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอกรอบสาม อาจเนื่องมาจากเนื้อหาในการอบรมมีมากแต่ระยะเวลาในการอบรมเชิงปฏิบัติการมีจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับชุดนิพนธ์ มະໂນມັຍ (2553 : 280-290) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัย แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงสง่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า การศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ทำให้คณะครูเกิดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมมากขึ้น และนำมากำหนดกระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงสง่าให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ต่อเนื่อง และครอบคลุมคุณธรรม ที่ต้องการให้เกิดขึ้น และสอดคล้องกับรจนา ภูทองไชย (2553 : 212-221) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การวิจัย

แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านคางสูงเจริญศิลป์
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนและ
 กระบวนการปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนประกอบด้วยการ วิเคราะห์
 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน การสัมภาษณ์ผู้บริหาร
 โรงเรียน คณะครู การศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ และการประชุมครูทั้งโรงเรียน
 เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยการใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 การติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โดยการสังเกต
 พฤติกรรมของนักเรียน การสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการจัดกิจกรรม
 พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนตามขั้นตอนต่างๆ ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เกิด
 การพัฒนาด้านความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความ
 สะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจเพิ่มมากขึ้นและสอดคล้องกับเกษม จันทร (2551
 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้โครงการอบรมธรรมมะเพื่อ
 พัฒนาจิตและโครงการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรมนำดวงใจทางไกลยาเสพติดในโรงเรียน
 บ้านปากห้วยฉลอง สำนักเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร พบว่า นักเรียนขาดวินัยเพราะครู
 ขาดทักษะด้านเทคนิค วิธีการ กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม
 จึงมีแนวคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติที่แตกต่างกันในการถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรม
 ให้กับนักเรียน ทำให้ผู้เรียนมีนิสัยก้าวร้าวไม่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน แต่งกายไม่
 เรียบร้อยผิดระเบียบของโรงเรียนอยู่ตลอดเวลา ขาดระเบียบวินัยตามสภาพของผู้เรียน
 นักเรียนขาดความซื่อสัตย์ สุจริตตามสภาพของนักเรียน นักเรียนขาดความเมตตากรุณา
 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม และนักเรียนมีนิสัยฟุ้งเฟ้อและเห่อตามสมัยนิยม
 ขาดการประหยัดและอดออม ทำให้เกิดปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนเป็น
 อย่างมากสอดคล้องกับสุริยา ผันพลี (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม
 จริยธรรม : กรณีศึกษาโรงเรียน เซนต์ยอเซฟศรีสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษานครพนม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม
 จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนเซนต์ยอเซฟศรีสงคราม ต้องได้รับการพัฒนาด้าน
 คุณธรรม จริยธรรม เนื่องจากนักเรียนส่วนมากยังขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ
 นักเรียนพูดคุยนินทาและส่งเสียงดัง ในขณะที่ครูสอนไม่สนใจครู ไม่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรม ไม่กล้า
 แสดงออก ขาดความมั่นใจในตนเองไม่ค่อยสนใจในการศึกษาเล่าเรียนและยังขาดความ
 รับผิดชอบต่อตนเองและบุคคลอื่น กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถี

พุทธโดยการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ปรึกษาหารือร่วมกันการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนว โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เพื่อกำหนดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน หลังจากที่ได้ไปศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบแล้ว โดยได้ตกลงร่วมกันจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโดยใช้กิจกรรมในการพัฒนา ดังนี้ ด้านกายภาพ สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม โดยมีพระพุทธรูปที่เด่น มีสวนพุทธธรรมประกอบด้วยต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา จัดทำป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เริ่มตั้งแต่ 17 มิถุนายน 2556 ถึง 30 กันยายน 2556 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตเริ่มตั้งแต่ 17 มิถุนายน 2556 ถึง 30 กันยายน 2556 โดยมีกิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำวัน กิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่างๆ เช่น นั่งสมาธิเป็นประจำวันก่อนเรียน กิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน กิจกรรมการสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์ โดยมีคณะครูผลัดเปลี่ยนกันเป็นวิทยากร และมีวิทยากรอีก 2 คน คือนายชวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ ศึกษาานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 และพระใบฎีกาชีวา อนุตฺตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำ อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม กิจกรรมบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรม ทุกห้องเรียนมีการกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยเข้าใจเหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกันด้านการเรียนการสอน สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนที่การบูรณาการหลักธรรมทั้งที่เป็นความรู้ (Knowledge) ศรัทธาค่านิยมคุณธรรม (Attitude) และการฝึกปฏิบัติธรรม (Practice) และประสานร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ทั้งสาระพระพุทธศาสนาและกลุ่มสาระหรือกิจกรรมอื่นๆ เริ่มตั้งแต่ 17 มิถุนายน 2556 ถึง 30 กันยายน 2556 ประกอบด้วย กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร คือ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร ในวันที่ 17 – 18 มิถุนายน 2556 และกิจกรรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์ ได้แก่ กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน ได้แก่ กิจกรรมเดินอย่างมีสติก่อน เข้าโรงอาหาร กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนการรับประทานอาหาร กิจกรรมรับประทานอาหารเช้าอย่างมีสติเช่น มีกติกากว่าไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ กิจกรรมขอบคุณหลังรับประทานอาหารเช้าและกิจกรรมนั่งสมาธิ 1 นาทีก่อนเรียน (อาจให้นักเรียนทำพร้อมกันหน้าห้องเรียน) กิจกรรมก่อนเลิกเรียน เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรม รำลึกพระคุณของผู้มีพระคุณและกิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ กิจกรรมประจำสัปดาห์ ได้แก่ กิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำวันพระและ กิจกรรมเนื่องใน

โอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โรงเรียนวิถิพุทธจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ การกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี คือกิจกรรมการยกย่องผู้ทำดี มีรางวัล ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาเน้นการประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันโดยภาพรวมสอดคล้องกับพระครูประโชติจันทร์ทวมิล (นาม จันทโชติ) (2555 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศห้วยขวางนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สอดคล้องกับชาติรี นามคุณ (2552: 166) ได้วิจัยการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนแกนนำโรงเรียนวิถิพุทธเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและสภาพของปัญหาการจัดการศึกษาและเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนา การจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธในโรงเรียนแกนนำโรงเรียนวิถิพุทธเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่าด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับการจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมโดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมพื้นฐานชีวิตโดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นคือ โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมพระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่าสำหรับแนวทางการพัฒนาได้แก่จัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้มีวิจารณ์ญาณในกิน อยู่ ดู ฟังเป็นและฝึกให้รู้จักการวางแผนชีวิตและมีทักษะชีวิตจัดกิจกรรมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการรักษาศีลเพื่อการอยู่กันเป็นสังคมอย่างเป็นสุขควรมีการหารูปแบบกิจกรรมพื้นฐานชีวิตที่เป็นรูปธรรมชัดเจนโดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แนวทางการพัฒนาเพื่อให้บ้าน วัด โรงเรียนได้รับประโยชน์ ได้แก่การส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้อง (ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง) เข้าใจในหลักปรัชญาการศึกษาตามแนววิถิพุทธและสร้างสรรค์ความร่วมมือตามหลักบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ส่งเสริมให้บ้าน (ชุมชน) วัด โรงเรียนทำกิจกรรมร่วมกันในโอกาสต่างๆ สอดแทรกวิถีพุทธเข้าไปในชุมชน ให้วัดแสดงธรรมเรื่องโรงเรียนวิถิพุทธให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ

3. ผลการติดตามการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยใช้แนวทางพัฒนา 4 แนวทาง คือ 1) ศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) การจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธ และ 4) การนิเทศติดตามและในวงรอบที่ 2 ได้ดำเนินการ 1 แนวทาง คือขยายเวลาในการจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธซึ่งมี

ผลการดำเนินการประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมของนักเรียนจากผู้ให้ข้อมูล ก่อนการพัฒนา ครูประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาดี โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความขยัน จะมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.93$) รองลงมาคือ ความประหยัด ($\bar{X} = 1.94$) และด้านที่มีมากที่สุดด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 2.25$) และวงรอบที่ 2 หลังการพัฒนานักเรียน ประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมของตนเองโดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความขยันจะมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) รองลงมาคือด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 4.68$) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความมีน้ำใจ ($\bar{X} = 4.40$) สอดคล้องกับการวิจัยของ มงคลสิน เตชะนิยม (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการดำเนินงาน การพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานโดยกิจกรรมค่าย คุณธรรมของนักเรียนพบว่า หลังการเข้าค่ายคุณธรรมนักเรียนมีพฤติกรรมจิตสาธารณะ สูงกว่าก่อนเข้าค่ายสอดคล้องกับการวิจัยของศีลธรรม โพทะนาม (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า หลังการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของเนตรนภิส แพงพา (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโมนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมจิตสาธารณะที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หลังจากมีการพัฒนา สอดคล้องกับ ทรงศักดิ์ สารรัตน์ (2553 : 95-96) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการ เสริมสร้างระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนหนองชนพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า จากการได้เข้าร่วมโครงการของนักเรียนทำให้พฤติกรรม การปฏิบัติตามระเบียบของทางโรงเรียนด้านต่างๆ ดีขึ้นมาก ด้านการแต่งกายถูกต้องตาม ระเบียบของทางโรงเรียนและด้านความประพฤติของนักเรียน แสดงว่าโครงการพัฒนาและ ส่งเสริมระเบียบวินัยของนักเรียน ช่วยทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยดีขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรจนา ภูทองไชย (2553 : 212-221) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัย แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านคางสูงเจริญศิลป์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โดย การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน การสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการจัด กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนตามขั้นตอนต่างๆ ทำให้นักเรียน

กลุ่มเป้าหมาย เกิดการพัฒนาด้านความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจเพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับจรัล เพชรดี (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ระดับการดำเนินงานตามตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติงานระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนไม่แตกต่างกันระดับการดำเนินงานด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตและด้านการเรียนการสอนแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารและครูควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนอย่างจริงจังเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการส่งนักเรียนประกวดโครงการเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ที่หน่วยงานต่างๆ ที่จัดประกวดหรือแข่งขัน เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

1.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม ของนักเรียนควรมีระยะเวลาในการวัดและประเมินผลโครงการพอสมควรเพราะคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ ค่านิยมและทักษะของนักเรียน

1.3 การนิเทศติดตามผลควรใช้วิธีการนิเทศที่หลากหลายจะสามารถพัฒนาบุคลากรให้เกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาคุณธรรม นักเรียนได้ดียิ่งขึ้น และดำเนินการนิเทศติดตามผลอย่างเป็นระบบจะทำให้การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาคุณธรรม ของนักเรียนควรควบคู่กับการพัฒนาบุคลากร เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของครูและนักเรียน

2.2 ควรทำการวิจัยเฉพาะด้านเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาคุณธรรมแก่นักเรียนอย่างยั่งยืน เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาด้านความมีวินัยของ

นักเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ในโรงเรียน
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่นของนักเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์

บรรณานุกรม

- กมล สดประเสริฐ. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เจ.เอ็น.ที, 2540.
- กฤษฎา เมะลาชี. ครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- กระทรวงศึกษาธิการ. คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ. (นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา), 2550.
- กรมการศาสนา. คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2552.
- กำแพง จิตมา. การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2548.
- เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา, 2543.
- โกสินทร์ มะละกา. ครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- คณะกรรมการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. ความหมายโรงเรียนวิถีพุทธ. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : <http://www.moe.go.th/tstyle.html>, 2549.
- จรัส เพชรดี. การดำเนินงานตามโครงการวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ชุมพร เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2550.
- เจษฎาพงศ์ สิทธิยา. ครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- เจสสิยา บุรีภักดี และคณะ. วิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์, 2545.
- ชฎิล นิ่มนวล. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความภักดีต่อองค์กร. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. ศิลปากร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.
- ชาตรี นามคุณ. การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธ เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. การบริหารจัดการแบบมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : บุคแบงก์, 2548.

- ชูชีพ พุททประเสริฐ. การพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยครูภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
- คุณพล สุนทรรัตน์. การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.
- ติน ปรัชญพฤทธิ และอิสระ สุวรรณพล. ปทานุกรมการบริหาร. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2544.
- ทรงชัย สิงห์ฮ้อย. ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- ทิพาดี เมฆสุวรรณ. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ : คณะปฏิรูปราชการ, 2539.
- ธงชัย สันติวงษ์. ทฤษฎีการจูงใจ. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- ธนวัฒน์ คะคุณ. นักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- ธีรยุทธ์ หล่อเลิศรัตน์. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคลภาครัฐ
หน่วยที่ 8 – 15. พิมพ์ครั้งที่ 11. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2544.
- ธีระวัฒน์ สุธาจิรังค์กุล. สภาพและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุตรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี, 2550.
- นงลักษณ์ วิรัชชัยและคณะ. รายงานการวิจัยเรื่องการนำร่องการใช้ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2551.
- นพดล เสงเจริญ. เทคนิคการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ. วารสารข้าราชการ, 2446.
- นพพล เพ็ญคำ. ครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- นวรรตน์ ลำสิงมาตย์. นักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- นิภากร ไชยรินทร์. ครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.
- บงอร ผาพองยุ่น. ครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- ประสาน ต่างใจ. สนทนากับ นพ.ประสาน ต่างใจ หลังโลกร้อนเราจะมีชีวิตอยู่อย่างไร.
กรุงเทพฯ : สานแสงอรุณ, 2551.
- ปิยนันท์ รุ่งรุจีไพศาล. แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถีพุทธ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2551.

- ปิยดา กะตะนารี. นักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- ปรีชา เตังศิริวัฒนา. การพัฒนาบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต
พายัพ. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.บ. เชียงใหม่. : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2543.
- พยอม วงศ์สารศรี. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2542.
- พระมหาดำรงค์ วรเสโน. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการศึกษากับประสิทธิผล
ของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2552.
- พระลือชัย อ่อนศรี. ความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ บธ.ม.
พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2550.
- พระอธิการประภาส นีกะระโทก. การพัฒนาดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของ
นักเรียนโรงเรียนบ้านทับช้าง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. การศึกษา
ค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- พรนภา ผาสี. นักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- พลชัย ชุมปัญญา. ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร, 2551.
- พัลลภ อภัยศรี. นักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- พันธุ์ทิพย์ รามสูต. การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : พี.เอ.ลิฟวิ่ง, 2545.
- พันธุ์นิภา แยมชุตี. การพัฒนาบุคลากรโรงเรียนเทคโนโลยีหมู่บ้านครู ภาคเหนือ.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- พิภพ วังเงิน. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา, 2547.
- ภัทรพล ภาโสสม. นักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.
- ยาใจ พรหมวงศ์. การประเมินโครงการโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนบ้านเวียงผาง
จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.
- ยุทธพร พรเพชร. นักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.

- รจนา ภูทองไชย. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
ของนักเรียนโรงเรียนบ้านคางสูงเจริญศิลป์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร :
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2553.
- รัตนะ บัวสนธ์. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์
พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2541.
- ราชกิจจานุเบกษา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนัก
นายกรัฐมนตรี, 2550.
- โรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาคี. รายงานผลการเรียนประจำปีการศึกษา 2555. งานบริหาร
วิชาการ, 2555.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม
คุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา, 2550.
- วรารมณ์ บุญเพชร. การประเมินผลโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2550.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุวิริยาสาน, 2551.
- วิชาการ, กรม. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ. ม.ปป.
- วิลาพัฒน์ อรุณบุญนวลชาติ. การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมตามแนวไตรสิกขา
เพื่อเสริมสร้างควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ถ่ายเอกสาร, 2547.
- วิสันต์ อ่อนมิตร. การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนท่าวัง
วิทยาคาร จังหวัดลพบุรี. ภาคนิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนคร, 2549.
- ศรีสุตา ช่วยรักษา. การประเมินผลการจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร :
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2550.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 5,
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. สำนักพัฒนา

- นวัตกรรมการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2542.
- _____. วารสารวิชาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.
- _____. วารสารวิชาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- _____. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ :
ออบบ้า, 2548.
- _____. การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด, 2550.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). คุณลักษณะและ
กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของประเทศนิวซีแลนด์ กรุงเทพฯ:
บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2549.
- สภาการศึกษา, สำนักงานเลขาธิการ. การประชุมสภาการศึกษาโครงการคุณธรรม
นำความรู้กระทรวงศึกษาธิการ. 21 ธันวาคม 2549. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา, 2549.
- _____. รายงานเบื้องต้นการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ :
ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, 2550.
- สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูและ
บุคลากรทางการศึกษา ปี 2549-2551. กรุงเทพฯ : สำนักปลัดกระทรวง
กระทรวงศึกษาธิการ, 2548.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนารวมชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โอเดียน
สโตร์, 2545.
- สมคิด บางโม. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏ
พระนคร, 2544.
- สมคิด บางโม. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2540.
- สมบัติ ห้ายเรือคำ. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหลักสูตรการวิจัย
เชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนสำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2547.
- สงัด อุทรานันท์. การนิเทศการศึกษา : หลักการ ทฤษฎีและปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

สวัสดิการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. หลักการบริหารเบื้องต้น.

กรุงเทพฯ : สัมหวาน, 2544.

สุริยา คชะวงศ์. ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2548.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559).

กรุงเทพฯ : พรึกหวานการฟิค, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พรึกหวาน

การฟิค, 2545.

สำเนียง ศรีสุนช่วง. สภาพและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุทรธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุทรธานี :

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุทรธานี, 2550.

สำราญ อินทริง. ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.

สุปัน เดชประเสริฐ. การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

อุทรธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุทรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุทรธานี, 2550.

สุภาวงศ์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สุวรรณ วิลารักษ์. การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ฉะเชิงเทรา เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ฉะเชิงเทรา, 2551.

สุวิมล ว่องวานิช. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา. การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. เอกสารประกอบการสอน

มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.

แสนศักดิ์ พิเดช. ครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.

องอาจ นัยพัฒน์. การออกแบบการวิจัย : วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ

และผสมผสานวิธีการ. วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพการ

พฤติกรรม. กรุงเทพฯ : แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

อดิศักดิ์ วงศ์ชูและประสงค์ กลางประพันธ์. ครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.

อมรา พงศ์ศาศิขญ์. “ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ”, การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2544.

อรุณ รักรธรรม. การพัฒนารายการ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2536.

อารียา อุผา. นักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.

อัสนัย อำเคาเพท. นักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์, 2556.

Belief Influence the Integration. Chinese University of Hong Kong (People’s Republic of China). In Umi – Pro – Quest – Direct.” Dissertation Abstracts International. 102 : 2003.

Biskin, Donald S ; & Hoskinson Kenneth. “An Experimental test of the Effect of Structured Discussions of Moral Dilemmas Found in Children’s Literatures on Moral Reasoning” The Elementary School Journal. 77 (5) : 407, 1997.

Chan, K, J. “Integrating the Curriculum : How do Secondary School Teacher

Cranley, Mary Elizabeth. “Tessaban School : The Moral Life of a Thai Primary School,” Dissertation Abstracts International. 64(05) : 1531–A ; November, 2003.

Enciso, Raymond Paz. “Perceptions of Students Discipline : Viewpoints to Students, Teachers, and Administrators,” Maters Abstracts International. 39(4) : 961 ; August, 2001.

Johnson, Constance Ellen. “Effects of Interdisciplinary Team an Teacher Advisory Groups on Middle School Discipline,” Dissertation Abstracts International. 57(7) : 2769–A ; January, 1997.

Kazuaki A. J. “Making equality in 40 national education systems,” Dissertation Abstracts International. 61–03A : 2000.

Kitchener, K. Foundations of Ethical. Research and Teaching in Psychology. Mahwah New Jersey : Lawrence Erlbaum Associatse, 2000.

Krebbs, M. J. "A case study : Infusing Catholic Values Throughout the Curriculum. Fordham University." Dissertation Abstracts International. 36 : 1997.

Lewis, Christine Limn. "The Relationship of Moral Development and Cognitive Development Within Gifted Students in the Light of the Variables of Sex Socioeconomic Status and Age" Dissertation Abstracts International. 42 : 5008-A : 1997.

Tucker, Gina Marie. "Discipline : Bermuda High School Student, Teacher, Parent, and Administrator Perceptions of the Causes of Misbehavior," Dissertations Abstracts International. 59(07) : 2290-A ; January, 1998.

Wark, Gillian R. "Real-life Moral Judgment," Dissertation Abstracts International. 58(04) : 2183-B ; October, 1997.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ภาคผนวก ก
เครื่องมือและผลการวิเคราะห์เครื่องมือในการวิจัย

ภาคผนวก ก - 1

แบบสัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

แบบสัมภาษณ์

การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการของโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษายโสธร เขต 2

ผู้สัมภาษณ์

.....

ผู้ให้สัมภาษณ์

.....

วันที่ทำการสัมภาษณ์ เวลา น.

หัวข้อที่สัมภาษณ์

ตามความคิดของท่านเกี่ยวกับการดำเนินการของโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียน
ชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร และมีปัญหาการดำเนินงานอย่างไร ในหัวข้อต่อไปนี้

1. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมการ ดำเนินการของโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชน
เอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร

สภาพ

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

2. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับ การจัดสภาพและองค์ประกอบการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
คุณธรรมนักเรียนในแต่ละด้านเป็นอย่างไร

2.1 ด้านกายภาพ

สภาพ

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

2.2 ด้านการจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต

สภาพ

ปัญหา/อุปสรรค

2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน

สภาพ

ปัญหา/อุปสรรค

2.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์

สภาพ

ปัญหา/อุปสรรค

2.5 ด้านการบริหารจัดการ

สภาพ

ปัญหา/อุปสรรค

3. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาของโรงเรียนวิสุทธิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร

สภาพ

ปัญหา/อุปสรรค

4. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ในการดำเนินการโรงเรียนวิสุทธิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร

สภาพ

ปัญหา/อุปสรรค

5. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องในการดำเนินการโรงเรียนวิสุทธิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร

สภาพ

ปัญหา/อุปสรรค

6. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงานโรงเรียน
วิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร

สภาพ

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

7. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนและจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานเกี่ยวกับ
ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร

สภาพ

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

แบบประเมินเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์
การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการของโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครพนม เขต 2
(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง ขอให้ท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
 เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชน
 เอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครพนม เขต 2
 โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อนำมา
 ปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์

รายการประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	+1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
1. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมการ ดำเนินการของโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชน เอื้องก่อนาคีเป็นอย่างไร - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค				
2. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการจัดสภาพและ องค์กรประกอบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม นักเรียนในแต่ละด้านเป็นอย่างไร เป็นอย่างไร 2.1 ด้านกายภาพ - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค 2.2 ด้านการจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค				

รายการประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	+1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค 2.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค 2.5 ด้านการบริหารจัดการ - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค				
3. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ในการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค				
4. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ในการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค				
5. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องในการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค				

รายการประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	+1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
6. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผลและ เผยแพร่ผลการดำเนินงานโรงเรียน วิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค				
7. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนและ จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานเกี่ยวกับดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี เป็นอย่างไร - สภาพ - ปัญหา/อุปสรรค				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

ตำแหน่ง.....

ตาราง 18 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบสัมภาษณ์การศึกษาสภาพและ
 ปัญหาการดำเนินการของโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาดี สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	สรุป	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2.1	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2.2	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2.3	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2.4	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2.5	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
3	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
4	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
5	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
6	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
7	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย

ภาคผนวก ก - 2

แบบบันทึก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

แบบบันทึกการประชุม

การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ครั้งที่/2556

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. สถานที่ประชุม

.....

1. ผู้เข้าร่วมประชุม

1.1

1.2

1.3

1.4

1.5

1.6

2. ระเบียบวาระการประชุม

2.1 ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องประธานแจ้งให้ทราบ

.....
.....

ผลการประชุม

.....
.....
.....

2.2 ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

.....
.....

ผลการประชุม

.....
.....
.....

2.3 ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

.....

ผลการประชุม

.....

2.4 ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

.....

ผลการประชุม

.....

2.5 ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่นๆ

.....

ผลการประชุม

.....

3. ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็น

.....

ปิดประชุมเวลา.....น.

ลงชื่อ.....ผู้บันทึกการประชุม

(.....)

ตำแหน่ง.....

แบบประเมินเครื่องมือ แบบบันทึกการประชุม
การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง ขอให้ท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชน
เอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อนำมา
ปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์

รายการประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	+1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
1. ผู้เข้าร่วมประชุม				
2. ระเบียบวาระการประชุม 2.1 ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องประธานแจ้งให้ทราบ 2.2 ระเบียบวาระที่ 2 รับรองรายงานครั้งที่แล้ว 2.3 ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเสนอเพื่อทราบ 2.4 ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา 2.5 ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่นๆ				
3. ข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็น				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

ตำแหน่ง.....

ตาราง 19 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบบันทึกการประชุม

การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อ
นาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	สรุป	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
3	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย

แบบบันทึกการศึกษาดูงาน

ผู้บันทึก.....

สถานที่ศึกษาดูงาน.....

วันที่.....เวลา.....น.

คำชี้แจง ผลการดำเนินกิจกรรมการศึกษาดูงานในครั้งนี้ทำให้ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2 ในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2 จากการศึกษาดูงานครั้งนี้อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

2. ผลที่ได้จากการศึกษาดูงานครั้งนี้ มีอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

3. การดำเนินงานในการศึกษาดูงานครั้งนี้ท่านได้รับประโยชน์อย่างไร

.....
.....
.....
.....

4. ท่านได้ประโยชน์จากการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

5. ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ที่ได้จากการศึกษาดูงาน

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

แบบประเมินเครื่องมือ แบบบันทึกการศึกษาดูงาน
การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2
(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง ขอให้ท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
 เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชน
 เอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2
 โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อนำมา
 ปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์

รายการประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	+1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา คุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคีสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต2 จากการศึกษาดูงานครั้งนี้หรือไม่				
2. ผลที่ได้จากการศึกษาดูงานครั้งนี้ มี อะไรบ้าง				
3. การดำเนินงานในการศึกษาดูงานครั้งนี้ท่าน ได้รับประโยชน์อย่างไร				
4. ท่านได้ประโยชน์จากการศึกษาดูงานเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียน วิถีพุทธมีอะไรบ้าง				
5. ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรม นักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ที่ได้จาก การศึกษาดูงาน				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

ตำแหน่ง.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ตาราง 20 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบบันทึกการศึกษาดูงานเกี่ยวกับ
การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อ
นาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	สรุป	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
3	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
4	1	1	0	1	1	4	.80	เห็นด้วย
5	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย

แบบบันทึกการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

ครั้งที่.....

การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ที่	ชื่อ - สกุล	รายการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล					
		การเตรียมการ	การจัดสภาพและองค์ประกอบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน	การพัฒนาตามระบบไตรสิกขา	การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด	การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง	การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							

ลงชื่อ.....ผู้นิเทศ ติดตาม และประเมินผล

(.....)

วันที่...../...../.....

แบบประเมินเครื่องมือ แบบบันทึกการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2
(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง ขอให้ท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
 เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชน
 เอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2
 โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุง
 แก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์

รายการประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	+1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
1. การเตรียมการ				
2. การจัดสภาพและองค์ประกอบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน				
3. การพัฒนาตามระบบไตรสิกขา				
4. การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด				
5. การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

ตำแหน่ง.....

ตาราง 21 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบบันทึกการนิเทศ ติดตามและ
ประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชน
เอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	สรุป	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
3	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
4	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
5	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย

แบบบันทึกกิจกรรม

การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

บันทึกครั้งที่.....

เรื่องที่บันทึก.....

วัน เดือน ปี.....

สถานที่บันทึก.....เวลา.....น.

รายการบันทึก	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	ผลที่ได้รับ
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

(.....)

แบบประเมินเครื่องมือ แบบบันทึกกิจกรรม

การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง ขอให้ท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยกาเครื่องหมาย ✓
ลงในช่องความคิดเห็นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์

รายการประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	+1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
1. รายการบันทึก				
2. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ				
3. ผลที่ได้รับ				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

ตำแหน่ง.....

ตาราง 22 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบบันทึกกิจกรรม การพัฒนา
 คุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	สรุป	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
3	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย

ภาคผนวก ก - 3

แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อน

นาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้สำหรับนักเรียนโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
 2. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อการวิจัย เรื่องการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
 3. แบบสอบถามมีสามส่วน
 - 3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 3.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความขยัน 2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย และ 5) ความมีน้ำใจ
 - 3.3 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
 4. ในการตอบแบบสอบถามขอความกรุณานักเรียนตอบคำถามทุกข้อและคำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บเป็นความลับ จะไม่มีผลเสียต่อตัวนักเรียนและโรงเรียนของท่านด้วยแต่ประการใด
 5. เมื่อท่านตอบแบบสอบถามเสร็จแล้วกรุณาตรวจสอบอีกครั้งว่าท่านได้ตอบครบทุกข้อแล้วหรือไม่ แบบสอบถามที่ท่านตอบครบทุกข้อท่านนั้นจะเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และนำมาใช้วิจัยครั้งนี้
- ผู้วิจัยหวังว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความร่วมมือจากนักเรียนทุกคน

เกียรติศักดิ์ แป๊ะโค

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ 10-12

☐ 13-15

☐ 16 - 18

3. ระดับชั้นที่เรียน

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

4. สถานภาพทางครอบครัว

☐ อยู่กับบิดามารดา

☐ อยู่กับบิดา

☐ อยู่กับมารดา

☐ อื่นๆ.....

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียน

ชุมชนเอื้องก่อนาคี จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความขยัน 2) ความประหยัด

3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย และ 5) ความมีน้ำใจ

คำชี้แจง

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
0	นักเรียนตื่นนอนก่อน 05.00 น.ทุกวัน		✓			
00	นักเรียนซักชุดนักเรียนด้วยตัวเองทุกวัน	✓				

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1. ความขยัน						
1.	นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน					
2.	นักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้าตรงตามเวลาทุกวัน					
3.	นักเรียนติดตามข่าวสารด้านการศึกษา					
4.	นักเรียนตั้งใจเรียนหนังสือจนสอบได้คะแนนดี					
5.	นักเรียนช่วยเพื่อนๆ ทำงานเมื่อมีเวลาว่าง					
6.	นักเรียนมีความตั้งใจทำงานด้วยความแข็งขันและต่อเนื่อง					
7.	นักเรียนส่งการบ้านตรงตามเวลาที่ครูกำหนด					
8.	นักเรียนมีความมานะจนประสบความสำเร็จ					
9.	นักเรียนขยันฝึกซ้อมกีฬาจนได้รับชัยชนะ					
10.	นักเรียนจะอ่านหนังสือซ้ำๆ ในบทเรียนที่ยากเมื่อไม่เข้าใจ จะถามทันที					
2. ความประหยัด						
11.	นักเรียนใช้เงินของพ่อแม่ด้วยความประหยัด					
12.	นักเรียนไปโรงเรียนโดยรถสาธารณะเพื่อประหยัด ค่าใช้จ่าย					
13.	นักเรียนใช้โทรศัพท์เมื่อมีความจำเป็น					
14.	นักเรียนซื้อเสื้อผ้าด้วยความประหยัด					
15.	นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ					
16.	นักเรียนรู้จักใช้ทรัพย์สินส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า					
17.	นักเรียนรู้จักทำบัญชีรับจ่ายของตนเองอยู่เสมอ					
18.	ไม่เปิดคอมพิวเตอร์ทิ้งไว้เมื่อไม่ใช้งาน เพื่อลดกระแสไฟฟ้า					
19.	ไม่ควรเปิดตู้เย็นบ่อยครั้งจนเกินความจำเป็น					
20.	นักเรียนดึงปลั๊กออกก่อนการรีดผ้าเสร็จเรียบร้อย เพื่อช่วย ประหยัดไฟฟ้า					

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
3. ความซื่อสัตย์						
21.	นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่เสมอ					
22.	นักเรียนมีความประพฤติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม					
23.	นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อครูอาจารย์					
24.	นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อนๆ และตนเอง					
25.	นักเรียนไม่ขโมยของใช้ของเพื่อน					
26.	นักเรียนเก็บของเพื่อนได้แล้วคืนเพื่อน					
27.	นักเรียนไม่มีเล่ห์เหลี่ยมคดโกงเพื่อเมื่อมีโอกาส					
28.	นักเรียนมีความประพฤติที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง					
29.	นักเรียนมีความจริงใจปราศจากความรู้สึกลำเอียง					
30.	นักเรียนไม่ทำให้พ่อแม่และครูเดือดร้อน					
4. ความมีวินัย						
31.	นักเรียนมีวินัยในตนเอง					
32.	นักเรียนทิ้งขยะในที่ที่โรงเรียนจัดไว้					
33.	นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน					
34.	นักเรียนมาโรงเรียนเข้าแถวตรงต่อเวลา					
35.	นักเรียนเข้าแถวตามลำดับเมื่อจัดซื้อสินค้า					
36.	นักเรียนไม่ประพฤติตนขัดต่อขนบธรรมเนียมอันดีงาม					
37.	นักเรียนไม่เข้าไปในสถานที่ที่ไม่สมควรเช่นสถานเริงรมย์ ฯลฯ					
38.	นักเรียนไม่สูบบุหรี่ หรือเสพสุรา ยาเสพติด					
39.	นักเรียนไม่เล่นการพนัน					
40.	นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีลธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ					

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
5. ความมีน้ำใจ						
41.	นักเรียนอาสาช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านเสมอ					
42.	นักเรียนอาสาช่วยครูเก็บสัมภาระบนโต๊ะ					
43.	นักเรียนช่วยเพื่อนทำงานในโรงเรียน					
44.	นักเรียนอาสาช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน					
45.	นักเรียนอาสาช่วยเพื่อทำงานกลุ่มเสมอตามคำสั่งและความสามารถ					
46.	นักเรียนแบ่งปันเงินช่วยเพื่อนมีความจำเป็นต้องใช้					
47.	นักเรียนเสียสละเงินแก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน					
48.	นักเรียนอาสาร่วมช่วยสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้สังคมในชุมชน					
49.	นักเรียนช่วยเหลือสัตว์เมื่อมันเกิดอันตราย					
50.	นักเรียนช่วยคนชราข้ามถนน ให้ออกจากอุบัติเหตุ					

ส่วนที่ 3 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการพัฒนาคูณธรรม
นักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

แบบประเมิน

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาดิสังักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2
(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง ขอให้ท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการพัฒนา
คุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาดิสังักัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2 โดยกาเครื่องหมาย
✓ ลงในช่องความคิดเห็นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความ
สมบูรณ์

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		+1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
1. ความขยัน					
1.	นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน				
2.	นักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้าตรงตามเวลาทุกวัน				
3.	นักเรียนติดตามข่าวสารด้านการศึกษา				
4.	นักเรียนตั้งใจเรียนหนังสือจนสอบได้คะแนนดี				
5.	นักเรียนช่วยเพื่อนๆ ทำงานเมื่อมีเวลาว่าง				
6.	นักเรียนมีความตั้งใจทำงานด้วยความแข็งขันและต่อเนื่อง				
7.	นักเรียนส่งการบ้านตรงตามเวลาที่ครูกำหนด				
8.	นักเรียนมีความมานะจนประสบความสำเร็จ				
9.	นักเรียนขยันฝึกซ้อมกีฬาจนได้รับชัยชนะ				
10.	นักเรียนจะอ่านหนังสือซ้ำๆ ในบทเรียนที่ยากเมื่อไม่เข้าใจจะถามทันที				
2. ความประหยัด					
11.	นักเรียนใช้เงินของพ่อแม่ด้วยความประหยัด				

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		-1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
12.	นักเรียนไปโรงเรียนโดยรถสาธารณะเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย				
13.	นักเรียนใช้โทรศัพท์เมื่อมีความจำเป็น				
14.	นักเรียนซื้อเสื้อผ้าด้วยความประหยัด				
15.	นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ				
16.	นักเรียนรู้จักใช้ทรัพย์สินส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า				
17.	นักเรียนรู้จักทำบุญรับจ่ายของตนเองอยู่เสมอ				
18.	ไม่เปิดคอมพิวเตอร์ทิ้งไว้เมื่อไม่ใช้งาน เพื่อลดกระแสไฟฟ้า				
19.	ไม่ควรเปิดตู้เย็นบ่อยครั้งจนเกินความจำเป็น				
20.	นักเรียนดึงปลั๊กออกก่อนการรีดผ้าเสร็จเรียบร้อย เพื่อช่วยประหยัดไฟฟ้า				
3. ความซื่อสัตย์					
21.	นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่เสมอ				
22.	นักเรียนมีความประพฤติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม				
23.	นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อครูอาจารย์				
24.	นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อนๆ และตนเอง				
25.	นักเรียนไม่ขโมยของใช้ของเพื่อน				
26.	นักเรียนเก็บของเพื่อนได้แล้วคืนเพื่อน				
27.	นักเรียนไม่มีเล่ห์เหลี่ยมคดโกงเพื่อเมื่อมีโอกาส				
28.	นักเรียนมีความประพฤติที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง				
29.	นักเรียนมีความจริงใจปราศจากความรู้สึกลำเอียง				
30.	นักเรียนไม่ทำให้พ่อแม่และครูเดือดร้อน				

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		-1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
4. ความมีวินัย					
31.	นักเรียนมีวินัยในตนเอง				
32.	นักเรียนทิ้งขยะในที่ที่โรงเรียนจัดไว้				
33.	นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน				
34.	นักเรียนมาโรงเรียนเช้าแถวตรงต่อเวลา				
35.	นักเรียนเข้าแถวตามลำดับเมื่อจัดซื้อสินค้า				
36.	นักเรียนไม่ประพฤติตนขัดต่อขนบธรรมเนียมอันดีงาม				
37.	นักเรียนไม่เข้าไปในสถานที่ที่ไม่สมควรเช่นสถาน เริงรมย์ฯลฯ				
38.	นักเรียนไม่สูบบุหรี่ หรือเสพสุรา ยาเสพติด				
39.	นักเรียนไม่เล่นการพนัน				
40.	นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีลธรรมของศาสนาที่ตน นับถือ				
5. ความมีน้ำใจ					
41.	นักเรียนอาสาช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านเสมอ				
42.	นักเรียนอาสาช่วยครูเก็บสัมภาระบนโต๊ะ				
43.	นักเรียนช่วยเพื่อนทำงานในโรงเรียน				
44.	นักเรียนอาสาช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน				
45.	นักเรียนอาสาช่วยเพื่อทำงานกลุ่มเสมอตามคำสั่ง				
46.	นักเรียนแบ่งปันเงินช่วยเพื่อนมีความจำเป็นต้องใช้				
47.	นักเรียนเสียสละเงินแก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน				
48.	นักเรียนอาสาช่วยสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้สังคม ในชุมชน				
49.	นักเรียนช่วยเหลือสัตว์เมื่อมันเกิดอันตราย				
50.	นักเรียนช่วยคนชราข้ามถนน ให้รอดพ้นจากอุบัติเหตุ				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

ตำแหน่ง.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ตาราง 23 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อ
นาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	สรุป	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
3	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
4	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
5	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
6	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
7	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
8	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
9	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
10	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
11	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
12	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
13	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
14	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
15	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
16	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
17	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
18	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
19	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
20	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
21	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
22	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย

ตาราง 23 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	สรุป	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
23	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
24	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
25	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
26	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
27	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
28	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
29	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
30	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
31	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
32	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
33	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
34	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
35	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
36	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
37	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
38	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
39	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
40	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
41	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
42	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
43	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
44	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
45	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
46	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย

ตาราง 23 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	สรุป	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
47	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
48	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
49	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
50	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย

แบบสอบถามความพึงพอใจการศึกษาดูงานเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อน
นาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้สำหรับครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
 2. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
 3. แบบสอบถามมีสามส่วน
 - 3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 3.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการศึกษาดูงานโรงเรียนสามผงวิทยาคม
 - 3.3 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
 4. ในการตอบแบบสอบถามขอความกรุณาครูท่านตอบคำถามทุกข้อและคำตอบจะถูกเก็บเป็นความลับจะไม่มีการเปิดเผยต่อคุณครูและโรงเรียนของท่านด้วยแต่ประการใด
 5. เมื่อท่านตอบแบบสอบถามเสร็จแล้วกรุณาตรวจสอบอีกครั้งว่าท่านได้ตอบครบทุกข้อแล้วหรือไม่แบบสอบถามที่ท่านตอบครบทุกข้อท่านนั้นจะเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และนำมาใช้วิจัยครั้งนี้
- ผู้วิจัยหวังว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณความร่วมมือจากนักเรียนทุกคน

เกียรติศักดิ์ เปโค
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. ระดับการศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท

☐ ปริญญาเอก

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการศึกษาดูงานโรงเรียนสามผงวิทยาคม

คำชี้แจง

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ความพึงพอใจต่อการศึกษาดูงานในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ความพึงพอใจต่อการศึกษาดูงานในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ความพึงพอใจต่อการศึกษาดูงานในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ความพึงพอใจต่อการศึกษาดูงานในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ความพึงพอใจต่อการศึกษาดูงานในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1.	การประชาสัมพันธ์โครงการเป็นไปอย่างทั่วถึงทันเวลา					
2.	ความเหมาะสมของโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน					
3.	พาหนะที่ใช้ในการศึกษาดูงาน					
4.	บรรยากาศในการศึกษาดูงาน					
5.	การต้อนรับของทางโรงเรียนตัวอย่างที่ศึกษาดูงาน					
6.	บุคลากรให้ข้อมูลอย่างชัดเจน น่าสนใจ					
7.	บุคลากรเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาดูงานได้ซักถาม					
8.	สื่ออุปกรณ์ที่เจ้าหน้าที่ใช้ประกอบการบรรยายมีความเหมาะสม					
9.	ตัวอย่างเอกสารที่ได้รับจากโรงเรียนตัวอย่าง					
10.	ช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษาดูงานมีความเหมาะสม					

ส่วนที่ 3 ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการพัฒนาคูณธรรมนักเรียน
ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

แบบประเมิน

แบบสอบถามความพึงพอใจการศึกษาดูงานเพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อน

นาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง ขอให้ท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการพัฒนา
คุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนนาดี สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยกาเครื่องหมาย
✓ ลงในช่องความคิดเห็นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความ
สมบูรณ์

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		+1	0	-1	ข้อเสนอแนะ
1.	การประชาสัมพันธ์โครงการเป็นไปอย่างทั่วถึงทันเวลา				
2.	ความเหมาะสมของโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน				
3.	พาหนะที่ใช้ในการศึกษาดูงาน				
4.	บรรยากาศในการศึกษาดูงาน				
5.	การต้อนรับของทางโรงเรียนตัวอย่างที่ศึกษาดูงาน				
6.	บุคลากรให้ข้อมูลอย่างชัดเจน น่าสนใจ				
7.	บุคลากรเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาดูงานได้ซักถาม				
8.	สื่ออุปกรณ์ที่เจ้าหน้าที่ใช้ประกอบการบรรยายมีความเหมาะสม				
9.	ตัวอย่างเอกสารที่ได้รับจากโรงเรียนตัวอย่าง				
10.	ช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษาดูงานมีความเหมาะสม				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

ตำแหน่ง.....

ตาราง 24 สรุปการพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	สรุป	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
2	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
3	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
4	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
5	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
6	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
7	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
8	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
9	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย
10	1	1	1	1	1	5	1	เห็นด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ภาคผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจแก้ไขและปรับปรุงเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจแก้ไขและปรับปรุงเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพใหญ่ กรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. นายชวลิต ศรีพวงผกาพันธ์ ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
3. นายสุริยา คะชาวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
4. ว่าที่ร้อยตรีเฟียร มะละกา ครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
5. พระใบฎีกาชีวา อนุตฺโตโร เจ้าอาวาสวัดทรายคำ บ้านก่อ
อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ที่ ศธ ๐๕๔๒.๑๒/ว ๑๑๑๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๖๘๐ หมู่ ๑๑ ถนนสกลนคร - อุดรธานี

อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ๔๗๐๐๐

๒ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพไหล

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ
 ๒. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
 ๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายเกียรติศักดิ์ แบโค นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๒” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ปิยะพันธ์ ชัยเสนา เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์และประเมินเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.กิตติชัย โสพันนา)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๗๔ ๓๗๓๘

โทรสาร ๐ ๔๒๗๗ ๐๐๓๒

ที่ ศธ ๐๕๔๒.๑๒/ว ๑๑๑๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๖๘๐ หมู่ ๑๑ ถนนสกลนคร - อุดรธานี

อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ๔๗๐๐๐

๒ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายขวลิต ศรีพวงผกาพันธุ์

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ
๒. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายเกียรติศักดิ์ แป๊ะโค นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๒” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ปิยะพันธ์ ชัยเสนา เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์และประเมินเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.กิตติชัย โสพันนา)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๗๔ ๓๗๓๘

โทรสาร ๐ ๔๒๗๗ ๐๐๓๒

ที่ ศธ ๐๕๔๒.๑๒/ว ๑๑๑๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๖๘๐ หมู่ ๑๑ ถนนสกลนคร - อุดรธานี

อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ๔๗๐๐๐

๒ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายสุริยา คชะวงค์

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ
 ๒. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
 ๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายเกียรติศักดิ์ แปโค นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องกอนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๒” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ปิยะพันธ์ ชัยเสนา เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์และประเมินเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.กิตติชัย โสพันนา)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๗๔ ๓๗๓๘

โทรสาร ๐ ๔๒๗๗ ๐๐๓๒

ที่ ศธ ๐๕๔๒.๑๒/ว ๑๑๑๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ หมู่ ๑๑ ถนนสกลนคร - อุดรธานี
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ๔๗๐๐๐

๒ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ว่าที่ร้อยตรีเพียร มะละกา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ
๒. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายเกียรติศักดิ์ แปโค นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๒” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ปิยะพันธ์ ชัยเสนา เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์และประเมินเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.กิตติชัย โสพันนา)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๗๔ ๓๗๓๘

โทรสาร ๐ ๔๒๗๗ ๐๐๓๒

ที่ ศธ ๐๕๔๒.๑๒/ว ๑๑๑๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๖๘๐ หมู่ ๑๑ ถนนสกลนคร - อุดรธานี

อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ๔๗๐๐๐

๒ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

นมัสการ พระใบฎีกาชีวา ฐานตโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ

๒. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายเกียรติศักดิ์ แบโค นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๒” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ปิยะพันธ์ ชัยเสนา เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์และประเมินเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ดร.กิตติชัย โสพันนา)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๗๔ ๓๗๓๘

โทรสาร ๐ ๔๒๗๗ ๐๐๓๒

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ที่ ศธ ๐๕๔๒.๑๒/๑๒๐๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ หมู่ ๑๑ ถนนสกลนคร - อุดรธานี
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ๔๗๐๐๐

๒๑ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายเกียรติศักดิ์ แบโค นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๒”

เพื่อให้การศึกษานี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดให้บุคคลดังกล่าว เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป และขอขอบคุณในความอนุเคราะห์มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.กิตติชัย โสพันนา)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๗๔ ๓๗๓๘

โทรสาร ๐ ๔๒๗๗ ๐๐๓๒

ภาคผนวก จ
ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย

ภาพประกอบ 6 ประชุมชี้แจงการทำงานวิจัย

ภาพประกอบ 7 ศึกษาดูงานโรงเรียนสามผงวิทยาคม

ภาพประกอบ 8 การนิเทศติดตาม

ภาพประกอบ 9 คณะครูร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ

ภาพประกอบ 10 ประชุมผู้ปกครองแจ้งแนวปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน

ภาพประกอบ 11 ขบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

ภาพประกอบ 12 อบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน2

ภาพประกอบ 13 นำนักเรียนเข้าร่วมวันสำคัญทางศาสนา

ภาพประกอบ 14 ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา 1

ภาพประกอบ 15 ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา 2

ภาพประกอบ 16 นักเรียนร่วมกันพัฒนากายภาพ/สิ่งแวดล้อม

ภาพประกอบ 17 กิจกรรมน้องไหว้พี่ พี่ไหว่น้อง

ภาพประกอบ 18 ทำบุญตักบาตรวันพระ

ภาพประกอบ 19 นั่งสมาธิก่อนเข้าเรียน

ภาพประกอบ 20 ป้ายสุภาษิต

ภาพประกอบ 21 ป้ายคุณธรรม

ภาพประกอบ 22 บรรยายธรรมรายสัปดาห์

ภาพประกอบ 23 บรรยายธรรมรายสัปดาห์